

**Tyrimo „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos
2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl
kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar
fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais
įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“**

GALUTINĖ ATASKAITA

Vilnius, 2014 m. sausio 3 d.

Turinys

Vartojamos sąvokos ir santrumpos	2
Paveikslų sąrašas.....	4
Lentelių sąrašas.....	5
1. Įvadas	7
2. Tyrimo metodika.....	9
3. Kompensacinio atlyginimo teisinis reglamentavimas: kontekstas ir įvertinimas... 11	
3.1. Galiojančio nacionalinio kompensacinio atlyginimo teisinio reglamentavimo ir administravimo apžvalga	11
3.2. ES teisinis reglamentavimas.....	15
3.3. Nacionalinio kompensacinio atlyginimo reguliavimo įvertinimas ES teisės požiūriu	19
3.4. Kompensacinio atlyginimo teisinis reglamentavimas kaimyninėse valstybėse.....	24
3.4.1. Latvijos Respublika.....	24
3.4.2. Estijos Respublika.....	26
3.4.3. Lenkijos Respublika.....	28
3.4.4. Apibendrinimas: analizuotų jurisdikcijų palyginimas su nacionaliniu modeliu	29
4. Kompensacinio atlyginimo poveikio ekonominis vertinimas	30
4.1. Kompensacinio atlyginimo mokėtojų skaičius	30
4.2. Priskaičiuotas kompensacinis atlyginimas 2004-2013 m. I-ą pusmetį	37
4.3. Kompensacinio atlyginimo sumokėjimas ir grąžinimas	45
4.4. Kompensacinio atlyginimo administravimas.....	48
4.5. Mokestinės naštos vertinimas.....	53
5. Nacionalinio teisinio reguliavimo įvertinimas efektyvumo ir galimos geresnės praktikos požiūriu	56
6. Rekomendacijos.....	63

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

1 Priedas.....	67
Tuščios garso ir audiovizualinės laikmenos ir įrenginiai, už kuriuos mokamas kompensacinis atlyginimas ir kompensacinio atlyginimo tarifai	67
2 Priedas.....	71
KA tarifų 2013 m. Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Lenkijoje palyginimas	71
3 priedas.....	74
IT prekių kainų tyrimas.....	74

Vartojamos sąvokos ir santrumpos

Asociacija	Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos paskirta už kompensacinio atlyginimo surinkimą atsakinga autorių ar gretutinių teisių kolektyvinio administravimo asociacija
AGATA	Lietuvos gretutinių teisių asociacija
Aprašas	Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 13 d. nutarimu Nr. 699 patvirtintas Kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir grąžinimo tvarkos aprašas
ATGTĮ	Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, Žin., 1999, Nr.50-1598; 2003, Nr. 28-1125
CK	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, Žin., 2000, Nr. 74

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

Direktyva	2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo, OL L 167, 2001
EK	Europos Komisija
ES	Europos Sąjunga
ESTT	Europos Sąjungos Teisingumo Teismas
IS	Asociacijos AGATA sukurta KA administravimo informacinė sistema
IT	Informacinių technologijų
KA	Kompensacinis atlyginimas, apskaičiuojamas ir mokamas pagal Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 20 straipsnio 4 dalį ir 58 straipsnio 2 dalį autorių teisių ir gretutinių teisių subjektams už kūrinių ir gretutinių teisių objektų atgaminimą asmeniniais tikslais
LATGA	Lietuvos autorių teisių gynimo asociacija
LĮ	Tuščios garso ir audiovizualinės laikmenos ir įrenginiai, už kuriuos mokamas kompensacinis atlyginimas

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

LR Lietuvos Respublika

LRV Lietuvos Respublikos Vyriausybė

N.d. Nėra duomenų

Rekomendacijos 2013 m. sausio 31 d. Antonio Vitorino rekomendacijos apibendrinančios tarpininkavimą dėl kompensacinio atlyginimo už atgaminimą asmeniniais tikslais ir reprografinį atgaminimą

STD Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas

Tyrimas Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“

Paveikslų sąrašas

1 paveikslas. Tyrimo loginė schema.....	10
2 paveikslas. KA mokėtojų skaičiaus dinamika nuo 2004 m. iki 2013 m. liepos 1 d. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis.....	34
3 paveikslas. Veikiančių ūkio subjektų IT sektoriuje ir KA mokėtojų skaičiaus nuo 2004 m. iki 2013 m. liepos 1 d. kitimas. Sudaryta autorių pagal LR Statistikos departamento ir Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	37
4 paveikslas. Priskaičiuotas KA už 2004-2013 m. 1-6 mėn. pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	38
5 paveikslas. Priskaičiuoto KA už laikmenas struktūra 2004-2013 m. 1-6 mėn. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	41
6 paveikslas. Priskaičiuoto KA už įrangą struktūra 2012-2013 m. 1-6 mėn. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	42

7 paveikslas. Lietuvos IT sektoriaus gamyba 2008-2012 metais pagal gaminių tipus, 2008-2012 m. (Mln.Lt). Parengta autorių pagal Statistikos departamento leidinius „Informacinės technologijos Lietuvoje “2010“ ir „Informacinės technologijos Lietuvoje “2012“.....	43
8 paveikslas. IT sektoriaus produkcijos dinamika (Mln.Lt). Parengta autorių pagal Statistikos departamento leidinius „Informacinės technologijos Lietuvoje “2010“ ir „Informacinės technologijos Lietuvoje “2012“.....	45
9 paveikslas. KA priskaičiavimo, sumokėjimo ir grąžinimo kryptis 2004-2013 m. (1-6 mėn.).....	46
10 paveikslas. Lietuviškos kilmės prekių eksportas, mln. Lt 2004-2012 m. (Mln.Lt). Parengta autorių pagal LR Statistikos departamento duomenis	48
11 paveikslas. Indikatyvus KA mokėtojų (verslo subjektų) ir KA surinkimą administruojančių darbuotojų skaičiaus palyginimas. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	49
12 paveikslas KA dalis nuo priskaičiuoto KA, skirta Asociacijų, administruojančių KA surinkimą, darbuotojų darbo užmokesčiui.....	51
13 paveikslas Santykinis KA surinkimo rodiklis: vidutiniškai 1 KA mokėtojui 1 administruojančio darbuotojo apskaičiuota KA suma 1 KA mokėtojui 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGAT duomenis.....	52
14 paveikslas Santykinis KA surinkimo rodiklis: vidutiniškai 1 KA mokėtojui 1 administruojančio darbuotojo apskaičiuota KA suma 2004-2013 m. I-ą pusmetį proporcingai išskirsčius 2008 metais priskaičiuotą KA lygiomis dalimis per 2005-2008 metus.	53

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Suminio KA mokėtojų skaičiaus kitimas 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	30
2 lentelė. KA mokėtojų už laikmenas ir įrangą skaičiaus kitimas 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	31
3 lentelė. KA mokėtojų už laikmenas ir įrangą skaičiaus kitimas 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	33
4 lentelė. KA mokėtojų skaičiaus palyginimas su Lietuvos įmonių skaičiumi 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Sudaryta autorių pagal LR Statistikos departamento duomenis.....	36
5 lentelė. Vartotojų nuomonės tyrimų rezultatai.....	39
6 lentelė. Priskaičiuotas KA pagal prekių grupes (Lt). Sudaryta autorių pagal asociacijos LATGA ir AGATA duomenis	40
7 lentelė. Lietuvos IT sektoriaus gamybos ir prekybos struktūra 2008-2012 metais pagal prekių tipus, mln.Lt. Parengta autorių pagal Statistikos departamento leidinius „Informacinės technologijos Lietuvoje‘2010“ ir „Informacinės technologijos Lietuvoje‘2012“.....	45

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

8 lentelė. KA susigrąžinusių verslo subjektų skaičius ir jo dalis bendrame mokėtojų skaičiuje. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	48
9 lentelė. Pagrindiniai KA administravimo efektyvumo duomenys. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis	50
10 lentelė. Lietuvos mokesčių naštos palyginimas su kitomis ES šalimis narėmis. Sudaryta autorių pagal http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc-paying-taxes-the-data-tables-2014.pdf	56
Lentelė 11. Įrangos kainų palyginimas 2013-11-27	75

1. Įvadas

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“ (toliau - Tyrimas), atliktas 2013 m. rugpjūčio 22 d. sutarties su Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarija ir Lietuvos Respublikos kultūros ministerija pagrindu.

Įgyvendinant 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo (toliau – ir Direktyva), Lietuvoje buvo įvesta prievolė mokėti kompensacinį atlyginimą (toliau – ir KA) už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais. Pareiga mokėti šį atlyginimą yra grindžiama siekiu kompensuoti teisių turėtojams žalą, kuri kyla kūrinių ir gretutinių teisių objektų naudotojams įgyvendinant jiems įstatymo suteiktą galimybę atgaminti asmeniniais tikslais. Galiojančio LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – ATGTĮ) 20 straipsnio 4 dalis nustato, kad autorių teisių ir gretutinių teisių subjektai turi teisę gauti KA už to paties straipsnio 1 dalyje numatytą audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais (ta pati nuostata gretutinių teisių subjektų atžvilgiu nustatyta ATGTĮ 58 straipsnio 2 dalyje). Kartu ATGTĮ 20 straipsnio 6 dalyje yra įtvirtinta pareiga ne rečiau kaip kas dveji metai peržiūrėti tuščių laikmenų ir įrenginių, už kuriuos turi būti mokamas KA (toliau – ir LĮ), sąrašą ir KA tarifus. Todėl atliekamu Tyrimu yra siekiama nustatyti LĮ sąrašo ir jiems taikomų tarifų keitimo poreikį.

Taip pat tyrimo rezultatai aktualūs teikiant išvadas LRV dėl KA administravimo naštos ūkio subjektams mažinimo bei rengiant patobulintus kompensacinio atlyginimo teisės aktus.

Diskusijos dėl KA vyksta nuolat ir ES lygmeniu. Vienas iš svariausių pastarojo meto įvykių nagrinėjamoje srityje yra 2013 metų sausio 31 d. pateiktos Europos Komisijos įgaliojimu atliktą A. Vitorino tarpininkavimą apibendrinančios rekomendacijos. Be to, Direktyvos nuostatos buvo toliau plėtojamos Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ir ESTT) praktikoje. Tai sudaro būtinybę įvertinti LR galiojančio teisinio reglamentavimo atitikimą galiojančiai ES teisei ir labiausiai tikėtinioms jos raidos kryptims.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti teigiamas ir neigiamas LR autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 20 straipsnio nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo ir 2012 m. birželio 13 d. LRV nutarimu Nr. 699 patvirtinto tvarkos aprašo taikymo pasekmes.

Tyrimo uždaviniai:

1. identifikuoti teigiamas ir neigiamas KA surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir gražinimo tvarkos aprašo pasekmes informacinės visuomenės plėtrai bei autorių teisių apsaugos stiprinimui;
2. išanalizuoti kokie veiksniai apsunkina/kelia sunkumus įgyvendinant Direktyvos 2001/29/EB nuostatas ir taikant KA surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir gražinimo tvarkos Aprašą;
3. atlikti Lietuvos KA teisinio reglamentavimo palyginimą su ekonomiškai ir teisiškai panašiomis valstybėmis narėmis;
4. įvardyti KA teisinio reglamentavimo ir praktinio įgyvendinimo problemas ir jų sprendimo būdus bei pateikti galimas šio teisinio reglamentavimo alternatyvas;
5. nustatyti kaip ir kokia apimtimi KA už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais surinkimas ir mokėjimas

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

paveikė verslo subjektus, atsižvelgiant į techninę pažangą ir vartotojų įpročius, ir kokia administracinė našta teko verslo ir kolektyvinio administravimo asociacijoms;

6. įvertinti ATGTĮ 1 priede numatytų tuščių garso ir audiovizualinių laikmenų ir įrenginių sąrašo aktualumą, atsižvelgiant į situaciją rinkoje, ir pateikti konkrečius siūlymus dėl sąrašo pakeitimo ar papildymo galimybių.

Tyrimo vykdytojai

Doc. dr. Ramūnas Birštonas (Mykolo Romerio universitetas) – tyrimo teisinės dalies atlikimas.

Dalia Budrienė (VŠĮ Centrinė projektų valdymo agentūra) - tyrimo ekonominės dalies atlikimas.

Tytluva, MB – Tyrimo administravimas.

2. Tyrimo metodika

Siekiant tyrimo išsamumo bei rezultatų pagrįstumo, panaudoti keli skirtingi informacijos rinkimo bei jos analizės metodai. Pabrėžtina, kad taikomų metodų visumą iš dalies nulemia ir specifinis tyrimų objektas bei jo tikslas.

Dokumentų analizė (pirminis informacijos rinkimo būdas) taikyta nagrinėjant ES bei LR teisės aktus, susijusius su KA. Stebėjimas pritaikytas, lyginant KA sumokėjimą ir makroekonominės tendencijas LR. Tyrime ypatingas dėmesys skirtas antrinės informacijos šaltiniams, tai yra surinktai statistinei informacijai apie KA surinkimą. Siekiant visapusiškumo, įvykdyta KA mokėtojų apklausa bei interviu su verslo bendruomene.

Teisinė analizė atlikta analizuojant ir lyginant LR, ES ir kitų ES valstybių narių teisinį reglamentavimą; taip pat galimus teisinių instrumentų pokyčius. Panaudoti visi pagrindiniai teisinės analizės metodai: tiriant pirminius ir antrinius teisės šaltinius (nacionalinius, ES ir pasirinktų užsienio valstybių (Lenkijos Respublikos, Latvijos Respublikos, Estijos Respublikos) teisės aktus, teismų praktiką, parengiamuosius teisės aktus, teisės aktų projektus, teisės doktriną) jie išanalizuoti sisteminiu, teleologiniu (teisės akto leidėjo ketinimų), lyginamuoju, lingvistiniu, istoriniu metodais. Be to, vertingų duomenų tyrimui gauta interviu su teisės ekspertais (tiek Lietuvos, tiek analizuotų ES valstybių narių) metu bei atlikus ankstesnių Lietuvoje ir kitose valstybėse atliktų ir publikuotų tyrimų, kuriuose nagrinėta KA už atgaminimo teisės apribojimą asmeniniais tikslais problematika¹, analizė.

Ekonominė analizė atlikta sisteminant ir apibendrinant statistinius duomenis. Taikyti loginės lyginamosios analizės ir sintezės tyrimo metodai bei ekspertinis vertinimas. Apibrėžiant tyrimo metu naudotinus ekonominės analizės metodus, išskirtina lyginamojo metodo svarba. Šio metodo taikymas leidžia išnagrinėti KA dinamiką per visą analizės laikotarpį, palyginti skirtingo KA teisinio reglamentavimo laikotarpius: pirmąjį, nuo 2004 iki 2012 metų ir antrąjį – nuo 2012 metų iki 2013 metų I-ojo pusmečio pabaigos. Taip pat naudotasi sisteminiu metodu, kuris būtinas nustatant KA poveikį IT verslo subjektams.

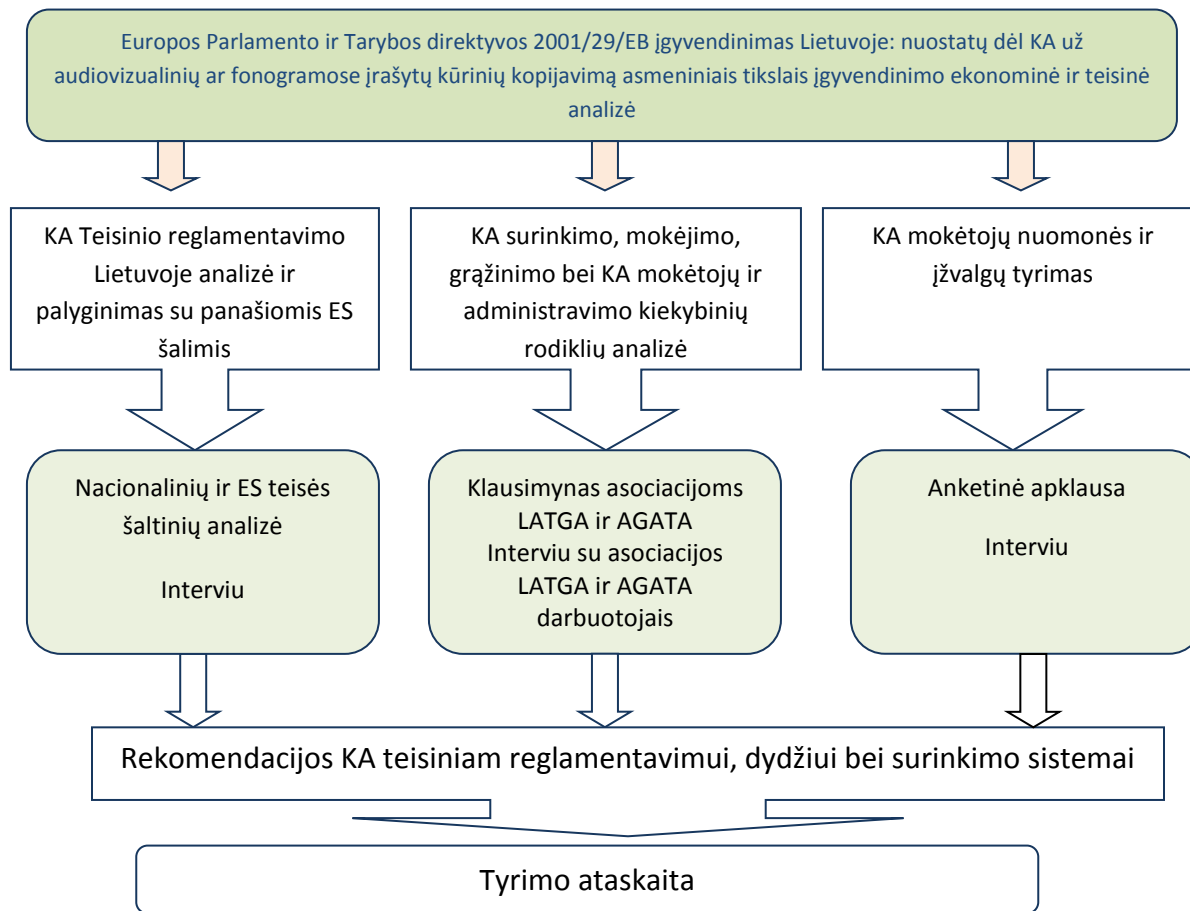
Tyrimo naudojami interviu žodžiu bei apklausos raštu metodai dviem pagrindinėms tikslinėms grupėms: KA mokėtojams ir KA administruojančioms viešojo sektoriaus institucijoms. Duomenis tyrimo metu pateikė KA surinkime ir/ar paskirstyme dalyvaujančios asociacijos AGATA ir LATGA, teisių į audiovizualinius kūrinius turėtojų interesus atstovaujanti Audiovizualinių kūrinių autorių teisių asociacija AVAKA, valstybės institucija, atsakinga už autorių teisių politikos formavimą, - Kultūros ministerija, verslo subjektų atstovai: INFOBALT asociacija, didžiausios KA dalį mokančios įmonės (UAB ALSO Lietuva, UAB ABC Data, UAB ASBIs Vilnius), mobiliųjų ryšių operatoriai (UAB „Bitė“, UAB „Omnitel“, UAB „Tele2“), kiti verslo subjektų atstovai.

¹ Tarp šių kaip svarbiausios paminėtinos: Lietuvoje - 2003 metais atliktas Autorių teisių ir gretutinių teisių apribojimo, susijusio su kūrinių atgaminimu asmeniniais tikslais, kompensavimo mechanizmo įgyvendinimo pasekmių tyrimas atliktas Europos Komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės užsakymu, tyrimo vadovas – dr. Mindaugas Degutis. Situacijai europiniu mastu skirtas 2011 metais publikuotas Jungtinės Karalystės profesorius M. Kretschmer tyrimas „Private Copying and Fair Compensation: An Empirical Study of Copyright Law in Europe“ (prieiga per internetą <http://www.cippm.org.uk/pdfs/copyright-levy-kretschmer.pdf>).

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

Tyrėjai neatsako už asociacijų AGATA ir LATGA pateiktų duomenų teisingumą. Tyrimo išvados yra suformuluotos preziumuojant pirminių dokumentų teisingumą ir korektiškumą.

Tyrimo logika pateikiama 1 paveiksle.

1 paveikslas. Tyrimo loginė schema

3. Kompensacinio atlyginimo teisinis reglamentavimas: kontekstas ir įvertinimas

3.1. Galiojančio nacionalinio kompensacinio atlyginimo teisinio reglamentavimo ir administravimo apžvalga

Lietuvos Respublikoje pareiga mokėti KA už atgaminimą asmeniniais tikslais atsirado nuo 2004 m. sausio 1 d., kuomet įsigaliojo 2003 m. nauja ATGTĮ 20 straipsnio redakcija². Pagal tuometinį reguliavimą KA turėjo mokėti asmeniniam atgaminimui skirtų tuščių garso ir audiovizualinių laikmenų gamintojai ir importuotojai. KA buvo skaičiuojamas tik nuo laikmenų, kurių konkretus sąrašas buvo detalizuojamas poįstatyminiam akte – Vyriausybės 2003 m. rugpjūčio 29 d. nutarimu Nr. 1106³ patvirtintame Atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos apraše. Būtent laikmenų sąrašas, Lietuvos kolektyvinio administravimo asociacijų nuomone, ilgainiui nebeatitiko rinkos realijų (t. y. į jį nepateko ekonominiu požiūriu svarbiausios laikmenų kategorijos) ir nuo 2005 metų buvo siekiama papildyti laikmenų sąrašą bei nustatyti, kad KA mokamas ir nuo asmeniniam atgaminimui naudojamų įrenginių.

KA teisinis reglamentavimas buvo pakeistas 2011 m. gruodžio 21 d.⁴, naujosios ATGTĮ nuostatos dėl KA įsigaliojo 2012 m. kovo 1 d. ir buvo detalizuotos 2012 m. birželio 13 d. LRV nutarimu Nr. 699⁵ patvirtintame KA už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir grąžinimo tvarkos apraše (toliau - Aprašas). Kadangi KA teisinis reguliavimas yra tiesiogiai susijęs su atliekamo tyrimo uždavinių pasiekimu, jį būtina aptarti detaliau.

Mokėjimo pareigą turintys subjektai (KA mokėtojai). Mokėjimo pareigą turinčių subjektų nustatymas Lietuvoje kito: 2004 m. įsigalioję ATGTĮ pakeitimai nustatė, kad tokiais subjektais yra gamintojai ir importuotojai, o 2012 m. redakcija – asmenys, pirmą kartą Lietuvos Respublikoje pardavę tuščias laikmenas ir įrenginius. Toks KA mokėtojų pokytis įvyko pirmiausia atsižvelgiant į verslininkų, ypatingai eksportuojančių laikmenas ir įrenginius į kitas valstybes, interesus – buvo siekiama išvengti situacijų, kai tas pats verslininkas į Lietuvos Respubliką importuoja LĮ, o vėliau jas eksportuoja – tokiu būdu, pagal senesnę reguliavimą verslininkas turėjo galimybę susigrąžinti sumokėtą KA sumą, tačiau kartu tai reiškė, kad laikotarpiu tarp sumokėjimo ir faktinio susigrąžinimo verslininko lėšos būdavo „iššaldomos“, nes jomis disponuodavo kolektyvinio administravimo asociacija. Be to, buvo siekiama ir kitų pozityvių tikslų – nuo jai nebūdingų funkcijų atleista muitinė, kuri pagal ankstesnę reguliavimą dalyvavo KA surinkimo mechanizme, į KA mokėtojų sąrašą neįtraukta prekių vežėjai,

² Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas // Žin., 2003, Nr. 28-1125

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. rugpjūčio 29 d. nutarimas Nr. 1106 „Dėl atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos patvirtinimo“ // Žin., 2003, Nr. 84-3847; 2007, Nr. 102-4156

⁴ Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 16, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 33, 39, 58, 75 straipsnių ir įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo ir įstatymo papildymo 20(1) straipsniu ir 1, 2 priedais įstatymas // Žin., 2012, Nr. 6-177

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. birželio 13 d. nutarimas Nr. 699 „Dėl Kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir grąžinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Žin., 2012, Nr. 69-3540

neturintys nuosavybės teisių į šias prekes bei asmenys, parduodantys tuščias laikmenas ir įrenginius muitinės sandėliuose neišleidami jų į Lietuvos rinką⁶.

Taigi, pagal dabartinį reguliavimą KA mokėtojai yra asmenys, pirmą kartą LR pardavę tuščias laikmenas ir įrenginius (ATGTĮ 20 straipsnio 5 dalis; Aprašo 4 punktas).

Objektai, už kuriuos mokamas KA. KA mokamas nuo dviejų objektų grupių – pirma, tuščių analoginių ir skaitmeninių garso ir audiovizualinių laikmenų ir, antra, asmeniniam atgaminimui skirtų įrenginių (ATGTĮ 20 straipsnio 5 dalis). Taip pat, laikmenų sąrašas, lyginant su iki 2012 m. kovo 1 d. galiojusių reguliavimu, buvo ženkliai išplėstas. Tiek laikmenų, tiek įrenginių sąrašas yra nustatyti nebe poįstatyminiame akte, o ATGTĮ 1 priede (pilnas LĮ sąrašas pateikiamas Tyrimo 1 Priede).

KA tarifai. KA tarifai taip pat yra įtvirtinti ATGTĮ 1 priede. Šiuo metu yra nustatyta trejopa KA apskaičiavimo sistema:

- I. Tuščioms laikmenoms garsajuostėms, vaizdajuostėms, minidiskams, visų tipų kompaktiniams diskams, visų tipų universaliesiems diskams bei diskams „Blu-Ray“ yra taikomas 6 % KA tarifas, skaičiuojamas nuo tuščių laikmenų pirmojo pardavimo kainos be mokesčių (Aprašo 3 punktas);
- II. Tuščioms laikmenoms atminties kortelėms, USB atmintinėms, išoriniams ir vidiniams neintegruotiems asmeninių kompiuterių pastoviosios būsenos diskams (SSD) ir standiesiems diskams (HDD) priklausomai nuo jų talpos taikomi fiksuoti tarifai nuo 0,50 Lt iki 15 Lt.
- III. Įrenginiams skaitmeniniams ir analoginiams garso ir vaizdo leistuvams su atminties įtaisu bei garso ir vaizdo įrašymo funkcija, mobiliesiems telefonams, televizoriams bei TV imtuvams su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija priklausomai nuo jų talpos taikomas fiksuotos sumos 1,50 Lt – 40 Lt tarifas.

LĮ taikomi tarifai pateikiami Tyrimo Priede Nr. 1.

Taip pat ATGTĮ numato LĮ sąrašo bei tarifų peržiūros išlygą – šis sąrašas ir tarifai turi būti peržiūrėti ne rečiau kaip kas dveji metai (ATGTĮ 20 straipsnio 6 dalis).

Atvejai, kuomet sumokėtas KA grąžinamas. Sumokėtas KA grąžinamas šiais atvejais (ATGTĮ 20 straipsnio 7 dalis):

- 1) kai tuščios laikmenos ir įrenginiai yra įsigyti profesionalioms reikmėms;
- 2) kai tuščios laikmenos ir įrenginiai yra įsigyti neįgalių žmonių reikmėms;
- 3) kai tuščios laikmenos ir įrenginiai yra išvežami iš LR teritorijos.

KA surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir grąžinimo procedūra. Šiuos klausimus detalai reglamentuoja Aprašas, pagal kurį patys KA mokėtojai yra įpareigoti pateikti Asociacijai rašytinės formos pranešimą apie LR pirmą kartą parduotus įrenginius ir (ar) tuščias laikmenas; šis pranešimas teikiamas kas ketvirtį, pasibaigus kalendoriniam ketvirčiui, už kurį teikiama informacija, iki kito ketvirčio pirmojo mėnesio 10 dienos. Pasibaigus kalendoriniam ketvirčiui,

⁶ Žr. 2010 m. spalio 7 d. Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 16, 19, 20, 20(1), 21, 22, 23, 24, 26, 28, 33, 39, 58, 75 straipsnių, įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo nauju 20(1) straipsniu, 1 ir 2 priedais įstatymo projekto Nr. XIP-1991(2) aiškinamąjį raštą.

už kurį mokamas KA, iki kito ketvirčio pirmojo mėnesio 15 dienos Asociacija pagal gautus KA mokėtojų pranešimus išrašo ir pateikia KA mokėtojams laisvos formos mokėjimo dokumentą, pagal kurį KA mokėtojai per 10 kalendorinių dienų nuo mokėjimo dokumento gavimo turi sumokėti KA į Asociacijos sąskaitą. Pabrėžtina, kad Aprašas numato galimybę KA mokėtojams ir Asociacijai sudaryti sutartį ir joje numatyti kitokias pranešimų teikimo ir sumokėjimo tvarkas ir terminus.

Pasibaigus kalendoriniams metams, kuriais buvo surinktas KA, Asociacija nuo visos tais kalendoriniais metais surinkto KA sumos atskaito 25 procentų sumą, skiriamą Kūrybinės veiklos programai ir Autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos programai ir iki kitų metų kovo 1 dienos perveda ją LR kultūros ministerijai.

Iš KA sumos, likusios atskaičius minėtoms programoms numatytą sumą, Asociacija atskaito sumą, skirtą KA administravimo išlaidoms padengti, o likusi kompensacinio atlyginimo suma teisių subjektams paskirstoma taip:

1) KA suma už tuščias garso laikmenas ir įrenginius:

autoriams – 1/3;

atlikėjams – 1/3;

fonogramų gamintojams (įskaitant transliuojančiąsias organizacijas, už jų pagamintas fonogramas) – 1/3;

2) KA suma už tuščias audiovizualines laikmenas ir įrenginius:

autoriams – 1/3;

atlikėjams – 1/3;

audiovizualinių kūrinių gamintojams (įskaitant transliuojančiąsias organizacijas, už jų pagamintus audiovizualinius kūrinius) – 1/3.

Aprašas taip pat nustato KA grąžinimo tvarką ir detalizuoja ATGTĮ pateiktą profesinių reikmių sąrašą (Aprašo 1 priedas).

KA administravimas. Lietuvoje KA surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir grąžinimo funkcijos įstatymu yra priskirtos LRV įgaliotos institucijos (Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos) patvirtintai kolektyvinio administravimo asociacijai. Nuo 2004 metų iki 2011 metų už KA surinkimą bei paskirstymą buvo paskirta asociacija LATGA⁷, o nuo 2011 metų už KA surinkimą ir paskirstymą kolektyvinio administravimo asociacijoms, atstovaujančioms autorių teisių ir gretutinių teisių subjektams, atsakinga paskirta Lietuvos gretutinių teisių asociacija (AGATA)⁸. AGATA yra atsakinga ir už KA grąžinimą (Aprašo 25 punktas). Taip pat AGATA yra paskirta atsakinga už KA paskirstymą ir išmokėjimą atlikėjams, fonogramų gamintojams ir audiovizualinių kūrinių gamintojams, o asociacija LATGA – atsakinga paskirstyti ir išmokėti KA kūrinių autoriams.

KA administravimo priežiūra. Asociacija iki tų metų, kuriais paskirstytas KA, gegužės 1 dienos turi pateikti LR kultūros ministerijai surinkto ir paskirstyto KA ir su tuo susijusių kolektyvinio administravimo išlaidų ataskaitą. Kolektyvinio administravimo asociacijos iki tų metų, kuriais paskirstytas KA, gruodžio 31 dienos turi pateikti LR kultūros ministerijai jų atstovaujamiems teisių subjektams paskirstyto KA ataskaitas. LR kultūros ministerija prirėkus

⁷ LR kultūros ministro 2003 m. lapkričio 26 d. įsakymas Nr. JV-444

⁸ LR kultūros ministro 2011 m. vasario 19 d. įsakymas Nr. JV-134; 2012 m. vasario 29 įsakymas Nr. JV-153.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

gali pasitelkti audito paslaugas teikiančią įmonę atlikti Asociacijos KA administravimo veiklos ir (ar) finansinį auditą.

3.2. ES teisinis reglamentavimas

Lietuvos Respublikos pareiga užtikrinti, kad autorių ir gretutinių teisių turėtojai gautų KA kyla iš Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB. Šios Direktyvos 2 straipsnyje autorių ir gretutinių teisių turėtojų atžvilgiu buvo nustatyta atgaminimo teisė, o 5 straipsnio 2 dalies b punkte - jog valstybės narės atgaminimo teisei gali nustatyti išimtis arba apribojimus, kai atgaminama asmeniniam naudojimui bet kurioje laikmenoje ir atgaminantys fiziniai asmenys nesiekia tiesioginių ar netiesioginių komercinių tikslų, su sąlyga, kad teisių turėtojai gautų teisingą kompensaciją, priklausomą nuo Direktyvos 6 straipsnyje nurodytų techninių apsaugos priemonių taikymo ar netaikymo atitinkamam kūriniui ar objektui⁹.

Taigi, valstybės narės gali, tačiau neprivalo nustatyti nacionalinėje teisėje atgaminimo teisės apribojimą asmeniniais tikslais. Kartu Direktyva nustato imperatyvią sąlygą: jei valstybė narė nustato šį apribojimą - teisių turėtojai turi gauti teisingą kompensaciją (taip pat žr. ESTT sprendimą *Padawan* byloje, 30, 36).

Direktyva plačiau nedetalizuoja aptartos sąlygos - nėra apibrėžiama nei teisingos kompensacijos sąvoka, nei duodama tikslesnių nurodymų, kas, iš ko ir kokiomis formomis surenka kompensaciją ir ją paskirsto teisių turėtojams. Taigi, valstybės narės turi plačią diskreciją pasirinkti, kaip įgyvendinti aptariamą 5 straipsnio 2 dalies b punkto nuostatą (taip pat žr. ESTT sprendimą *Thuiskopie* byloje, 23, sprendimą *Amazon* byloje, 20).

Nors po Direktyvos priėmimo, KA mokėjimo ir su tuo susiję klausimai buvo dažnai ir intensyviai svarstomi¹⁰, o Komisija nuolat minėjo teisinės intervencijos poreikį, tačiau jokių realių privalomo teisinio reguliavimo pokyčių neįvyko bei nėra ženklų, kad jų būtų artimiausiu metu¹¹.

⁹ Papildomą informaciją, susietą su Direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punktu suteikia Direktyvos konstatuojamoji dalis, ypačingai, 35 ir 38 punktai:

„35. Taikant tam tikras išimtis ar apribojimus teisių turėtojai turėtų gauti teisingą atlyginimą, kad jiems būtų deramai kompensuota už naudojimąsi jų saugomais kūrinių ar kitais objektais. Nustatant tokio atlyginimo formą, išsamią tvarką ir galimą dydį kiekvienu atveju turėtų būti atsižvelgiama į konkrečias aplinkybes. Įvertinant šias aplinkybes vertingas kriterijus būtų iš to kylanti galima žala teisių turėtojams. Tais atvejais, kai teisių turėtojai kokia nors kita forma jau yra gavę atlyginimą, pvz., licencinio mokesčio dalį, galima netaikyti jokio specialaus ar atskiro mokėjimo. Nustatant tinkamos kompensacijos dydį turėtų būti atsižvelgiama į šioje direktyvoje nurodytų techninės apsaugos priemonių naudojimo laipsnį. Tam tikrose situacijose, kai žala teisių turėtojui yra minimali, gali nebūti ir jokio įsipareigojimo dėl atlyginimo.

38. Valstybėms narėms turėtų būti leidžiama nustatyti išimtį ar apribojimus atgaminimo teisei tam tikriems garso, vaizdo ir audiovizualinės medžiagos atgaminimo asmeniniam naudojimui atvejams, kartu nustatant ir teisingą kompensaciją. Gali būti įdiegiamos arba toliau taikomos teisių turėtojams žalą kompensuojančios atlyginimo sistemos. Nors tų atlyginimo sistemų skirtumai turi poveikio vidaus rinkos veikimui, tie skirtumai analoginio atgaminimo asmeniniais tikslais srityje neturėtų turėti didesnio poveikio informacinės visuomenės plėtrai. Skaitmeninis kopijavimas asmeniniais tikslais tikriausiai bus labiau paplitęs ir turės didesnę ekonominę poveikį. Dėl to turėtų būti deramai atsižvelgiama į skaitmeninio ir analoginio asmeninio kopijavimo skirtumus ir tam tikrais atžvilgiais jie turėtų būti skiriami.“

¹⁰ Tuo tikslu Komisija 2006 ir 2008 metais surengė konsultacijas su suinteresuotais asmenimis, kurios baigėsi be ženklėsių rezultatų. 2006 metais Komisija rengė ir ketino paskelbti KA skirtas rekomendacijas, tačiau pastarosios taip ir nebuvo paskelbtos.

¹¹ Komisija 2012 m. pateikė pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos dėl kolektyvinio autorių teisių ir gretutinių teisių administravimo ir daugiateritorinių licencijų naudoti muzikos kūrinius internete teikimo vidaus rinkoje (COM(2012) 372 final), tačiau joje nėra numatoma reguliuoti su KA susijusius klausimus.

Kita vertus per pastaruosius trejus metus ESTT suformulavo palyginti daug gairių¹², kuriomis valstybės narės turi vadovautis, įgyvendindamos Direktyvą ir taikydamos atitinkamas nacionalines teisės normas.

Atliekamo tyrimo tikslais esminės yra šios ESTT sprendimų nuostatos:

- „Teisingos kompensacijos“ sąvoka, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punktą, yra autonomiška ES teisės sąvoka, kuri turi būti vienodai aiškinama visose valstybėse narėse, įvedusiose atgaminimo asmeniniam naudojimui išimtį, neatsižvelgiant į šioms valstybėms narėms pripažįstamą galimybę, laikantis Europos Sąjungos teisės, be kita ko, tos pačios direktyvos, apibrėžtų ribų, nustatyti šios teisingos kompensacijos formą, finansavimo ir surinkimo sąlygas bei dydį.
- Direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punktas aiškintinas taip, kad „derama pusiausvyra“, kuri turi būti užtikrinta tarp suinteresuotųjų asmenų, reiškia, jog teisinga kompensacija būtinai turi būti apskaičiuojama remiantis saugomų kūrinių autoriams sukeltos žalos, įvedus atgaminimo asmeniniam naudojimui išimtį, kriterijumi. Šios „deramos pusiausvyros“ reikalavimus atitinka nuostata, pagal kurią asmenys, kurie disponuoja skaitmeninio atgaminimo įranga, aparatais ar laikmenomis ir teisiškai ar faktiškai suteikia šią įrangą šiuo tikslu privatiems asmenims arba teikia jiems atgaminimo paslaugą, yra teisingos kompensacijos finansavimo skolininkai, nes šie asmenys turi galimybę perkelti realią šio finansavimo našta privatiems naudotojams.
- Direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punktas aiškintinas taip, jog tarp teisingai kompensacijai finansuoti skirto skaitmeninio atgaminimo įrangos, aparatų ir laikmenų mokesčio¹³ bei preziumuojamo jų naudojimo atgaminti asmeniniam naudojimui būtinas tam tikras ryšys. Todėl mokesčio už atgaminimą asmeniniam naudojimui taikymas visai skaitmeninio atgaminimo įrangai, visiems aparatams ir visoms laikmenoms, kai jie nėra suteikiami privatiems naudotojams ir akivaizdžiai skirti kitam tikslui nei atgaminimas asmeniniam naudojimui, neatitinka Direktyvos.
- Direktyva, visų pirma jos 5 straipsnio 2 dalies b punktas ir 5 dalis, turi būti aiškinama taip, kad galutinis naudotojas, kuris atgamina saugomą kūrinių asmeniniam naudojimui, iš principo turi būti laikomas teisingą kompensaciją, numatytą minėtame 2 dalies b punkte, turinčiu sumokėti asmeniu. Tačiau valstybės narės gali įtvirtinti mokesčių už atgaminimą asmeniniam naudojimui, kurį mokėtų subjektai, teikiantys atgaminimo įrangą, aparatus ar laikmenas šiam galutiniam naudotojui, nes šie asmenys gali įskaičiuoti mokesčių į taip suteiktos įrangos, aparatų ar laikmenų kainą, kurią sumoka galutinis naudotojas.

¹² Tyrimo metu ESTT pagal prašymą priimti prejudicinį sprendimą buvo išnagrinėjęs keturias bylas, tiesiogiai susijusias su kompensacinio atlyginimu: žr. 2010 m. spalio 21 d. sprendimą byloje C-467/08 *Padawan SL prieš SGAE*, 2011 m. birželio 16 d. sprendimą byloje C-462/09 *Thuiskopie prieš Opus*; 2013 m. birželio 27 d. sprendimą byloje C-457/11-C-460/11 *VG Wort prieš Kyocera*; 2013 m. liepos 11 d. sprendimą byloje C-521/11 *Amazon prieš Austro-Mechana*. Taip pat pastebėtina, kad į ESTT yra kreiptasi priimti prejudicinį sprendimą dar keliose bylose dėl KA mokėjimo, kuriose šio tyrimo atlikimo metu sprendimas dar nebuvo priimtas.

¹³ ESTT sprendimų vertimuose lietuvių kalba vartojama „mokesčio“ sąvoka yra tapati sąvokai „kompensacinis atlyginimas“.

- Direktyva, visų pirma jos 5 straipsnio 2 dalies b punktas ir 5 dalis, turi būti aiškinama taip, kad valstybė narė, kuri numatė mokesčio už atgaminimą asmeniniam naudojimui, kurį turi mokėti saugomų kūrinių atgaminimo laikmenų gamintojas ar importuotojas, sistemą ir kurios teritorijoje daroma žala autoriams dėl to, kad joje gyvenantys pirkėjai naudoja jų kūrinius asmeniniam naudojimui, turi užtikrinti, kad šie autoriai iš tikrųjų gautų teisingą kompensaciją, skirtą šiai žalai atlyginti. Šiuo požiūriu vien tai, kad profesionalus atgaminimo įrangos, aparatų ar laikmenų pardavėjas įsisteigęs kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje gyvena pirkėjai, neturi įtakos pareigai pasiekti rezultatą. Nesant galimybės užtikrinti, kad teisinga kompensacija bus surinkta iš pirkėjų, nacionalinis teismas turi aiškinti nacionalinę teisę taip, kad šią kompensaciją būtų galima surinkti iš komercine veikla užsiimančio mokėtojo.
- Taikant 5 straipsnio 2 arba 3 dalyse numatytą išimtį arba apribojimą galimas teisių turėtojų veiksmas leisti atgaminti jam priklausantį kūrinių ar kitą saugomą objektą neturi jokio poveikio teisingai kompensacijai pagal taikomą šios direktyvos nuostatą, nesvarbu, ar tokia kompensacija numatyta kaip būtina, ar kaip galima.
- Galimybė taikyti Direktyvos 6 straipsnyje nurodytas technines apsaugos priemonės negali panaikinti šios direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punkte numatytos teisingos kompensacijos sąlygos.
- Direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad juo nedraudžiami valstybės narės teisės aktai, pagal kuriuos mokesčiai už atgaminimą asmeniniam naudojimui taikomas nedarant skirtumo pirmą kartą jos teritorijoje komerciniais pagrindais ir už atlygį į apyvartą išleidžiant įrašymo laikmenas, kurios gali būti naudojamos atgaminant, ir kartu numatoma teisė į sumokėto mokesčio grąžinimą tuo atveju, kai galutinis šių laikmenų naudojimas nėra toks, kaip nurodytasis šioje nuostatoje, jeigu, o tai, atsižvelgdamas į kiekvienai nacionalinei sistemai būdingas aplinkybes ir Direktyvoje nustatytus apribojimus, turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, praktiniais sunkumais pateisinama tokia teisingos kompensacijos finansavimo sistema ir jei ši teisė susigrąžinti yra realiai įgyvendinama ir nelemia pernelyg sudėtingo sumokėto mokesčio susigrąžinimo.
- Direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punktą reikia aiškinti taip, kad kai taikoma sistema, pagal kurią šioje nuostatoje numatyta teisinga kompensacija finansuojama mokesčiu už atgaminimą asmeniniam naudojimui, taikomu asmenims, atitinkamos valstybės narės teritorijoje komerciniais pagrindais ir už atlygį į apyvartą pirmą kartą išleidžiantiems įrašymo laikmenas, kurios gali būti naudojamos atgaminant, minėta nuostata nedraudžiama šiai valstybei narei nustatyti galimos paneigti prezumpcijos dėl tokių laikmenų asmeninio naudojimo jų išleidimo į apyvartą fiziniams asmenims atveju, kai praktiniais sunkumais, su kuriais susiduriama siekiant nustatyti, kad aptariamoms laikmenoms skirtos asmeniniam naudojimui, pateisinamas tokios prezumpcijos nustatymas ir dėl tokios prezumpcijos nenustatomas mokesčiai už atgaminimą asmeniniam naudojimui tais atvejais, kai galutinis šių laikmenų naudojimas yra akivaizdžiai ne toks, kaip numatytasis šioje nuostatoje.
- Direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad teisė į šioje nuostatoje numatytą teisingą kompensaciją arba mokesčius už atgaminimą asmeniniam naudojimui, skirtas šiai kompensacijai finansuoti, negali būti netaikomi dėl to, kad

- pusė iš tokios kompensacijos ar mokesčio surinktų pajamų sumokama ne tiesiogiai teisę į šią kompensaciją turintiems asmenims, bet socialinėms ir kultūros įstaigoms, įsteigtoms šių teisės turėtojų naudai, jei šios socialinės ir kultūros įstaigos iš tiesų naudingos minėtiems teisių turėtojams ir jei šių įstaigų veikimo tvarka nėra diskriminacinė, o tai patikrinti turi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- Direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punktas turi būti aiškinamas taip, kad valstybės narės galimybė nustatyti pareigą komerciniais pagrindais ir už atlygį pateikiant į apyvartą įrašymo laikmenas, kurios gali būti naudojamos atgaminant, sumokėti mokesčių už kopijavimą asmeniniam naudojimui, skirtą šioje nuostatoje numatytaiteisingai kompensacijai finansuoti, negali būti atmesta, jei analogiškas mokestis jau buvo sumokėtas kitoje valstybėje narėje.

Be aukščiau išvardytų šiuo metu privalomų Lietuvai ES teisės šaltinių, analizuojant KA teisinį reglamentavimą ES lygiu, būtina paminėti 2013 metų sausio mėnesį paskelbtas EK paskirto tarpininko A. Vitorino paskelbtas rekomendacijas¹⁴ (toliau - Rekomendacijos). Nors Rekomendacijos nėra privalomas teisės šaltinis ir neįpareigoja nacionalinio įstatymų leidėjo imtis jas įgyvendinti, tačiau jos leidžia tvirčiau prognozuoti, kokiomis kryptimis gali vykti tolesni KA derinimo veiksmai bei pasiūlo sprendimus iki šiol neatsakytais ESTT klausimais, todėl šias Rekomendacijas būtina apžvelgti plačiau.

Svarbiausios Rekomendacijų išvados ir pasiūlymai, aktualūs atliekamo Tyrimo kontekste, yra šios:

- 1) Prioritetas yra teiktinas licencija grįstam teisių turėtojų ir saugomų objektų naudotojų sąveikos modeliui, o ne apribojimo-kompensacinio atlyginimo modeliui. Toks prioriteto suteikimas yra nulemtas naujų verslo modelių, kuriems senasis apribojimo-kompensacinio atlyginimo modelis, kaip teigiama, yra vis mažiau tinkamas. Kartu Rekomendacijose pripažįstama, jog toks perėjimas yra pernelyg staigus, jog būtų svarstomas artimiausioje ateityje. Toks pokytis – jei apskritai jį bus siekiama įgyvendinti praktikoje – turės būti susijęs su ilgiais pereinamaisiais laikotarpiais ir alternatyvių mechanizmų paieška ir atitinkamai, diskusijomis tarp suinteresuotų šalių nacionaliniu bei europiniu lygiu. Šiuo metu tokiam pokyčiui nėra pasirengta. Pastebėtina, kad Rekomendacijose nėra suformuluota jokio konkretaus siūlymo, išskyrus, kad atgaminimo veiksmai, kuriuos galutiniai vartotojai atlieka asmeniniams tikslams turėdami teisių turėtojų licenciją, nesukelia jokios žalos, kuri reikalautų papildomo KA¹⁵.
- 2) Siūloma KA mokėjimo pareigą nustatyti ne gamintojams ir importuotojams (kuriems daugumoje ES valstybių šiuo metu tenka pareiga mokėti KA), bet priskirti šią pareigą mažmeninę prekybą vykdančioms asmenims, kartu supaprastinant KA sistemą ir įpareigojant gamintojus ir importuotojus informuoti kolektyvinio administravimo asociacijas apie jų sandorius dėl prekių, nuo kurių mokamas KA. Ši rekomendacija neatitiktų dabartinio nacionalinio reglamentavimo (plačiau apie šios galimybės įdiegimo

¹⁴ Prieiga per internetą http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/docs/levy_reform/130131_levies-vitorino-recommendations_en.pdf

¹⁵ Tačiau žr. po Rekomendacijų paskelbimo priimtą sprendimą byloje *Wort*, kurioje teismas pasisakė, jog galimas teisių turėtojų veiksmas leisti atgaminti jam priklausantį kūrinių ar kitą saugomą objektą neturi jokio poveikio teisingai kompensacijai pagal Direktyvą, nesvarbu, ar tokia kompensacija numatyta kaip būtina, ar kaip galima.

Lietuvoje įvertinimą žr. žemiau). Pastebėtina, kad šis Rekomendacijų siūlymas Europoje iššaukė platų kolektyvinio administravimo asociacijų pasipriešinimą, teigiant, jog toks pasiūlymas yra nulemtas gamintojų lobistų įtakos ir, jei būtų įgyvendintas, labai komplikuočių ir pabrangintų KA administravimą. Kita vertus, Lietuvoje atsisakius KA rinkimo iš importuotojų, iš dalies išsprendžiama Rekomendacijose keliama „išaldytų“ lėšų problema.

- 3) Kaip alternatyva pareigos mokėti KA perkėlimui nuo gamintojų ir importuotojų ant mažmeninę prekybą vykančių asmenų, galėtų būti nustatytos išankstiniai (*ex ante*) atvejai, kuomet KA nėra mokamas.
- 4) Siūloma imtis priemonių, jog galutinis vartotojas, kuris galiausiai sumoka KA, būtų apie pastarąjį informuotas. Šis pasiūlymas yra iš dalies realizuotas galiojančiame nacionaliniame reglamentavime, tačiau kartu svarstyti ir platesnis jo įgyvendinimas (plačiau žr. 5 skyrių).
- 5) Daugiau nuoseklumo KA nustatymo procesui užtikrintų, viena vertus, „žalos“ sampratos vieningas apibrėžimas ES valstybėse narėse kaip vertė, kurią vartotojai suteikia papildomoms kopijoms, antra, nustatant procedūrinės taisyklės, kurios sumažintų painumą, garantuotų objektyvumą ir užtikrintų griežtą laiko terminų laikymąsi.

3.3. Nacionalinio kompensacinio atlyginimo reguliavimo įvertinimas ES teisės požiūriu

Šioje dalyje paėliui analizuojami nacionalinio KA reguliavimo elementai ir vertinami atitikties ES teisei požiūriu.

Bendras nacionalinio KA reglamentavimo įvertinimas. Kaip buvo aptarta 3.2 poskyryje, Direktyva nustato, kad valstybės narės, kurios nusprendžia pasinaudoti galimybe nacionalinėje teisėje numatyti asmeninio atgaminimo apribojimą, privalo nustatyti KA. Nors daugelis verslo subjektų susitikimuose ir apklausoje išreiškė poziciją, kad KA turėtų būti pašalintas *in corpore*, tačiau pabrėžtina, kad tokia galimybė, dėl prieštaravimo Lietuvos įsipareigojimams ES, šiuo metu negali būti svarstoma kaip reali įstatyminė iniciatyva. Vienintelis ES teisei neprieštaraujantis KA panaikinimo sprendimas būtų susietas su asmeninio atgaminimo apribojimo Lietuvos teisėje panaikinimu, tačiau, viena vertus, šio sprendimo svarstymas išeitų už šio Tyrimo ribų, antra, šį klausimą Lietuvos Respublikos Seimas išsprendė 2004 metais įvesdamas KA ir 2011 metais praplėsdamas jo taikymą. Jokių realių ir artimiausiu metu numatomų iniciatyvų, keičiančių ar panaikinančių su asmeniniu atgaminimo apribojimu susietą KA nevyksta nei ES (žr. 2.2 poskyrį), nei nacionaliniu lygiu. Nors Rekomendacijose bei dalies mokslininkų nagrinėjančių KA tikslingumą nurodoma, kad ilgainiui KA turėtų būti pakeistas efektyvesnėmis priemonėmis ir ši pozicija atrodo pagrįsta, tačiau šis pokytis negali būti įgyvendintas artimiausiu laikotarpiu (be to, turėtų būti pateikiamos realios alternatyvos) – tai pripažįstama ir Rekomendacijose¹⁶, antra, pokyčiai pirmiausia turėtų vykti ES teisinio reguliavimo lygmeniu, ir tik tuomet sektų nacionalinio reguliavimo keitimas.

¹⁶ „It seems to me, however, that the alternatives that were put forward have not been sufficiently worked out in detail yet, and therefore do not justify the "phasing out" of hardware based levies in the immediate future; such a "big-bang" does not seem advisable.“ - Rekomendacijų 2 psl., analogiški teiginiai 9 psl.

Pastebėtina ir tai, kad 2003 metais Lietuvoje atliktame tyrime¹⁷, tame tarpe, buvo vertinamas asmeninio atgaminimo apribojimo (ir su juos susieto KA nustatymo tikslingumas) ir buvo argumentuotai pasisakyta, kodėl asmeninio atgaminimo pašalinimui nepritartina: pirma, būtų nukrypta nuo iki šiol Lietuvoje egzistavusių sistemos; antra, teisių turėtojai (įskaitant jų teises administruojančias organizacijas) būtų nepajėgūs kontroliuoti atgaminimo teisės įgyvendinimo ir teisių turėtojai patirtų nepagrįstai didelę žalą; trečia, galėtų nukentėti vartotojų (visuomenės) interesas. Šie argumentai nėra praradę reikšmės ir šiandien.

Mokėjimo pareigą turintys subjektai. Vertinant iš Direktyvos ir ESTT suformuluotos praktikos perspektyvos, tiek ankstesnis (KA mokėtojai buvo gamintojai ir importuotojai), tiek dabartinis KA mokėtojų (asmenys, pirmą kartą parduodantys LI LR) nustatymas yra suderinamas su iš ES teisės kylančiais reikalavimais¹⁸. *Thuiskopie* byloje ESTT yra nurodęs, jog Direktyvos nuostatos nereglamentuoja klausimo, kas privalo mokėti KA, o tai reiškia, kad valstybės narės turi plačią diskreciją nustatant KA mokėtoją (23 punktas). Taip pat teismas tiek *Padawan*, tiek *Thuiskopie*, tiek ir *Amazon* bylose pasisakė, kad mokėjimo pareiga gali būti priskirta asmenims, kurie disponuoja skaitmeninio atgaminimo įranga, aparatais ar laikmenomis ir teisiškai ar faktiškai suteikia šią įrangą šiuo tikslu privatiems asmenims.

Ypatingai atkreiptinas dėmesys, kad *Amazon* byloje buvo vertinamas Austrijos teisinis reguliavimas, kuriame yra įtvirtinti tie patys, kaip ir Lietuvos Respublikoje, KA mokėtojai – asmenys, pirmą kartą valstybėje parduodantys laikmenas ir įrenginius. Šioje byloje teismas pasisakė, jog šiems asmenims gali būti priskirta KA mokėjimo pareiga (esant tam tikroms papildomoms sąlygoms). Taigi, esamas nacionalinis KA mokėtojų reglamentavimas *per se* neprieštarauja ES teisei.

KA surinkimo tvarka. Kaip minėta, Direktyva ir ją aiškinanti ESTT praktika palieka plačią diskreciją valstybėms narėms, koku būdu bus įgyvendintas KA nustatymo reikalavimas (*Amazon* 20-21 punktai). Taip pat, ESTT yra pasisakęs, jog teisingos kompensacijos finansavimo sistema, pagal kurią mokestis už kopijavimą asmeniniais tikslais taikomas nedarant skirtumo įrašymo laikmenas, kurias galima naudoti atgaminant, pateikiant į apyvartą komerciniais pagrindais ir už atlygį kartu numatant teisę į susigrąžinimą, su sąlyga, kad ši teisė yra realiai įgyvendinama ir nelemia pernelyg sudėtingo sumokėto mokesčio susigrąžinimo, gali būti suderinama su Direktyvos 5 straipsnio 2 dalies b punktu, jeigu toks taikymas pateisinamas tam tikrais praktiniais arba kitais panašiais sunkumais (sprendimas byloje *Amazon*, 31).

Taigi, ESTT aiškiai išreiškė poziciją, jog valstybės narės, įskaitant Lietuvą, turi teisę įdiegti tokią KA surinkimo sistemą, kai valstybės narės surinkimo stadijoje gali nediferencijuoti laikmenų pagal tai, ar jos skirtos asmeniniam atgaminimui, ar ne, su sąlyga, jog tai pateisinama tam tikrais praktiniais sunkumais (manytina, Lietuvoje ši sąlyga yra tenkintina, nes asmuo, pirmą kartą parduodantis LI, objektyviai negali nustatyti, kas bus parduodamo objekto galutinis naudotojas) ir yra numatyta teisė susigrąžinti KA ir kad ši teisė yra realiai įgyvendinama ir

¹⁷ 2003 m. gruodžio 9 d. Autorių teisių ir gretutinių teisių apribojimo, susijusio su kūrinių atgaminimu asmeniniais tikslais, kompensavimo mechanizmo įgyvendinimo pasekmių tyrimo ataskaita. P. 62-63.

¹⁸ Pastebėtina, kad LR teisės doktrinoje buvo atlikta iki 2012 m. galiojusių KA mokėtojų - gamintojų ir importuotojų - vertinimas ir konstatuotas tuometinio reguliavimo atitikimas ES teisei, ypač atsižvelgiant į *Padawan* bylą. Rudzinskas A. Čekanavičius A. Private Copying Exception in Lithuanian Copyright Law: Compatibility with the European Union Law after Preliminary Ruling in *Padawan* Case // *Jurisprudence*, 2011, 18(1), p. 125-141

nelemta pernelyg sudėtingo sumokėto KA susigrąžinimo (susigrąžinimo teisės realizavimo realumas ir sudėtingumo klausimas nagrinėjamas *infra*).

Objektai, už kuriuos mokamas KA ir KA tarifai. Konkrečių laikmenų ir įrenginių sąrašas ir tarifai detaliau nei Direktyvoje, nei ESTT praktikoje neatskleisti. Tik *Padawan* byloje buvo detalizuota, jog „*siekiant pateisinti mokesčio už kopijavimą asmeniniam naudojimui taikymą, paprasčiausiai pakanka, kad tokia įranga ar tokiais aparatais galėtų būti padarytos kopijos, jei ši įranga ar šie aparatai suteikiami fiziniams asmenims kaip privatiems naudotojams*“ (sprendimas *Padawan* byloje, 56). Taip pat ir Rekomendacijose teigiama, kad konkrečių objektų, nuo kurių mokamas KA, nustatymas turi būti paliktas nuspręsti valstybėms narėms¹⁹.

Tačiau atsižvelgiant į *Padawan* bei vėlesnėse bylose patvirtintą paraktiką, priešingas ES teisei būtų KA mokėjimas nuo neapibrėžto skaičiaus laikmenų ir įrenginių arba nustatymas sąrašo neatsižvelgiant į tai, ar jos naudojamos asmeniniam atgaminimui (*Padawan* bylos 53 p.). Lietuvoje nustatytas baigtinis LĮ sąrašas, iš kurio yra pašalintos laikmenos, kurios paprastai nenaudojamos asmeninio atgaminimo tikslams (pvz, kompiuterių standieji diskai su SCSI, SATA, FATA sąsajomis), be to, Lietuvos Respublika, priešingai nei kai kurios Europos valstybės iki sprendimo *Padawan* byloje, numato KA grąžinimo atvejus, kuomet laikmenų ir įrenginių naudojimas yra aiškiai nesusijęs su atgaminimu asmeniniais tikslais (tas buvo ir reglamentavimo laikotarpiu 2004-2012 m.)²⁰. Tokiu būdu nacionalinis LĮ sąrašo ir tarifų teisinis reguliavimas atitinka tiek *Padawan*, tiek vėlesniuose sprendimuose išplėtotas KA reglamentavimo gaires.

KA grąžinimas. Iš nurodyto ir kitų *Amazon* sprendimo fragmentų (ypatingai, 34, 36 punktų) darytina išvada, kad toks KA surinkimo modelis, kuris yra įtvirtintas Lietuvoje – t.y. surenkant iš visų tam tikrų LĮ pardavimų, nedarant skirtumo, kuriais tikslais yra įsigyjama, yra pateisinamas tik tais atvejais, kai sumokėtą KA galima susigrąžinti atvejais, kuomet LĮ įsigyjama nesusijusiais su asmeniniu atgaminimu tikslais bei susigrąžinimo procedūra yra realiai įgyvendinama ir nelemta pernelyg sudėtingo sumokėto KA susigrąžinimo. Be to, *Amazon* byloje yra konstatuota, kad

- *jeigu įrašymo laikmenos, kurios gali būti naudojamos atgaminant, buvo perduotos fiziniams asmenims asmeniniam naudojimui, nebūtina įrodyti, kad jie jomis naudodamiesi iš tiesų darė kopijas asmeniniam naudojimui ir taip faktiškai sukėlė žalą išimtinės atgaminimo teisės turėtojams, nes šių fizinių asmenų atveju daroma teisinga prielaida, kad jie visiškai pasinaudos tokiu laikmenų suteikimu, t. y. manoma, kad jie naudojami visomis šių laikmenų funkcijomis, įskaitant atgaminimo (minėto Sprendimo *Padawan* 54 ir 55 punktai)(42 punktas);*
- *atsižvelgiant į praktinius sunkumus, su kuriais susiduriama siekiant nustatyti, kad įrašymo laikmena, kuri gali būti naudojama atgaminant, skirta asmeniniam naudojimui, galimos paneigti tokio naudojimo prezumpcijos nustatymas, kai ši laikmena suteikiama fiziniam asmeniui, iš principo yra pateisinamas ir atitinka*

¹⁹ Rekomendacijos, p. 9-10

²⁰ Taip pat žr. Rudzinskas A. Čekanavičius A. Private Copying Exception in Lithuanian Copyright Law: Compatibility with the European Union Law after Preliminary Ruling in *Padawan* Case // *Jurisprudence*, 2011, 18(1), p. 125-141

„darnią pusiausvyrą“ tarp išimtinės atgaminimo teisės turėtojų ir saugomų objektų naudotojų interesų (43 punktas).

Taigi, iš Direktyvos kylančius reikalavimus atitinka nustatymas paneigiamos prezumpcijos, kad fizinis asmuo įsigyja laikmeną asmeniniam atgaminimui, tačiau kartu atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad ši prezumpcija turi būti galima paneigti, todėl net ir fizinis asmuo turi turėti teisę susigrąžinti sumokėtą KA, jei įrodytų, kad įsigijo LĮ nesusijusioms su asmeniniu atgaminimu reikmėms²¹.

Teisė susigrąžinti KA yra įtvirtinta ATGTĮ, kurio 20 straipsnio 7 dalis nustato, pirma, tris atvejus, kuriais KA yra grąžinamas: 1) kai LĮ yra įsigyti profesionalioms reikmėms; 2) kai LĮ yra įsigyti neįgalių žmonių reikmėms; 3) kai LĮ yra išvežami iš Lietuvos Respublikos teritorijos (t.y. eksportuojami). Antra, ATGTĮ 20 straipsnio 7 dalis nurodo, jog KA grąžinimas vyksta Vyriausybės nustatyta tvarka.

Taigi, būtina įvertinti, ar nurodytų trijų atvejų, kuomet KA grąžinamas, įtvirtinimas ATGTĮ 20 str. 7 d. ir grąžinimo procedūros detalizavimas Apraše yra pakankamas užtikrinti KA susigrąžinimą tais atvejais, kai LĮ įsigyjama nesusijusiais su asmeniniu atgaminimu tikslais bei susigrąžinimo procedūra yra realiai įgyvendinama ir nelemia pernelyg sudėtingo sumokėto mokesčio susigrąžinimo.

Reguliavimas ATGTĮ, bent formaliai, yra pakankamas, kad nurodytas tikslas būtų pasiektas – ATGTĮ 20 str. 7 d. nenustato baigtinio asmenų, kurie gali susigrąžinti sumokėto KA, sąrašo²², todėl nėra teisinių kliūčių, dėl kurių galutiniai naudotojai, kurie įgyja LĮ ne asmeninio atgaminimo reikmėms, negalėtų jo susigrąžinti. Toliau susigrąžinimo atvejus ir procedūrą detalizuoja Aprašas. Nors pačiame Apraše iš esmės atkartojami tiek patys grąžinimo atvejai (Aprašo 24 punktas), tačiau reikia atkreipti dėmesį į Aprašo 1 priedą, kuris nustato pavyzdinį profesionalių reikmių sąrašą. Minimas sąrašas nustato, tame tarpe, kad profesionaliomis reikėmis laikomos įmonių, įstaigų, organizacijų ir laisvųjų profesijų atstovų tam tikros toliau detalizuojamos reikės vadinasi, tik šis asmenys ir gali kreiptis dėl KA grąžinimo. Manytina, kad toks teisinis reguliavimas neatitinka nei iš Direktyvos kylančių reikalavimų, nei ATGTĮ. Sąvokos „įmonės, įstaigos ir organizacijos“ atitinka LR CK 2.33 straipsnio 1 dalyje pateiktą juridinio asmens apibūdinimą, taigi, šias sąvokas reikėtų aiškinti kaip reiškiančius bet kurį juridinį asmenį, kuris įsigyja LĮ savo profesionalioms reikmėms. Tuo tarpu sąvoka „laisvųjų profesijų atstovai“ orientuoja į LR gyventojų pajamų mokesčio įstatyme²³ pateiktą sąvokos „laisvoji profesija“ apibrėžimą²⁴, pagal kurią profesionaliomis reikėmis gali būti pripažinto reikės tik reikiamą kvalifikaciją turinčių gyventojų, kurie verčiasi asmeniškai, atsakingai ir profesiniu atžvilgiu nepriklausomai, teikdami intelektines paslaugas klientams ir visuomenei, įskaitant teisinę (advokato, advokato padėjėjo, notaro, notaro padėjėjo, antstolio, antstolio

²¹ Taip pat žr. 2013 m. kovo 7 d. Generalinio advokato nuomonę byloje *Amazon prieš Austro-Mechana*, byloje C-521/11, 45, 66 punktai.

²² ATGTĮ 20 straipsnio 7 dalies 1 punktas nepateikia baigtinio profesinių reikmių sąrašo ir nurodo, kad KA susigrąžinti gali visi asmenys, kurie tuščias laikmenas ir įrenginius įsigyja akivaizdžiai kitiems tikslams negu kūrinių atgaminimas asmeniniam naudojimui.

²³ Žin., 2002, Nr. 73-3085

²⁴ Gyventojų pajamų įstatymo 2 str. 35 dalis nustato, kad laisvoji profesija yra profesija, kuria reikiamą kvalifikaciją turintys gyventojai verčiasi asmeniškai, atsakingai ir profesiniu atžvilgiu nepriklausomai, teikdami intelektines paslaugas klientams ir visuomenei, įskaitant teisinę (advokato, advokato padėjėjo, notaro, notaro padėjėjo, antstolio, antstolio padėjėjo, konsultanto teisės klausimais ir kitą teisinę veiklą), apskaitininko, auditoriaus, buhalterio, lobisto, finansų konsultanto, mokesčių konsultanto, architekto, inžinieriaus, dizainerio, gydytojo, psichologo, žurnalisto, maklerio, brokerio ir panašią veiklą.

padėjėjo, konsultanto teisės klausimais ir kitą teisinę veiklą), apskaitininko, auditoriaus, buhalterio, lobisto, finansų konsultanto, mokesčių konsultanto, architekto, inžinieriaus, dizainerio, gydytojo, psichologo, žurnalisto, maklerio, brokerio ir panašią veiklą.

Toks teisinis reguliavimas lemia, kad fizinis asmuo, siekiantis susigrąžinti KA privalo įrodyti atitikimą dviem kriterijams: pirma, atitikimą laisvosios profesijos statusui, antra, įgytų laikmenų ar įrenginių naudojimą profesinėms reikšmėms. Jei antrasis kriterijus atitinka ETT praktiką, tai pirmasis kriterijus yra perteklinis, diskriminuojantis kitus fizinius asmenis, kurie nesiverčia laisvosiomis profesijomis ir toks diskriminacinis reguliavimas nėra pagrįstas jokiais objektyviomis aplinkybėmis. Nors minimo kriterijaus įvedimas palengvina administravimą, tačiau tai *per se* negali būti pagrindu užkirsti kelią kitų kategorijų fiziniams asmenims susigrąžinti KA. Manytina, kad pirmojo kriterijaus panaikinimas esmingai neapsunkintų administravimo ir neiškreiptų sistemos, nes kiti fiziniai asmenys vis tiek turėtų paneigti jų atžvilgiu taikomą prezumpciją ir pagrįsti savo atitikimą antrajam kriterijui – jog LJ įsigyjama ne asmeninio atgaminimo reikmėms. Tokių atvejų neturėtų būti daug.

Be to, ATGTĮ tokio apribojimo taip pat nenustato (ATGTĮ 20 straipsnio 7 dalies 1 punktą). Šiuo požiūriu žemesnės galios aktas (LRV nutarimas) nustato papildomą apribojimą, kurio nėra įstatyme, todėl šis apribojimas dėl prieštaravimo įstatymui neturi būti taikomas (CK 1.3 straipsnio 4 dalis).

Todėl Aprašas koreguotinas, vietoje sąvokos „laisvųjų profesijų atstovai“ įrašant fiziniai asmenys; o iki nurodyta korekcija bus atlikta, Aprašu besivadovaujantys subjektai turėtų atitinkamai aiškinti Aprašą kaip apimančią visus fizinius asmenis.

Baigiant nacionalinio KA grąžinimo reglamentavimo atitikties ES teisei analizę, reikia aptarti Europos teisės departamento pareikštą poziciją, kad, vadovaujantis *Amazon* byloje pateiktais išaiškinimais, kyla abejonių dėl ATGTĮ 20 str. 7 d. atitikties ES teisei, nes šioje teisės normoje nėra numatyta galimybė susigrąžinti sumokėtą KA, kai subjektas tokį atlyginimą jau yra sumokėjęs kitoje valstybėje²⁵. Tačiau *Amazon* byla akivaizdžiai paneigia tokį aiškinimą, nes ESTT yra konstatavęs, jog tuo, kad KA jau buvo sumokėtas kitoje valstybėje narėje, negali būti remiamasi norint atmesti KA sumokėjimą pirmoje valstybėje narėje (t. y. kurioje gyvena galutiniai naudotojai, atgaminantys asmeniniais tikslais) bei kad asmuo, iš anksto sumokėjęs šį mokesį valstybėje narėje, kuri neturi teritorinės kompetencijos, gali jos paprašyti jį grąžinti pagal nacionalinę teisę (sprendimo *Amazon* byloje 64-65 punktai). Taigi, ESTT pasisakė, jog sumokėtas KA gali būti susigrąžintas tik valstybėje, iš kurios buvo eksportuota, o ne valstybėje, į kurią importuota. Tokį grąžinimo atvejį Lietuva, kaip minėta, yra numaciusi, todėl papildomo KA grąžinimo atvejo, kuomet KA jau sumokėtas kitoje valstybėje, neturėtų būti nustatyta.

Už KA surinkimą atsakingas subjektas ir surinkto KA paskirstymas. ES teisė taip pat nereguliuoja, koks subjektas – teisių turėtojų kolektyvinio administravimo asociacija, valstybės institucija ar kitas asmuo turėtų surinkti KA ir kaip KA turėtų būti paskirstomas. Šio subjekto parinkimas taip pat priklauso valstybės narės diskrecijai. Generalinis advokatas *Amazon* byloje yra pasiskęs, jog išimtinės teisės surinkti KA suteikimas kolektyvinio administravimo asociacijai, jei ši asociacija iš tiesų atstovauja įvairius teisių turėtojus, savaime neprieštarauja ES

²⁵ Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2013-07-17 raštas Nr. TTS-447

teisei²⁶. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes ir įvertinus, jog Lietuvoje Asociacijos surinktas KA skirstomas ATGTĮ nustatytais proporcijomis įvairiems teisių turėtojams, manytina, kad esamas nacionalinis reglamentavimas neprieštarauja ES teisei.

3.4. Kompensacinio atlyginimo teisinis reglamentavimas kaimyninėse valstybėse

Įgyvendinant Tyrimo užduotis, toliau yra pateikiamas KA teisinio reguliavimo LR palyginimas su ekonomiškai ir teisiškai panašiomis ES valstybėmis narėmis – Latvija, Estija, Lenkija.

3.4.1. Latvijos Respublika

Bendrieji reglamentavimo klausimai. Latvijoje dėl KA kylančius santykius reglamentuoja 2000 m. balandžio 6 d. Latvijos Respublikos autorių teisių įstatymas (toliau - LATĮ) ir Latvijos Respublikos Vyriausybės 2005 m. gegužės 10 d. reglamentas Nr. 321 (toliau – ir Reglamentas).

Latvijos Respublikoje yra įtvirtintas iš esmės toks pats reguliavimo modelis, kaip ir Lietuvoje: LATĮ 34 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtintas atgaminimo teisės apribojimas fizinio asmens naudai, kartu nustatyta, jog autorius turi teisę gauti teisingą kompensaciją (tuščios laikmenos mokesčiai) už tokios kopijos atgaminimą. Mokesčio įgyvendinimo procedūra yra detalizuota LATĮ 34 straipsnio 2-7 dalyse, taip pat nurodytame Reglamente.

Mokėjimo pareigą turintys subjektai. Įstatymas pareigą mokėti KA nustato gamintojams ir importuotojams, kurie importuoja įrangą, naudojamą tokiam atgaminimui, ir tuščias laikmenas (garsajuostes, vaizdajuostes, lazerinius diskus, kompaktinius diskus, minidiskus ir pan.).

Tačiau kartu įstatymas nustato, kad įrangos ir tuščių laikmenų pardavėjai pagal kolektyvinio administravimo asociacijos pareikalavimą turi pareigą įrodyti, kad KA už įrangą ir tuščias laikmenas buvo sumokėtas, o tais atvejais, kai pardavėjas negali to įrodyti, pareiga sumokėti KA tenka pardavėjui. Pastaruoju atveju, pardavėjas įgyja regresinį ieškinį prieš gamintoją ar asmenį, importavusį atitinkamą įrangą ar tuščias laikmenas į Latviją. Be to, pareiga mokėti KA gali tekti asmeniui, įregistruotam Profesionalių naudotojų registre, tačiau nepateikusiam informacijos apie tuščių laikmenų ir įrenginių naudojimą arba kai jų naudojimas neatitinka LATĮ bei Reglamento reikalavimų.

Objektai, nuo kurių mokamas KA, ir tarifai. LATĮ numatyta, kad KA mokamas ir nuo įrangos, ir nuo laikmenų, tačiau nepateikia apibrėžto šių objektų sąrašo. LATĮ 34 str. 2 d. nurodo *pavyzdinį* sąrašą: audio kasetės, vaizdajuostės, lazeriniai diskai, kompaktiniai diskai, minidiskai ir panašiai. Latvijos Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog pateiktas sąrašas nėra baigtinis, tačiau Vyriausybė turi į jį atsižvelgti nustatydamą KA surinkimo procedūrą. Taip pat konstatuota, jog įstatymų leidėjas nėra nustatęs jokio kriterijaus, kurį Vyriausybė turėtų taikyti nustatydamą tokių objektų sąrašą ir jai yra suteikta teisė ir pareiga tokius kriterijus nustatyti. Konkretus baigtinis jų sąrašas yra pateikiamas Vyriausybės reglamente. Pastebėtina, kad

²⁶ Generalinio advokato 2013 m. kovo 7 d. nuomonė byloje Amazon v Austro-Mechana, C-521/11

2012 metais Latvijos Konstituciniame Teisme buvo išspręsta byla, kurioje Latvijos kolektyvinio administravimo asociacijos, kėlė Reglamento prieštaravimo Latvijos Respublikos Konstitucijai klausimą, o būtent - jog baigtinio laikmenų ir įrenginių sąrašo įtvirtinimas prieštarauja Konstitucijai, teigdamos, jog turi būti mokamas atlyginimas nuo visų tuščių laikmenų ir įrenginių. Tačiau Latvijos Konstitucinis Teismas iš esmės atmetė šį argumentą ir patvirtino (*inter alia*, remdamasis ESTT praktika) valstybės ir jų institucijų diskreciją nustatyti baigtinį laikmenų ir įrenginių sąrašą.

Konkretus baigtinis laikmenų ir įrenginių sąrašas bei jų pagrindu mokami tarifai yra reglamentuojami Reglamente. Iki 2012 m. lapkričio 1 d. galiojusioje Reglamento redakcijoje buvo nustatytos tokios laikmenos ir tarifai:

Už laikmenas (už vieneta):

Audio kasetės – 0,03 lato

Video kasetės – 0,06 lato

Mini diskai – 0,03 lato

CD-R, CD-RW – 0,10 lato

DVD-R, DVD-RW – 0,20 lato.

Už įrenginius (už vieneta):

Grotuvas su garsajuosčių įrašymo funkcija, radijas su garsajuosčių įrašymo funkcija, grotuvas su garsajuosčių ir CD įrašymo funkcija, radijas su garsajuosčių ir CD įrašymo funkcija, radijas su CD įrašymo funkcija, radijas su minidiskų įrašymo funkcija, CD grotuvas su įrašymo funkcija, minidiskų grotuvas su įrašymo funkcija, MP3 grotuvas su integruotu kietuoju disku – 1 latas;

Vaizdo grotuvas su vaizdajuosčių įrašymo funkcija, televizijos įranga su vaizdajuosčių įrašymo funkcija – 1 latas;

DVD grotuvas su įrašymo funkcija, televizijos įranga su DVD įrašymo funkcija – 1 latas;

Satelitinė priėmimo įranga su įrašymo funkcija – 1 latas;

CD grotuvas, kuris gali būti prijungtas prie kompiuterio – 1 latas;

DVD grotuvas, kuris gali būti prijungtas prie kompiuterio – 1 latas.

Nurodyti tarifai buvo patvirtinti 2005 metais ir galiojo iki 2012 m. lapkričio 1 d. Aukščiau minėtu Konstitucinio Teismo nutarimu buvo konstatuota, jog Vyriausybė neįvykdė jai tenkančios pareigos dėl technologinių pokyčių reguliariai peržiūrėti sąrašą ir tuo pažeidė Latvijos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintą autorių teisių apsaugos principą.

Atsižvelgiant į minėtą Konstitucinio Teismo nutarimą, Latvijos Vyriausybė priėmė Reglamento pakeitimus, kurie įsigaliojo nuo 2012 m. lapkričio 1 d. ir nustatė tokius objektus bei jiems taikomus tarifus (nuo pardavimo kainos):

Laikmenos:

CD - 6 %;

DVD - 6 %;

USB atmintinės - 4 %.

Įrenginiai (už vieneta):

Visų tipų asmeniniai kompiuteriai – 2 latai.

Atvejai, kuomet KA mokėjimo pareiga nekyla. KA nėra mokama, jei įranga ir tuščios laikmenos:

- yra importuojamos transliuojančiųjų organizacijų profesiniam naudojimui;
- importuojamos siekiant atgaminti kūrinius komerciniais tikslais;
- fiziniai asmenys importuoja nekomerciniais tikslais.

Atvejai, kuomet sumokėtas KA gražinamas. Sumokėtas KA gražinamas, kai nenaudota įranga ar tuščios laikmenos yra eksportuojamos iš Latvijos.

Atsakingas už KA surinkimą, paskirstymą ir išmokėjimą subjektas. Nutarimas nustato, kad KA surinks, paskirstys ir išmokės viena kolektyvinio administravimo organizacija, kuri turi gauti leidimą iš Kultūros ministerijos. Tokia atsakinga KAO Latvijoje šiuo metu yra paskirta autorių bendrija AKKA/LAA.

KA paskirstymas. Surinktas KA dalinamas tarp teisių turėtojų tokiomis proporcijomis (po 2012 m. lapkričio 1 d. pakeitimų):

- Autoriams – 36,66 proc.
- Atlikėjams – 30,67 proc.
- Fonogramų gamintojams – 24 proc.
- Audiovizualinių kūrinių gamintojams – 6,67 proc.

3.4.2. Estijos Respublika

Bendrieji reglamentavimo klausimai. Panašiam atgaminimo asmeniniams tikslams apribojimo ir kompensavimo už jį modeliui priklauso ir Estija. Estijos Autorių teisių įstatymo (toliau – ir EATĮ) 18 straipsnis įtvirtina bendrąją taisyklę, jog teisėtai išleistas kūrinys gali būti fizinio asmens išverstas ir atgamintas asmeniniam naudojimui be autoriaus sutikimo ir nemokant atlyginimo, su sąlyga, jog tokias veiksmais nėra siekiama komercinių tikslų (iš šios nuostatos 2 dalyje numatytos kategorijos kūrinių, kuriems minimas apribojimas netaikomas: architektūros ir kraštovaizdžio architektūros kūriniai, kompiuterių programos ir pan.). Specialioji EATĮ 26 straipsnio norma įtvirtina, jog audiovizualiniai kūriniai ir fonogramose įrašyti kūriniai gali būti atgaminti naudotojo asmeniniais tikslais (mokslinių tyrimų, studijų tikslais, etc.) be autoriaus sutikimo, tačiau kūrinio autorius, atlikėjas ir fonogramos gamintojas turi teisę gauti teisingą atlyginimą už tokį kūrinio ar fonogramos naudojimą; aptariama nuostata netaikoma juridinių asmenų atžvilgiu. KA įgyvendinimo procedūra yra reglamentuojama EATĮ 27 straipsnyje.

Mokėjimo pareigą turintys subjektai. Pareigą mokėti turi įrangos ir laikmenų gamintojai, importuotojai, pardavėjai bei asmenys, kurie įveža įrangą ir laikmenas iš Bendrijos muitų teritorijos, kaip tai suprantama Tarybos Reglamente (EEB) Nr. 2913/92 nustatančiu Bendrijos Muitų kodeksą, į Estiją.

Pardavėjo pareiga mokėti KA turi tuo atveju, jei gamintojas, importuotojas ar įvežantis asmuo nėra sumokėjęs KA. Sumokėjęs KA, turi teisę išreikalauti sumokėtą KA iš gamintojo, importuotojo ar įvežančio asmens.

Taip pat specialiai nustatyta, jog fiziniai asmenys turi mokėti KA, jei importuoja ar įveža iš Bendrijos muitų teritorijos įrangą ir tuščias laikmenas komerciniais tikslais.

Objektai, nuo kurių mokamas KA. Estijoje KA mokamas ir už įrangą, ir už tuščias laikmenas. Konkretų baigtinį sąrašą pavesta nustatyti Vyriausybei (EATĮ 27 str. 14 d.). Vyriausybės 2006 m. sausio 17 d. nutarimu Nr. 14 yra patvirtintas toks tuščių laikmenų ir įrenginių sąrašas:

- Vaizdajuostės
- Garsajuostės
- Kompaktiniai diskai CD-R, CD-RW, DVD-R ir DVD-RW
- Minidiskai
- Vaizdajuosčių ir DVD grotuvai
- Garsajuosčių, CD-R ir CD-RW grotuvai.

KA tarifai. KA tarifai yra nustatyti pačiame įstatyme:

nuo įrašančių įrenginių vertės – 3 proc.

nuo tuščių laikmenų vertės – 8 proc.

Atvejai, kuomet KA gražinamas. Estijoje įtvirtintas modelis taip pat, kaip ir Lietuvoje, yra pagrįsta ne *ex ante* išimtimis, o galimybe susigražinti sumokėtą KA tam tikrais atvejais, kurie yra pateikiami EATĮ 27 str. 5 d., kai įranga ir laikmenos:

- dėl savo techninių charakteristikų neįgalina garso ir vaizdo kūrinių atgaminimo;
 - eksportuojami ar išvežami iš Estijos į Bendrijos muitų teritoriją;
 - naudojami įmonės įstatuose nurodytiems tikslams;
 - kuomet vykdant pagrindinę asmens veiklą, būtina įrašyti garso ar vaizdo įrašą kaip tarpinį procesą;
 - skirti mokymo ar mokslinių tyrimų tikslams švietimo ir tyrimų institucijose;
 - naudojami neįgalių asmenų reikmėms;
- Sumokėtą KA gražina įgaliota kolektyvinio administravimo asociacija.

Atsakingas už KA surinkimą, paskirstymą ir išmokėjimą subjektas. Už KA surinkimą atsakingu subjektu yra kolektyvinio administravimo asociacija, kurią paskiria Teisingumo ministras. Šiuo metu tokia įgaliota asociacija yra Eesti Esitajate Liit.

KA paskirstymas. KA yra paskirstomas tarp autorių, atlikėjų ir fonogramų gamintojų atsižvelgiant į kūrinių ir fonogramų naudojimą, remiantis specialaus komiteto patvirtintu paskirstymo planu. Taip pat iki 10 procentų surinkto KA gali būti skiriama muzikos bei filmų kultūros vystymui, taip pat finansuoti šviečiamąsias ir tyrimo programas.

Numatomi pokyčiai. Apžvelgus esamą KA teisinį reguliavimą, būtina paminėti, jog šiuo metu Estijos Respublikoje vyksta intelektinės nuosavybės teisės kodifikavimo darbai ir šiuo metu yra svarstomas Autorių teisių įstatymo projektas (toliau - Projektas), numatantis ženklus esamo KA reguliavimo pokyčius.

Pats atgaminimo apribojimas asmeniniais tikslais išlieka toks pat, išskyrus tikslesnę teisėkūros techniką, iš kurios matyti, jog audiovizualinių kūrinių ir fonogramų atgaminimas asmeniniais tikslais yra specialusis bendrojo apribojimo asmeniniais tikslais atvejis (Projekto 43, 59 str.). Tačiau iš esmės keičiasi KA reglamentavimas. Vietoje sistemos, kuomet įgaliota

kolektyvinio administravimo asociacija surenka KA iš nustatytų mokėjimo pareigą turinčių asmenų, Projekte siūloma, kad KA autoriams, atlikėjams ir fonogramų gamintojams sumoka įgaliota valstybės institucija – Teisingumo ministerija, o lėšos KA būtų numatomos valstybės biudžete. Teisingumo ministerija sumoka KA autorius, atlikėjus ir fonogramų gamintojus atstovaujančioms kolektyvinio administravimo asociacijoms, o pinigai paskirstomi pagal Vyriausybės nustatytus tarifus. Taigi, tai būtų modelis panašus į panaudos teisės reguliavimą, kuris šiuo metu egzistuoja ir Estijoje, ir Lietuvoje²⁷.

3.4.3. Lenkijos Respublika

Bendrieji reglamentavimo klausimai. Lenkijoje taip pat yra nustatytas atgaminimo teisės apribojimas asmeniniais tikslais, o kartu Lenkijos Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 20 straipsnis įtvirtina pareigą mokėti KA. Įstatymą detalizuoja Lenkijos Kultūros ir nacionalinio paveldo ministro 2008 m. gruodžio 15 d. reglamentas.

KA mokėjimo pareigą turintys subjektai. Šią pareigą turi įrangos ir laikmenų gamintojai ir importuotojai.

Objektai, nuo kurių mokamas KA, bei KA tarifai. Įstatymas nepateikia baigtinio laikmenų ir įrenginių sąrašo. Tiesa, Lenkijos ATGTĮ 20 straipsnio 1 dalyje yra numatytas pavyzdinis įrenginių sąrašas – garsajuosčių ir vaizdajuosčių grotuvai ir kiti panašūs įrenginiai, tačiau konkretų laikmenų ir įrenginių sąrašą bei tarifus pavesta nustatyti Kultūros ir nacionalinio paveldo ministrui, pasikonsultavus su suinteresuotais asmenimis (kolektyvinio administravimo asociacijomis, autorių, atlikėjų, fonogramų gamintojų, gamintojų ir importuotojų asociacijomis ir pan.). Kartu yra nurodomi kriterijai, kuriais turi vadovautis įgaliotasis ministras - įrenginio ir laikmenos galimybės atgaminant kūrinius bei kitos nei atgaminimas įrenginių ir laikmenų paskirtis.

Taip pat įstatymas nurodo, kad KA tarifas negali būti didesnis nei 3 procentai nuo įrenginio ar laikmenos pardavimo kainos.

Lenkijos Kultūros ir nacionalinio paveldo ministro 2003 m. birželio 4 d. reglamentas (pakeistas 2008 m. gruodžio 15 d.) pateikia detalų garsajuosčių grotuvų ir panašių įrenginių bei susijusių laikmenų, taip pat detalų (29 kategorijų) garso grotuvų ir panašių įrenginių bei susijusių laikmenų, taip pat detalų (24 kategorijų) vaizdo grotuvų ir panašių įrenginių bei susijusių laikmenų sąrašus ir jiems taikomus tarifus, kurie svyruoja nuo 0,05 iki 3 procentų įrenginio ar laikmenos kainos.

Atvejai, kuomet KA gražinamas. Jokių specialių išlygų dėl KA gražinimo Lenkijos ATGTĮ nenumato.

Atsakingas už mokesčio surinkimą, paskirstymą ir išmokėjimą subjektas. Tokiu subjektu yra kolektyvinio administravimo asociacija, kurią paskiria Kultūros ir nacionalinio paveldo ministras. Šiuo metu KA administruoja asociacija ZAIKS.

²⁷ Pagal LRV 2002 m. vasario 6 d. nutarimu Nr. 182 patvirtintą tvarką (2007 m. išdėstytą nauja redakcija) autorinis atlyginimas už knygų ir kitų leidinių panaudą bibliotekose mokamas iš Kultūros ministerijai patvirtintų asignavimų.

KA paskirstymas. Lenkijos ATGTĮ numato, kad už garso grotuvus ir panašius įrenginius bei susijusias laikmenas sumokėtas KA skirstomas taip:

Autoriams - 50 proc.

Atlikėjams – 25 proc.

Fonogramų gamintojams – 25 proc.

Už vaizdo grotuvus ir panašius įrenginius bei susijusias laikmenas sumokėtas KA skirstomas taip:

Autoriams – 35 proc.

Atlikėjams – 25 proc.

Audiovizualinių kūrinių gamintojams – 40 proc.

3.4.4. Apibendrinimas: analizuotų jurisdikcijų palyginimas su nacionaliniu modeliu

Tiek visose aptartose kaimyninėse valstybėse, tiek Lietuvoje yra įtvirtintas esminiais bruožais tapatus teisinio reguliavimo modelis – visos aptartos valstybės yra nustačiusios atgaminimo teisės apribojimą asmeniniais tikslais ir nustačiusios KA, kuri moka ne galutiniai asmeninį atgaminimą atliekantys vartotojai ar mažmenininkai, tačiau laikmenų ir įrenginių pateikimą į rinką kontroliuojantys ūkio subjektai, o KA administruoja įgaliotos valstybės institucijos paskirta kolektyvinio administravimo asociacija²⁸. Tačiau kitų KA reguliavimo elementų požiūriu visos analizuotos valstybės yra daugiau ar mažiau skirtingos. Vienintelė Lietuva KA mokėjimo pareigą nustato Lietuvoje pirmą kartą parduodantiems LĮ asmenims. Kitos trys analizuotos valstybės šią pareigą priskiria įrenginių ir laikmenų gamintojams ir importuotojams, tačiau Latvijoje ir Estijoje papildomai atsakomybė gali būti priskirta ir pardavėjui.

Nors visos analizuojamos jurisdikcijos yra nustačiusios baigtinį LĮ už kuriuos mokamas KA sąrašą, labai skiriasi šį sąrašą sudarančių objektų skaičius: jei, pvz., Latvijoje KA yra mokamas tik už vienintelį įrenginį – kompiuterį, tai Lietuva ir Lenkija pateikia labai išsamius (ir turiniu panašius) įrenginių sąrašus. Vienintelė Lietuva iš analizuotų valstybių šiuo metu KA skaičiuoja už mobiliuosius telefonus. Laikmenų, už kurias mokamas KA požiūriu, Lietuva ir Lenkija turi įtvirtinusios kur kas išsamesnį sąrašą nei Latvija ar Estija.

Tarifai visos keturiose valstybėse ženkliai skiriasi – Lietuvai ir Lenkijai būdingas išsamus diferencijuotų tarifų sąrašas (bet Lenkija diferencijuoja tarifus pagal LĮ rūšis, o Lietuva – ir pagal atminties talpą), Latvija ir Estija apsiriboja keletu LĮ kategorijų su vieningais tarifais.

Kalbant apie KA grąžinimą, Lenkija nėra numačiusi jo apskritai, Latvija taiko *ex ante* išimtis, kurias papildo vienas atvejis, kuomet KA galima susigrąžinti, Lietuva nustatė tris, o Estija – šešis KA grąžinimo atvejus.

KA paskirstomas iš esmės toms pačioms teisių turėtojų grupėms, tačiau skiriasi proporcijos. Estija ir Lietuva tiesiogiai įstatyme yra numačiusios dalies surinkto KA skyrimą specialioms viešiesiems fondams.

²⁸ Tiesa, jei būtų įgyvendinta siūloma autorių teisės reforma Estijoje, KA mokėtoju taptų valstybė.

4. Kompensacinio atlyginimo poveikio ekonominis vertinimas

Šioje Tyrimo dalyje analizuojamos KA apimtys, kitimo tendencijos Lietuvoje nuo KA įvedimo 2004 metais iki 2013 metų liepos 1 d. Statistinių duomenų suvestinės pateikiamos diferencijuojant pagal duomenis pateikusių asociaciją.

4.1. Kompensacinio atlyginimo mokėtojų skaičius

KA mokėtojų skaičiui per visą analizės laikotarpį būdingi itin ženklūs svyravimai (žr. 1 lentelę) 2004-2010 metų laikotarpiu KA mokėtojų sumažėjo daugiau nei dvigubai: nuo 71 mokėtojo 2004 metais iki 29 mokėtojų 2010 metais. Pažymėtina, kad 2004-2008 metais užfiksuoti atvejai, kai pareiga sumokėti KA buvo nustatoma ne tik juridiniams, bet ir fiziniams asmenims: po 3 tokius asmenis 2004 ir 2006 metais, po 2 atitinkamai 2005 ir 2007 ir 1 fizinis asmuo 2008 m. Asociacijos LATGA atstovų duomenimis, atvejai, kai KA būdavo apskaičiuojamas ir sumokamas fizinio asmens užfiksuoti asmeninių kompiuterių atsisiuntimo internetu atvejais. Pažymėtina, kad atsisiunčiami kompiuteriai dažniausiai buvo dovanojami, o ne įsigijami tam, kad būtų perparduoti Lietuvos rinkoje.

	Asociacijos LATGA duomenys							Asociacijos AGATA duomenys		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1-6 mėn.)
KA mokėtojų skaičius iš viso	71	48	46	35	32	31	29	30	102	129
Mokėtojų skaičiaus pokytis		-32%	-4%	-24%	-9%	-3%	-6%	3%	240%	26%
Mokėtojų skaičiaus pokyčio vidurkis							21 %			
Standartinis pokyčio nuokrypis							79 %			

1 lentelė. Suminio KA mokėtojų skaičiaus kitimas 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

KA mokėtojų už laikmenas skaičiaus kitimą iš esmės įtakojo 2 veiksniai:

- 1) **Technologinė laikmenų raida.** KA mokėtojų už garsajuosčių, vaizdajuosčių bei minidiskų pardavimą skaičius kiekvienais metais nuo 2004 m. mažėjo dvigubai. Dar ženkliu – 5 kartus sumažėjo minidiskų pardavėjų skaičius: nuo 20 pardavėjų 2004 iki 4 pardavėjų 2010-2011 metais. Nuo 2007 metų iš dalies KA mokėtojų, prekiaujančių garsajuostėmis, vaizdajuostėmis ir minidiskais skaičių kompensavo KA, prekiaujantys atminties kortelėmis ir USB atmintinėmis, o 2008 metais – diskais „Blu-Ray“.
- 2) **Teisinio reglamentavimo pokyčiai.** Ženkliusias pokytis KA mokėtojų skaičiuje užfiksuotas 2012 metais palyginus su 2011 metais: net 3,4 karto: 2012 metais KA

mokėtojų skaičius sudarė 102 mokėtojus. Atitinkamai 2013 metų I-ąjį pusmetį KA mokėtojų skaičius toliau padidėjo beveik trečdaliu ir buvo lygus 129 KA mokėtojams. Šio augimo priežastis - KA teisinio reguliavimo pakeitimas, kuris įsigaliojo 2012 m. kovo 1 d., kai KA apmokestinti įrenginiai: KA mokėtojų skaičius už įrenginius per 2012 metus sudarė 93, kai tuo pačiu laikotarpiu KA mokėtojų už tuščias laikmenas skaičius buvo 80 ir tai daugiau nei 2 kartus daugiau nei mokėtojų už tuščias laikmenas skaičius 2007-2011 metais, kai mokėtojų skaičius svyravo apie 30;

Pažymėtina, kad nagrinėjant KA mokėjusių įmonių skaičiaus kitimo tendencijas akivaizdu, kad KA mokėtojai už laikmenas ir už įrangą didžiąja dalimi yra tos pačios įmonės. Darytina išvada, kad siekiant mažinti administracinę našta Lietuvos verslo subjektams dėl KA mokėjimo tikslinga vienodinti KA apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką už laikmenas ir už įrangą, kadangi KA mokėtojai didžiąja dalimi (apie 70 %) yra tos pačios įmonės (žr. 2 lentelę).

	Asociacijos LATGA duomenys								Asociacijos AGATA duomenys		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1-6 mėn.)	
KA mokėtojų skaičius iš viso	71	48	46	35	32	31	29	30	102	129	
KA mokėtojų už laikmenas skaičius	71	48	46	35	32	31	29	30	80	87	
KA mokėtojų už įrangą skaičius iš viso									93	125	

2 lentelė. KA mokėtojų už laikmenas ir įrangą skaičiaus kitimas 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

Be to, KA mokėtojų skaičius kiekvienoje prekių grupėje labai netolygus: nuo 1 KA mokėtojo už TV imtuvus (priedėlius) su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija iki 94 KA mokėtojų už asmeninius kompiuterius. Pastarąją prekių grupę parduodančios įmonės 2013 metų I-ą pusmetį sudarė 73 % visų KA mokėtojų.

Netolygus ir KA mokėtojų skaičiaus kitimas toje pačioje prekių grupėje: KA mokėtojų už garsajuostes skaičius jau 2007 metais buvo mažesnis nei 10 įmonių ir 2012 metais buvo lygus 5. Palyginimui mokėtojų už USB atmintines skaičius yra 5 kartus didesnis ir nuo 2012 metų svyruoja apie 50 KA mokėtojų. Dar didesnis KA mokėtojų už SSDD ir HDD diskų pardavimą skaičius, kuris 2005 m. buvo 18, o 2012 m. – jau 53 (žr. 3 lentelę).

Asociacijos LATGA duomenys

Asociacijos AGATA duomenys

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
										1-6 mėn.
KA mokėtojų už tuščias laikmenas skaičius (iš viso):	71	48	46	35	32	31	29	30	80	87
Garsajuostes	16	12	13	9	8	5	8	7	5	4
Vaizdajuostes	27	17	15	15	19	15	15	18	15	13
Minidiskus	20	15	20	9	17	7	4	4	8	5
Visų tipų kompaktinius diskus	28	22	18	12	21	21	29	23	17	17
Visų tipų universaliuosius diskus	16	22	22	17	24	22	29	25	19	19
Diskus „Blu-ray“					7	7	5	6	5	7
Atminties kortelės, USB atmintinės				23	10	0	0		46	52
USB atmintines									48	55
Išorinius ir vidinius neintegruotus asmeninių kompiuterių pastoviosios būsenos diskus (SSD) ir standžiuosius diskus (HDD)	32	18	0	0	8	1	0		53	55
KA mokėtojų už įrenginius skaičius (iš viso):	0	0	0	0	0	0	0	0	93	125
Skaitmeninius ir analoginius garso ir vaizdo leistus su atminties įtaisu bei garso ir vaizdo įrašymo funkcija									26	23

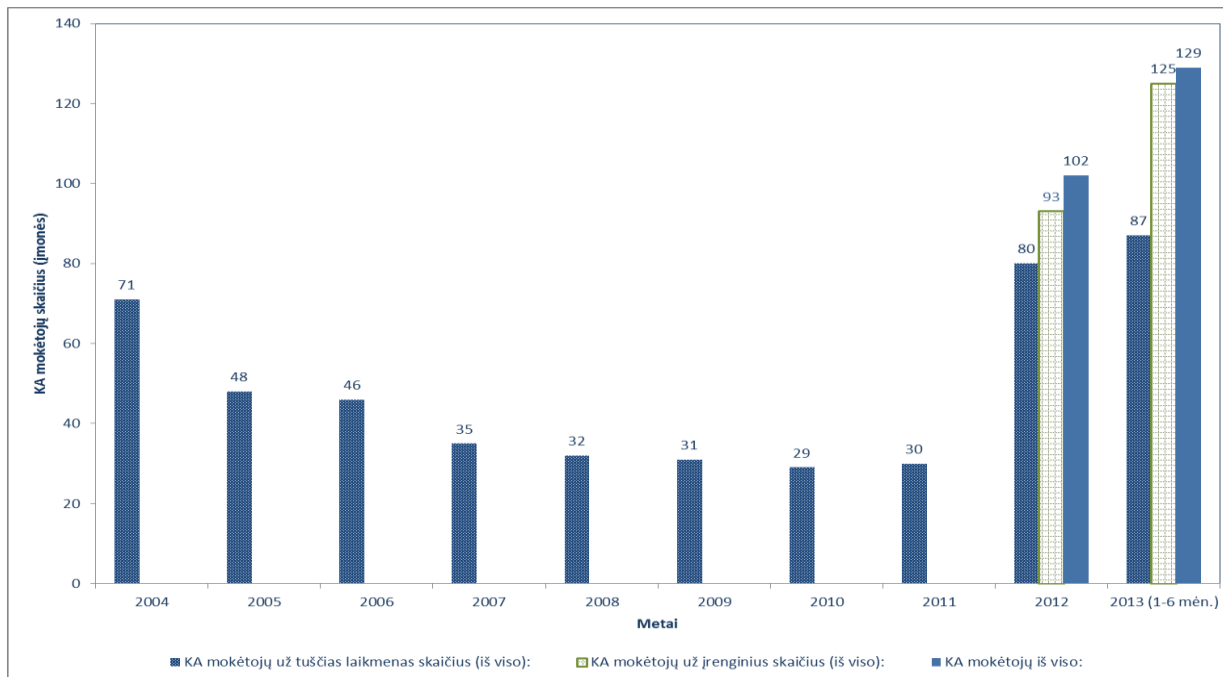
Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

Metai	Asociacijos LATGA duomenys							Asociacijos AGATA duomenys		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
										1-6 mėn.
Mobiliuosius telefonus su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija									23	29
Televizorius su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija									0	0
TV imtuvus (priedėlius) su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija									1	1
Asmeninius kompiuterius									76	94

3 lentelė. KA mokėtojų už laikmenas ir įrangą skaičiaus kitimas 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

KA mokėtojų skaičiaus dinamika pagal lentelės duomenis pateikiama ir paveiksle.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

2 paveikslas KA mokėtojų skaičiaus dinamika nuo 2004 m. iki 2013 m. liepos 1 d. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

Siekiant įvertinti KA poveikį Lietuvos ūkio subjektams, reikalinga nustatyti KA mokėjusių ūkio subjektų dalį visų Lietuvos ūkio subjektų atžvilgiu. Šiuo tikslu KA mokėtojų skaičius palygintas su akumuliuotu veikusių ūkio subjektų skaičiumi ir atitinkamai ūkio subjektų, veikusių atitinkamose veiklos srityse, skaičiumi. Atsižvelgiant į KA apmokestinimo teisinį reglamentavimą, Lietuvoje KA mokėjo ūkio subjektai, kurių veikla pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatoriaus 2 redakciją (EVRK 2 red.) buvo priskirta vienai ar abiemis sekcijoms:

- 1) **C Apdirbamoji gamyba**, kadangi šiai sekcijai priskirtina ūkio subjektų veikla 26.20 Kompiuterių ir išorinės įrangos gamyba²⁹ ir 26.80 Magnetinių ir optinių laikmenų gamyba³⁰.

²⁹ Į šią klasę įeina:

- stalinių kompiuterių gamyba
- nešiojamųjų (skreitinųjų) kompiuterių gamyba
- centrinių kompiuterių gamyba
- delninių kompiuterių (pvz., asmeninių skaitmeninių pagalbiklių – PDA) gamyba
- magnetinių diskinių kaupiklių, atminukų ir kitų atminties įtaisų gamyba
- optinių diskinių kaupiklių (pvz., CD gamyba-RW, CD-ROM, DVD-ROM, DVD-RW) gamyba
- spausdintuvų gamyba
- monitorių gamyba
- klaviatūrų gamyba
- visų tipų pelių, vairasvirčių ir rutulinių manipuliatorių pagalbinių reikmenų gamyba

- Į šią klasę įeina: -specializuotų kompiuterinių galinių įtaisų gamyba; - kompiuterių serverių gamyba; - skaitytuvų, įskaitant brūkšninių kodų skaitytuvus, gamyba; - intelektinių kortelių skaitlių gamyba; - virtualios tikrovės šalmų gamyba; - kompiuterinių vaizdo projektorių gamyba.

³⁰ Į šią klasę įeina: - tuščių magnetinių garsajuosčių ir vaizdajuosčių gamyba; - tuščių magnetinių garso ir vaizdo kasečių gamyba; - tuščių diskelių gamyba; - tuščių optinių diskų gamyba; - standžiųjų diskų gamyba.

Duomenys apie IT sektoriaus gamybinių įmonių skaičių skelbiami atskirame Statistikos departamento leidinyje „Informacinės technologijos Lietuvoje“, todėl duomenys apie šio sektoriaus įmones nagrinėjami detalizuojant.

- 2) **G Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas**, kadangi šiai sekcijai priskirtina ūkio subjektų veikla 46.51 Kompiuterių, jų išorinės ir programinės įrangos didmeninė prekyba; 46.52 Elektroninės ir telekomunikacinės įrangos ir jos dalių didmeninė prekyba; 47.41 Kompiuterių, jų išorinės ir programinės įrangos mažmeninė prekyba specializuotose parduotuvėse; 47.43 Garso ir vaizdo įrangos mažmeninė prekyba specializuotose parduotuvėse. Duomenys apie prekybos įmonių IT sektoriuje skaičių skelbiami atskirame Statistikos departamento leidinyje „Informacinės technologijos Lietuvoje“, todėl duomenys apie šio sektoriaus įmones nagrinėjami detalizuojant.

Papildomai prie aukščiau nurodytų 2 EVRK 2 red. sektorių, nagrinėjama telekomunikacijų sektoriuje veikiančių įmonių dalis. Duomenys apie telekomunikacijos sektoriuje veikiančias įmones aktualūs tik pastarajam laikotarpiui – t.y. naujam KA apmokestinimui nuo 2012 metų, kadangi anketiniame tyrime telekomunikacijų bendrovės apklausoje nurodė, kad KA pradėjo mokėti 2012 metais, nors KA moka ne tik nuo įrenginių, bet ir nuo tuščių laikmenų.

Metai	Asociacijos LATGA duomenys							Asociacijos AGATA duomenys		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Veikiančių ūkio subjektų skaičius iš viso	69.861	72.330	73.344	76.516	81.376	84.574	83.202	86.987	83.624	N.d.
C Apdirbamoji gamyba	8.647	8.375	8.353	8.295	8.137	7.397	7.004	7.058	6.564	6.792
IT pramonėje (gamyboje)	197	188	193	184	82	77	78	72	72	N.d.
G Didmeninė ir mažmeninė prekyba (veikiantys ūkio subjektai)	21.185	21.164	21.556	22.002	22.349	22.253	21.518	22.420	21.178	21.765
IT prekyboje	98	125	139	161	214	219	262	279	287	N.d.
Telekomunikacijų įmonių	N.d.	N.d.	N.d.	N.d.	314	285	291	266	250	N.d.
Įmonių skaičius IT pramonėje, gamyboje ir telekomunikacijų srityje iš viso (A)	295	313	332	345	610	581	631	617	609	N.d.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

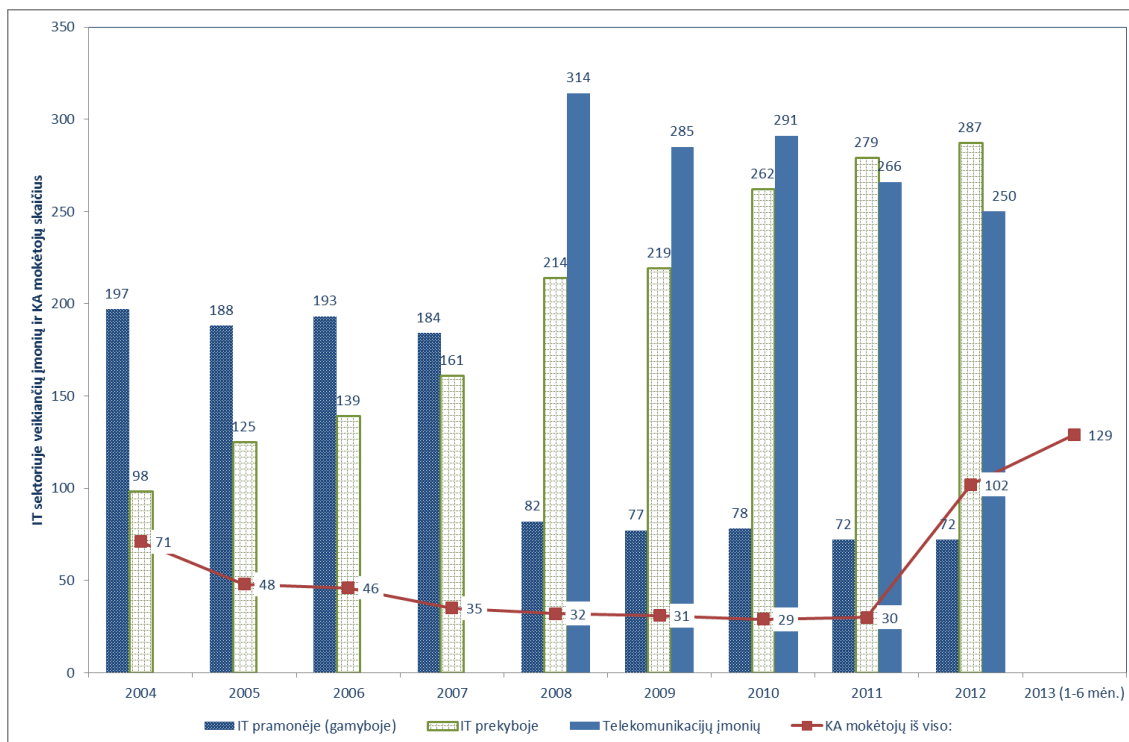
KA mokėtojų dalis IT sektoriaus įmonėse (A)	24,07 %	15,34%	13,86%	10,14%	5,25%	5,34%	4,60%	4,86%	16,75%	7,36%
KA dalies kitimas		-36%	-10%	-27%	-48%	2%	-14%	6%	244%	-56%
Vidutinė KA mokėtojų dalis IT sektoriaus įmonėse (A)	11 %									
Standartinis nuokrypis	6 %									

4 lentelė KA mokėtojų skaičiaus palyginimas su Lietuvos įmonių skaičiumi 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Sudaryta autorių pagal LR Statistikos departamento duomenis

KA mokėjimas skirtingais laikotarpiais buvo aktualus tik nuo 0,1% iki 0,45% visų Lietuvoje veikiančių ūkio subjektų ir akivaizdus verslo subjektų, mokančių KA, skaičiaus augimas pasireiškė tik nuo 2012 metų, pakeitus teisinį reglamentavimą ir apmokestinus įrenginius.

Nagrinėjant kokia IT sektoriaus (gamyba, prekyba ir telekomunikacijos) įmonių dalis buvo ir yra KA mokėtojai, aktualiausia ir tiksliausia analizuoti laikotarpį nuo 2008 metų, nuo kurių statistiniais tikslais iš IT paslaugų grupės išskiriamos telekomunikacijų įmonės. Vidutiniškai 2008-2012 metais KA mokėjo 7,36 % IT sektoriaus įmonių. Jų struktūroje dominavo IT prekybos ir telekomunikacijų įmonės, kadangi IT gamybos sektoriuje veikiančių įmonių skaičius per analizės laikotarpį sumažėjo daugiau nei dvigubai. Pažymėtina, kad vidutinį rodiklį labiausiai įtakojo 2012 metų rezultatas – net 16,75 % įmonių buvo KA mokėtojos (žr. 3 paveikslą). Atsižvelgiant į 2013 m. I-ojo pusmečio duomenis, darytina prielaida, kad KA mokėtojų skaičius augs ir pasieks penktadalį (20 %) nagrinėjamos IT sektoriaus įmonių imties.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

3 paveikslas Veikiančių ūkio subjektų IT sektoriuje ir KA mokėtojų skaičiaus nuo 2004 m. iki 2013 m. liepos 1 d. kitimas. Sudaryta autorių pagal LR Statistikos departamento ir Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

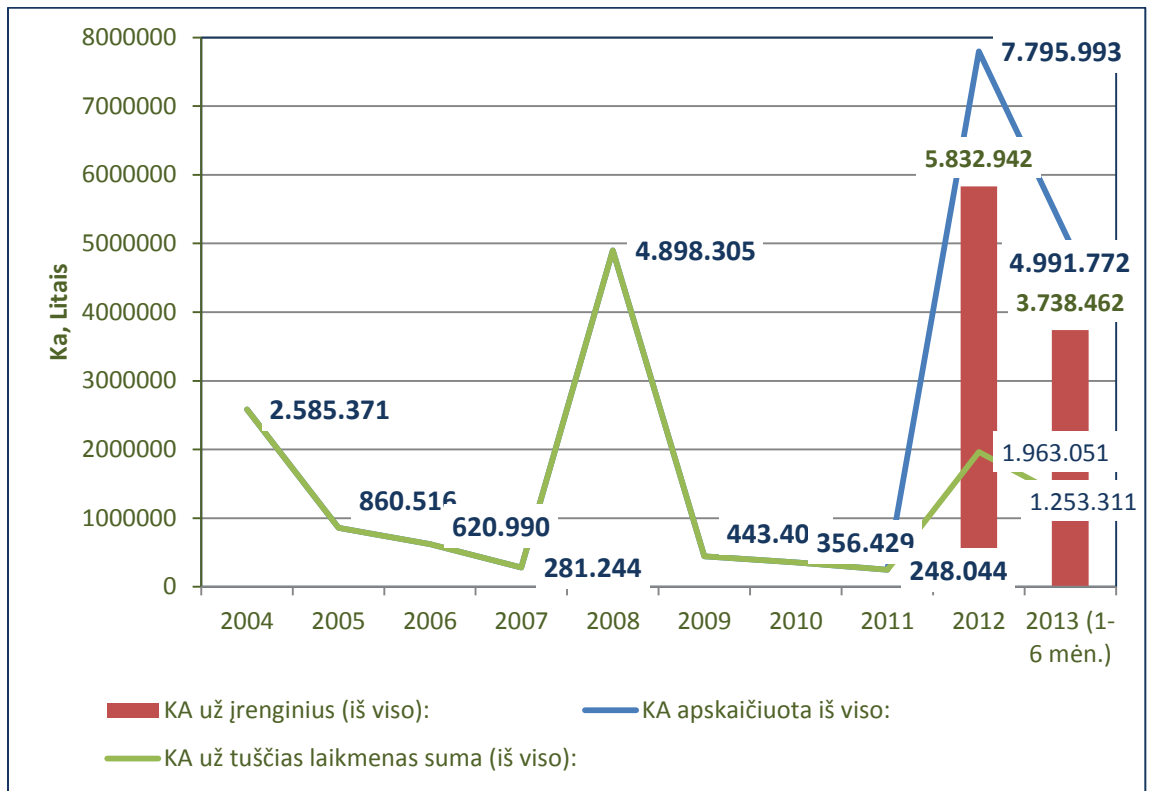
4.2 Priskaičiuotas kompensacinis atlyginimas 2004-2013 m. I-ą pusmetį

Per analizuojamą laikotarpį Lietuvos verslo subjektų įsipareigojimas sumokėti KA sudarė 23,082 mln.Lt. Vertinant KA kitimo tendencijas paveiksle žemiau matyti, kad KA kito netolygiai esant tam pačiam teisiniam reglamentavimui, t.y. 2004-2011 m. laikotarpiu. Didžiausias atotrūkis – 2008 metų priskaičiuotas KA, sudarantis 4,898 mln.Lt – per šiuos metus buvo priskaičiuota 95 % sumos, kuri buvo priskaičiuota bendrai per 2004-2007 m. ir 2009-2010 m. laikotarpius. Toks 2008 metų rezultatas paaiškinamas daugiau nei trejus metus trukusio ginčo tarp asociacijos LATGA ir UAB „Trajektorija“ baigtimi 2008 m. kovo mėn. 3 d.³¹ Sprendimas šioje byloje sudarė galimybę priskaičiuoti apie 4,3 mln.Lt KA, t.y. nepriėmus sprendimo byloje 2008 m. apskaičiuotas KA būtų sudaręs tik apie 550 tūkst.Lt. Modeliuojant KA apskaičiavimą, kuris būtų susiklostęs jeigu teisminiam ginčui kilti nebūtų buvę pagrindo, ir 4,3 mln.Lt suma būtų priskaičiuota lygiomis dalimis per trejus metus, apskaičiuotasis KA 2004-2008 metais svyruotų apie 2 mln.Lt išskyrus 2005-uosius, kai KA sudarė 0,861 mln.Lt³².

³¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo mėn. 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-4/2008

³² Atitinkamai 4,3 mln.Lt paskirstant lygiomis dalimis 2006-2008 metams, 2006 m. apskaičiuotas KA būtų 2,07 mln.Lt, 2007 m. – 1,7 mln.Lt, 2008 m. – 1,999 mln.Lt.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

4 paveikslas Priskaičiuotas KA už 2004-2013 m. 1-6 mėn. pagal asociacijos LATGA ir AGATA duomenis

Pažymėtina, kad vos 2012 m. pradėtas priskaičiuoti KA už įrenginius per 1,5 metus sudarė 70,84 % viso per 9,5 metų priskaičiuoto KA už laikmenas. Kitaip tariant, akivaizdu, kad KA už įrenginius vertinant absoliučiais ir santykiniais dydžiais yra reikšmingesnis nei KA už laikmenas. Darytina prielaida, kad priskaičiuotas KA už įrenginius per 2,5 metų laikotarpį bus lygus KA už laikmenas per 10 metų laikotarpį. Taigi, KA už įrenginius poveikio jautrumas teisinio reglamentavimo trūkumams yra didesnis nei KA už laikmenas.

Priskaičiuoto KA srautų dinamiką tikslinga aptarti autorių ir gretutinių teisių turėtojams daromos žalos kontekste – kitaip sakant, įvertinti, ar priskaičiuotas KA didėja tiek pat, kiek didėja atgaminimo asmeniniais tikslais mastas.

Lietuvoje per pastaruosius penkerius metus buvo atlikti trys vartotojų elgsenos sociologiniai tyrimai dėl muzikos, audiovizualinių ir kitų kūrinių atgaminimo asmeniniais tikslais (2008, 2010 ir 2013 metais). Visų trijų tyrimų vykdytojas buvo įmonė *Sprinter tyrimai*, tačiau tiek užsakovai, tiek tyrimų techninės užduotys buvo iš dalies skirtingos³³. Kopijavimo asmeniniais tikslais apimčių pokyčiai pateikiami lentelėje.

Metai	2008	2010	2013
Kopijavimo asmeniniais tikslais mastas	30 %	32 % (garso įrašai)	54 % (iš jų kopijuoja patys – 36 %; prašo
		27 % (vaizdo	
		↑ 2 %	↑ 22 %

³³ 2008 metų tyrimo užsakovas buvo Lietuvos Respubliko kultūros ministerija, 2010 metų – Asociacija LATGA, 2013 m. – Asociacija AGATA.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

(procentais) ³⁴		įrašai)	draugų, šeimos narių, artimųjų – 18 %)
Vartotojų nuomonė	4 % apklaustųjų teigė dabar kopijuojantys audiovizualinius kūrinius ir kūrinių garso įrašus dažniau nei tai darė prieš metus. 13 % respondentų tai daro taip pat dažnai kaip ir anksčiau, o 8 % nurodė, jog kopijuoja/ atgamina įrašus rečiau nei tai darė prieš metus. Dar 5 proc. tyrimo dalyvių pripažino, jog šiuo metu nekopijuoja jokių įrašų, tačiau ketina pradėti tai daryti.	32 % kopijavusiųjų garso įrašus pripažino, jog jų laikmenų ir įrangos įsigijimo įpročiai pasikeistų (tikrai/ greičiau), jei šios prekės pabrangtų iki 10 %.	14 % respondentų teigė per paskutinius 12 mėn. pirkę daugiau laikmenų ir įrenginių. 17 % šių prekių įsigijo mažiau. Vis dėlto 52 % teigimu, jų nuperkamas laikmenų ar įrenginių kiekis per paskutinius metus nepakito.

5 lentelė Vartotojų nuomonės tyrimų rezultatai

Kaip matyti iš lentelės duomenų, atgaminimo asmeniniais tikslais apimtis pastarųjų metų bėgyje nemažėjo, bet atvirkščiai – augo³⁵. Palyginus priskaičiuoto KA procentinius pokyčius ir atgaminimo asmeniniais tikslais apimtis, nėra prielaidų teigti, kad KA buvo surinkta daugiau nei padaryta žalos, atgaminant saugomus objektus asmeniniais tikslais: per laikotarpį nuo 2008 iki 2010 metų priskaičiuoto KA sumažėjo 35 %, tuo tarpu kopijavimas išaugo 2 %. Teisinio reglamentavimo pakeitimas 2012 metais šią koreliaciją visiškai pakeitė: priskaičiuotas KA 2013 metų 1 pusmetį palyginti su visais 2010 metais padidėjo net 14 kartų, atitinkamai žala šiuo laikotarpiu didėjo tik 22 %. Rekomenduotina KA tarifų keitimo svarstymą tiesiogiai susieti su vartotojų nuomonės tyrimų rezultatais – t.y. sutelkti vartotojų nuomonės tyrėjus kartu su KA ekonominio poveikio vertintojais tam, kad vartotojų nuomonės tyrimų rezultatai būtų reprezentatyvesni kopijavimo asmeniniais tikslais poveikio įvertinimui.

³⁴ Rezultatai gali skirtis ir dėl skirtingai užduotų laikotarpių, ir dėl to, kad 2013 metais įtrauktos kopijos, kurias respondentui padarė artimieji.

³⁵ Tikėtina, kad realus atgaminimo asmeniniais tikslais mastas ir ankstesniais metais buvo didesnis, nes nei 2008 metais, nei 2010 metų tyrimuose nebuvo atsižvelgta, jog asmuo gali ne pats atgaminti, tačiau pasinaudoti artimųjų pagalba.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

	Asociacijos LATGA duomenys							Asociacijos AGATA duomenys		
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1-6 mėn.)
Iš viso:	2.585.371	860.516	620.990	281.244	4.898.305	443.403	356.429	248.044	7.795.993	4.991.772
Už laikmenas suma:	2.585.371	860.516	620.990	281.244	4.898.305	443.403	356.429	248.044	1.963.051	1.253.311
Diskai SSD ir HDD	1.757.988	276.312	0	0	1.542.633	1.442	0	0	386.898	312.142
Atminties kortelės	0	0	0	150.472	1.359.186	0	0	0	642.272	411.106
DVD ir universalieji diskai	78.806	114.495	199.110	45.273	1.005.401	282.588	217.332	140.001	121.465	36.843
Visų tipų CD	473.111	338.029	233.187	26.030	668.439	122.945	110.444	84.354	104.529	45.073
USB atmintinės									692.328	439.964
Vaizdajuostės	195.054	90.143	83.124	50.408	247.288	33.894	27.387	22.311	13.341	7.207
Minidiskai	68.801	40.211	91.588	5.904	57.992	802	119	191	222	49
Garsajuostės	11.610	1.326	13.981	3.156	15.549	629	750	756	576	201
Diskai „Blu-Ray“	0	0	0	0	1.718	1.103	397	432	1.420	726
KA už įrenginius (iš viso):									5.832.942	3.738.462
TV imtuvai (priedėliai) su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija									24.725	6.725
Skaitmeniniai ir analoginiai garso ir vaizdo leistuvus su atminties įtaisu bei garso ir vaizdo įrašymo funkcija									127.975	50.599
Mobilieji telefonai su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija									2.167.517	1.592.558
Asmeniniai kompiuteriai									3.512.725	2.088.580

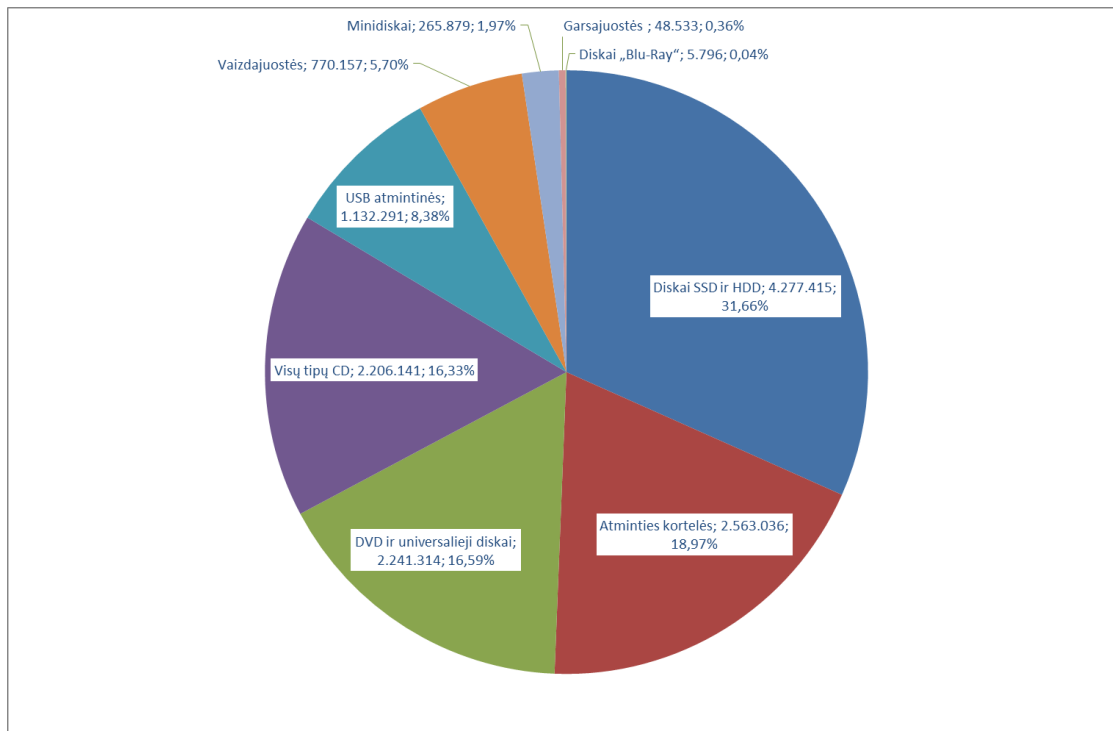
6 lentelė. Priskaičiuotas KA pagal prekių grupes (Lt). Sudaryta autorių pagal asociacijos LATGA ir AGATA duomenis

Didžiausia KA už laikmenas dalis buvo priskaičiuota už išorinius ir vidinius neintegruotus asmeninių kompiuterių pastoviosios būsenos diskus (SSD) ir standžiuosius diskus (HDD) ir ši suma 2004 m. – 2013 m. 1-6 mėnesį sudarė 4,277 mln. Lt arba 31,7 % viso KA už laikmenas. Antroji laikmena, už kurios pardavimus buvo priskaičiuota daugiausiai KA nagrinėjamu laikotarpiu yra atminties kortelės, už kurias priskaičiuotas KA yra 40 % mažesnis nei už SSD ir HDD ir sudaro 2,563 mln. Lt. Kitos laikmenos, už kurių pardavimus buvo priskaičiuota apie 16 % KA yra DVD universalieji diskai (2,241 mln. Lt) ir visų tipų CD (2,206 mln. Lt). Pažymėtina, kad nykstamai mažai per 9,5 metų buvo priskaičiuota KA už garsajuostes: jau nuo 2009 metų KA priskaičiuota mažiau nei 1 tūkst. Lt. Išreiškiant garsajuosčių apmokestinamąją vertę, garsajuosčių pardavimai pastaruosius penkerius metus svyruoja apie 10 tūkst.Lt. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad KA už diskus „Blu-Ray“ pirmą kartą buvo apskaičiuotas 2008 metais ir nuo šio laikotarpio priskaičiuoto KA suma sudaro vos 5,796 tūkst.Lt. Apmokestinamoji „Blu-Ray“ vertė nė vienu laikotarpiu neviršija 29 tūkst. Lt. Itin drastiškas KA už minidiskus sumažėjimas: dar 2008 metais KA už minidiskus sudarė 57,992

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

tūkst. Lt, kai jau 2009 metais – vos 0,802 tūkst. Lt, o 2011 metais – vos 222 Lt. Apmokestinamoji minidiskų vertė jau ketvirtus metus neviršija 4 tūkst. Lt.

Atsižvelgiant į šias disproporcijas LĮ prekių grupėje manytina esant tikslinga nustatyti objektyvius kriterijus, kurie leistų keisti apmokestinimo objekto struktūrą. Atsižvelgiant į tai, kad net ir esant vienai apmokestinamai LĮ KA administravimo sistema turėtų veikti, t. y. KA administruoti turėtų bent 1 Asociacijos darbuotojas, vienas iš kriterijų galėtų būti Asociacijos patiriamos KA administravimo išlaidos, kurių dydis ir tendencijos aptartos paskesniuose Tyrimo skyriuose. Veidrodiniu principu žvelgiant į prievolės teikti duomenis ir sumokėti KA poveikį verslo subjektams, prekiaujantiems tik vieno tipo LĮ darytina išvada, kad tokie verslo subjektai yra nišiniai, pagal darbuotojų skaičių ir apyvartą priskirtini mažoms įmonėms, kurių jautrumas bet kokiam apmokestinimui yra didžiausias. Kitas siūlytinas kriterijus yra KA už atitinkamą LĮ dalis bendroje KA struktūroje. Taikytinas bendrasis principas – KA daliai už atitinkamą laikmeną esant mažesnei nei 10 % trečius metus iš eilės, KA apskaičiavimo ir sumokėjimo siūloma atsisakyti. Žinoma, vykdant teisės aktų keitimą dėl poreikio panaikinti KA už atitinkamą laikmeną, tikslinga įvertinti naujų laikmenų apmokestinimo poreikį, kuriam įvertinti kolektyvinio administravimo asociacijoms reikalinga kaupti ir sisteminti duomenis apie IT rinkos tendencijas, IT prekių apyvartos LR statistines tendencijas.

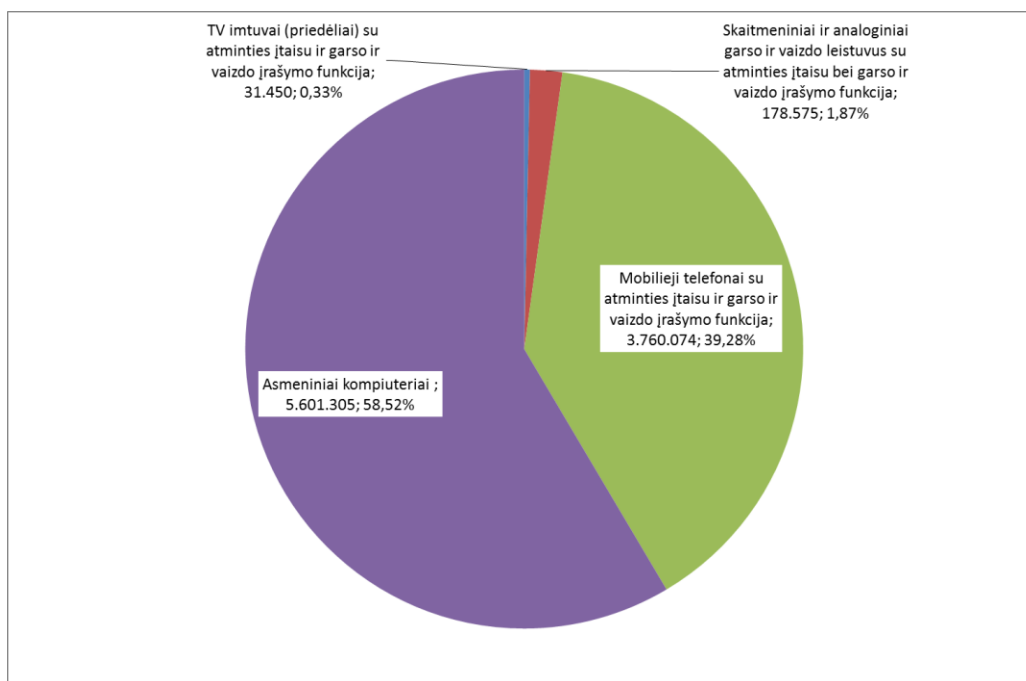

5 paveikslas Priskaičiuoto KA už laikmenas struktūra 2004-2013 m. 1-6 mėn. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

Įrangos prekių grupėje absoliučiai didžioji KA dalis (net 98 %) priskaičiuota už dvi pagrindines

prekes: asmeninius kompiuterius (59 %) ir mobiliuosius telefonus (39 %). Kadangi KA apmokestinamos įrangos sąrašė iš viso 5 įrangos vienetai, teiktinos analogiškos išvados, kaip ir apie laikmenas:

- 1) KA už televizorių su atminties įtaisu ir garso bei vaizdo įrašymo funkcija nebuvo priskaičiuota nė vieno Lt per 1,5 metų nuo prievolės apskaičiuoti ir sumokėti KA atsiradimo,
- 2) KA apmokestintų TV imtuvų (priedėlių) su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija apmokestinamoji vertė 2012 metais sudarė tik 412 tūkst. Lt, o atitinkamą 2013 m. I-ą pusmetį – tik 112 tūkst. Lt.
- 3) Lietuvoje pirmą kartą parduotų skaitmeninių ir analoginių garso ir vaizdo leistuvų bei atminties įtaisų su garso ir vaizdo įrašymo funkcija Lietuvoje parduota už 2,132 mln. Lt 2012 metais. Ši suma yra net 17 kartų mažesnė nei mobiliųjų telefonų pardavimai (atitinkamai 36,13 mln. Lt) ir 27 kartus mažesnė nei asmeninių kompiuterių pardavimai (atitinkamai 58,5 mln. Lt).

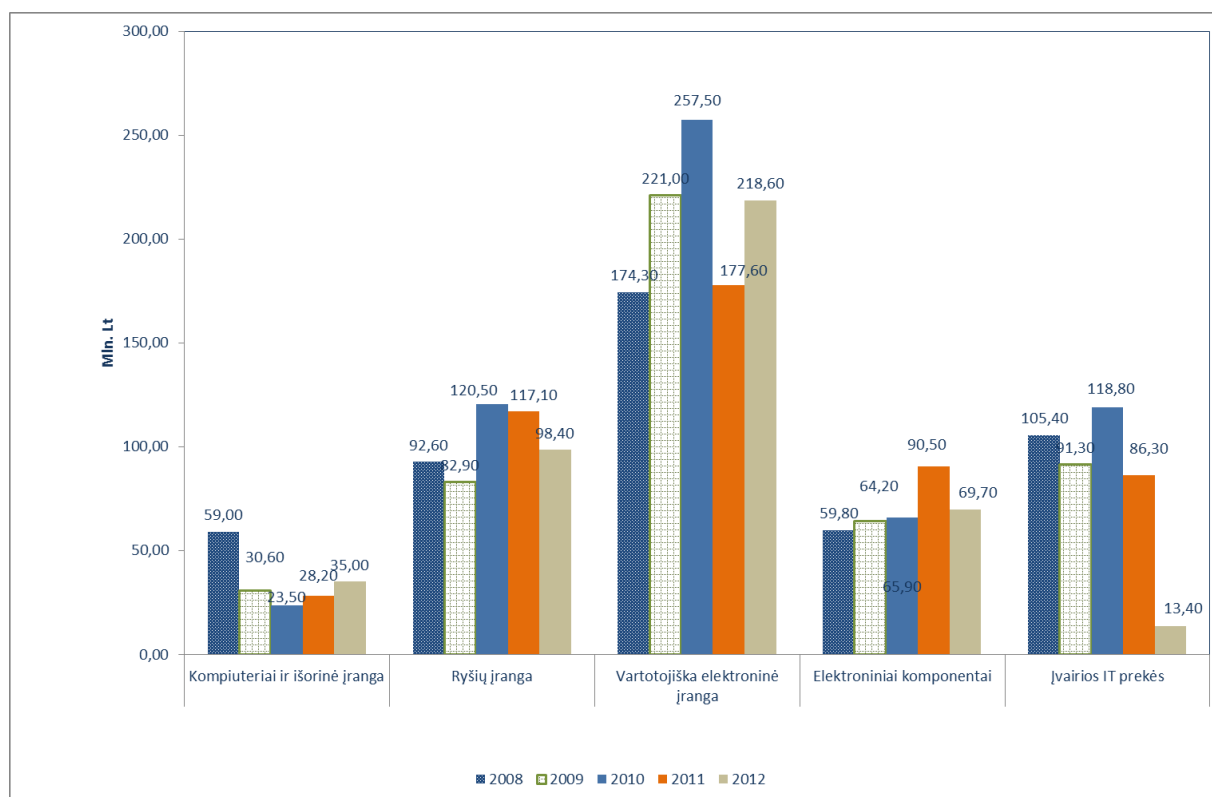

6 paveikslas Priskaičiuoto KA už įrangą struktūra 2012-2013 m. 1-6 mėn. Sudaryta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

Pagal esamą teisinį KA reglamentavimą apmokestinimas vienodas pirmajam LĮ pardavimui, nepriklausomai nuo to, ar LĮ buvo pagaminta Lietuvoje ar importuota iš kitų ES šalių. Vis gi gamybos, paslaugų ir prekybos sektoriuose sukuriama skirtinga pridėtinė vertė, todėl svarbus analizės aspektas yra IT rinkos pardavimų struktūros ir KA dydžio koreliacija, todėl KA surinkimo tendencijos bus analizuojamos Lietuvos IT produkcijos rinkos kontekste.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

Pažymėtina, kad Lietuvoje gaminami informacinių technologijų gaminiai 2012 m. sudarė vos 0,6 % visos pramonės parduotos produkcijos (to meto kainomis). IT sektoriaus produkcija 2012 metais palyginti su 2011 m. sumažėjo 2 % ir sudarė 3,3 % nefinansinių įmonių produkcijos (2011 m. – 3,4 %). Mažėjimui didžiausią įtaką turėjo Lietuvoje pagaminamos IT produkcijos (vartotojiškos elektroninės įrangos ir magnetinių, optinių laikmenų gamybos produkcija) vertės sumažėjimas net 52 %. IT sektoriaus gamybos struktūros kitimas pagal pagamintus produktus pateikiamas paveiksle. Akivaizdu, kad didžiausią dalį Lietuvos gamintojų produkcijos sudarė vartotojiška elektroninė įranga, į kurios pardavimų apimtį įskaičiuota ir magnetinių bei optinių laikmenų gamyba.

7 paveikslas Lietuvos IT sektoriaus gamyba 2008-2012 metais pagal gaminių tipus, 2008-2012 m. (Mln. Lt) Parengta autorių pagal Statistikos departamento leidinius „Informacinės technologijos Lietuvoje‘2010“ ir „Informacinės technologijos Lietuvoje‘2012“

Lietuvos gamintojų parduoti IT gaminiai	2008	2009	2010	2011	2012	SUMA	% dalis
IT gaminių gamyba iš viso	491,10	490,00	586,20	499,70	435,10	2.502,10	6,07%
Kompiuteriai ir išorinė įranga	59,00	30,60	23,50	28,20	35,00	176,30	7,05%

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

Ryšių įranga	92,60	82,90	120,50	117,10	98,40	511,50	20,44%
Vartotojiška elektroninė įranga	174,30	221,00	257,50	177,60	218,60	1.049,00	41,92%
Elektroniniai komponentai	59,80	64,20	65,90	90,50	69,70	350,10	13,99%
Įvairios IT prekės	105,40	91,30	118,80	86,30	13,40	415,20	16,59%
IT įrangos didmeninė prekyba iš viso	7.221,80	5.537,00	5.570,10	6.042,90	6.727,50	31.099,30	93,93%
IT įrangos didmeninė prekyba	2.380,70	1.332,80	1.553,10	1.921,40	2.375,80	9.563,80	30,75%
Telekomunikacijų veikla	3.679,90	3.128,20	2.854,90	2.736,90	2.743,20	15.143,10	158,34%
Programinės įrangos leidyba	39,70	21,10	19,90	14,00	8,80	103,50	0,68%
Kompiuterių programavimo, konsultacinė ir susijusi veikla	877,70	823,90	898,00	1.049,90	1.235,10	4.884,60	4719,42%
Duomenų apdorojimo, interneto serverių paslaugų (prieglobos) ir susijusi veikla; interneto vartų paslaugų veikla	134,90	144,00	160,60	232,10	262,50	934,10	19,12%
Kompiuterių ir ryšių įrangos remontas	108,90	87,00	83,60	88,60	102,10	470,20	50,34%
IŠ VISO PARDUOTA IT GAMINIŲ, Mln.Lt	7.712,90	6.027,00	6.156,30	6.542,60	7.162,60	33.601,40	
KA apmokestintų gaminių ir prekių vertė (nuo priskaičiuoto KA) ³⁶	43,09	14,34	10,35	4,69	81,64	154,11	
% KA apmokestintų gaminių ir prekių dalis	0,56%	0,24%	0,17%	0,07%	1,14%	0,46%	

³⁶ KA pritaikytų IT prekių ir paslaugų vertė apskaičiuota darant prielaidą, kad visas apskaičiuotas ir sumokėtas KA buvo surinktas taikant 6% tarifą. Tikslesnė analizė nėra galima pirmiausiai dėl to, kad didžiąją laikotarpio dalį KA administravimui nebuvo naudojamos automatizuotomis informacinėmis sistemomis ir/ar programomis.

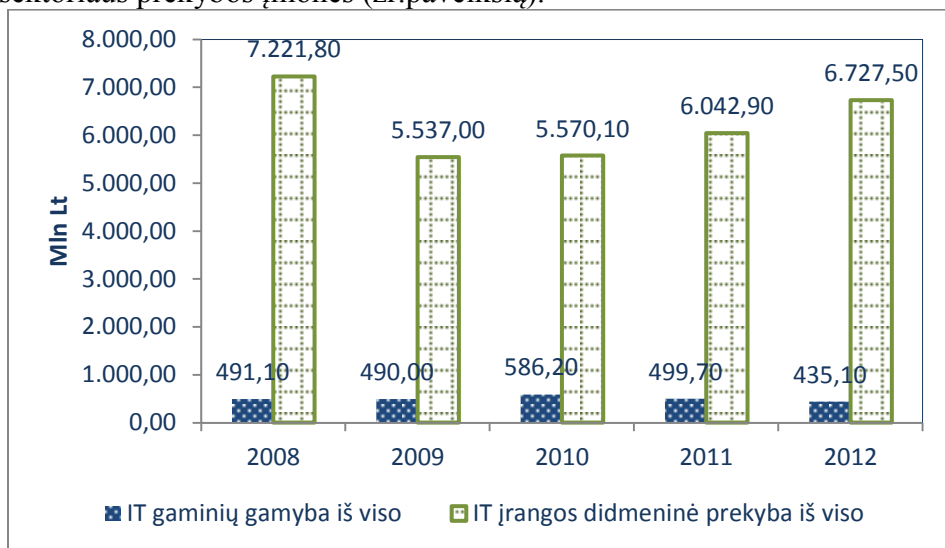
Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

bendroje IT pardavimų struktūroje

Vidutinė KA dalis	0,44 %
Standartinis nuokrypis	0,35 %

7 lentelė Lietuvos IT sektoriaus gamybos ir prekybos struktūra 2008-2012 metais pagal prekių tipus, mln.Lt. Parengta autorių pagal Statistikos departamento leidinius „Informacinės technologijos Lietuvoje‘2010“ ir „Informacinės technologijos Lietuvoje‘2012“.

Tiek pagal IT sektoriaus struktūrą, tiek pagal pardavimų struktūrą, pagrindiniai KA mokėtojai yra IT sektoriaus prekybos įmonės (žr.paveikslą).

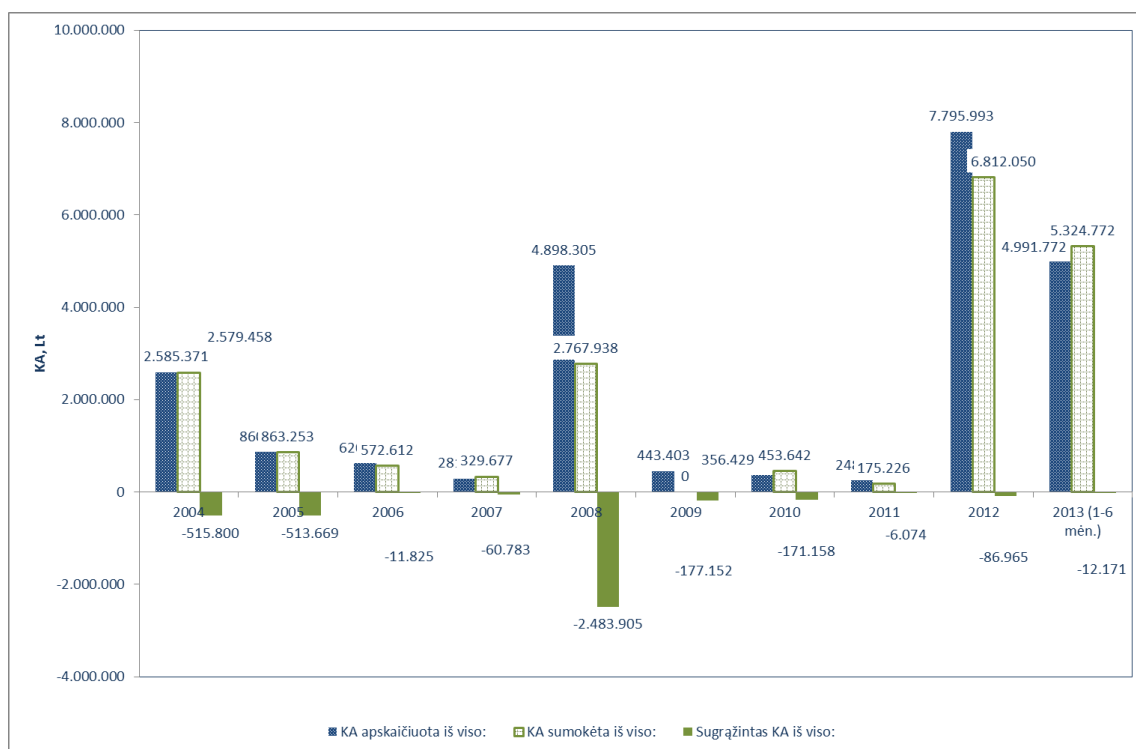
8 paveikslas. IT sektoriaus produkcijos dinamika (Mln. Lt) Parengta autorių pagal Statistikos departamento leidinius „Informacinės technologijos Lietuvoje‘2010“ ir „Informacinės technologijos Lietuvoje‘2012“.

4.3 Kompensacinio atlyginimo sumokėjimas ir gražinimas

KA susigrąžinimas per analizės laikotarpį nebuvo tolygus: per vienerius metus mažiausiai buvo susigrąžinta 6,074 tūkst. Lt (2011 metais), daugiausia – 2,483 mln. Lt (2008 metais). Vidutinė sugrąžinto KA metinė suma sudaro 0,4 mln. Lt. per vienerius metus. Iš viso per analizės laikotarpį buvo sugrąžinta 4,039 mln.Lt sumokėto KA, kas sudaro 17,5 % priskaičiuotos KA arba 18,05 % sumokėtos sumos. Vertinant kiekvienais metais gražinamo KA santykį su apskaičiuotu KA, vidutiniškai gražinama 24,75 % priskaičiuoto KA ir 23,95 % sumokėto KA. Didžiausias netolygumas yra 2008 metai, kai gražinamas KA sudarė net 89,74 % sumokėto KA ir 50,71 % apskaičiuoto KA. Tačiau 2008 metų tendencijos iškraipymo priežastis yra teisminė, todėl darytina išvada, kad Lietuvos rinkoje KA susigrąžinama mažiau nei ketvirtadalis.

Nors sugrąžinto KA dydis nebuvo vienalytis, KA susigrąžinimo priežastis per visą analizės laikotarpį išliko laikmenų ir įrenginių išvežimas iš Lietuvos Respublikos teritorijos. Net 99,16 % KA buvo susigrąžinta dėl šios priežasties ir tik 0,84 % buvo susigrąžinta dėl laikmenų

naudojimo profesionalioms reikmėms. Pastebėtina, kad nors įstatymas numatė, kad KA gali būti sugražintas dėl laikmenų naudojimo neįgaliųjų reikmėms, per 9,5 metų analizės laikotarpį nebuvo nė vieno atvejo, kai KA sugražinimu dėl laikmenų naudojimo neįgaliųjų reikmėms būtų buvę pasinaudota. Kadangi nuo 2001 metų išskyrus 2009 metus neįgaliųjų įtrauktis Lietuvos darbo rinkoje tolydžio didėja³⁷, darytina prielaida, kad neįgalieji nėra pakankamai informuoti apie galimybę susigrąžinti KA, todėl Asociacijai rekomenduojama skirti tam papildomą dėmesį.

9 paveikslas KA priskaičiavimo, sumokėjimo ir grąžinimo kryptis 2004-2013 m. (1-6 mėn.).

Vertinant KA susigrąžinimo galimybe pasinaudojusių verslo subjektų skaičių vidutinis skaičius per visą analizės laikotarpį yra 14. Pastebėtina, kad didžiausias KA susigrąžinusių verslo subjektų skaičius (59,38 %) buvo būtent 2008, po sprendimo priėmimo jau minėtoje UAB „Trajektorija“ byloje. Atkreiptinas dėmesys, kad iki naujojo teisinio reglamentavimo 2012 metais KA susigrąžinimu kasmet vidutiniškai naudojosi 37,7 % ūkio subjektų, tačiau 2012 metais išaugus KA mokėtojų skaičiui, KA susigrąžinimu pasinaudojusių ūkio subjektų dalis nedidėjo ir sudarė tik 11,76 %. Dar prastesnė situacija yra 2013 m. I-ą pusmetį, kai KA susigrąžinusių verslo subjektų skaičius sudarė tik 6,20 % KA mokėjusių verslo subjektų skaičiaus. Kadangi pagrindinė KA susigrąžinimo priežastis yra laikmenų arba įrangos išvežimas iš Lietuvos teritorijos, o akumuliuotos eksporto apimtys per analizės laikotarpį Lietuvoje

³⁷ Šaltinis: Sociologinis tyrimas „Neįgaliųjų situacija darbo rinkoje. Aplinkos pritaikymas neįgaliųjų poreikiams“ atliktas Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos užsakytu, vykdam EK užimtumo ir socialinio solidarumo PROGRESS programos finansuojamą projektą „C.A.F.E.: keisk požiūrį – siek lygybės“ (Nr. JUST /2011/PROG /AG /1927)

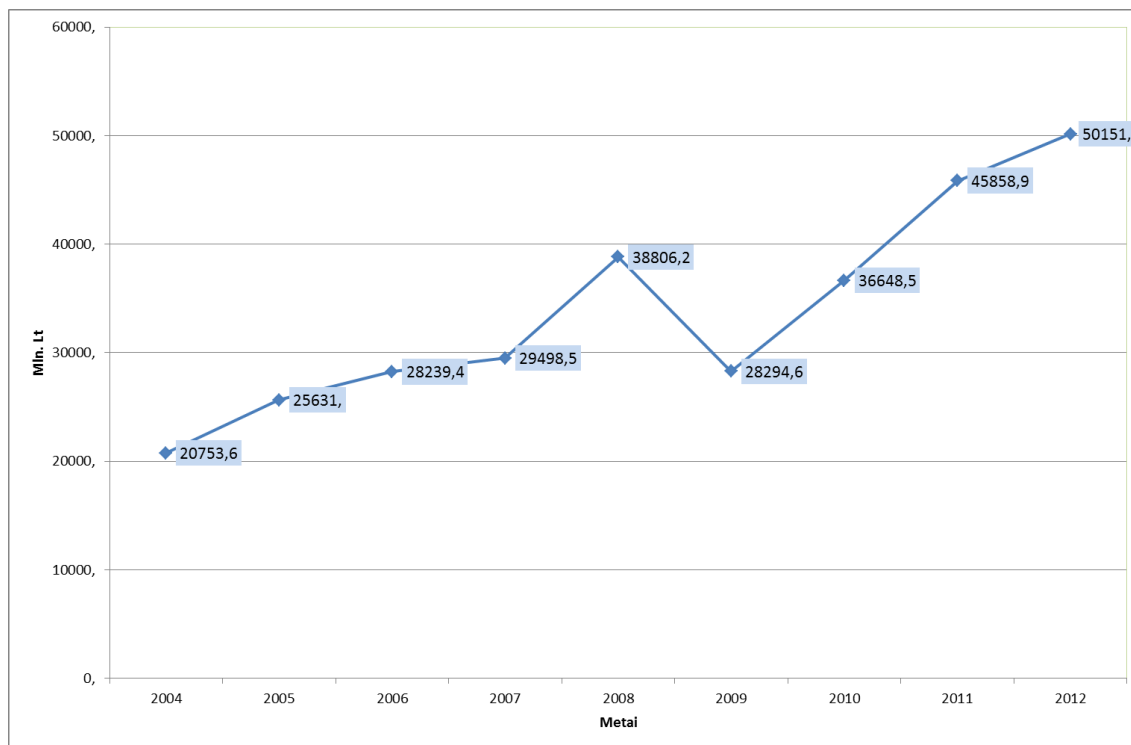
Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

nemažėjo (žr. paveikslą), darytina išvada, kad įmonės nėra pakankamai informuotos apie KA susigrąžinimą, todėl Asociacijai rekomenduojama skirti susigrąžinimo galimybių viešinimui didesnę dėmesį.

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1-6 mėn.)
KA susigrąžinusių asmenų skaičius iš viso:	21	20	13	8	19	12	12	12	12	8
Iš jų – dėl išvežimo iš Lietuvos Respublikos teritorijos	20	19	13	7	19	11	11	11	7	4
Iš jų – profesionalioms reikmėms	1	1	0	1	0	1	1	1	5	4
Iš jų – neįgalųjų reikmėms	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iš viso KA mokėtojų	71	48	46	35	32	31	29	30	102	129
% nuo KA mokėtojų	29,58%	41,67%	28,26%	22,86%	59,38%	38,71%	41,38%	40,00%	11,76%	6,20%
<i>KA susigrąžinusių asmenų skaičiaus pokytis</i>		40,87%	-32,17%	-19,12%	159,77%	-34,80%	6,90%	-3,33%	-70,59%	-47,29%

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

8 lentelė KA susigrąžinusių verslo subjektų skaičius ir jo dalis bendrame mokėtojų skaičiuje. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

10 paveikslas Lietuviškos kilmės prekių eksportas, mln. Lt 2004-2012 m. (Mln.Lt). Parengta autorių pagal LR Statistikos departamento duomenis

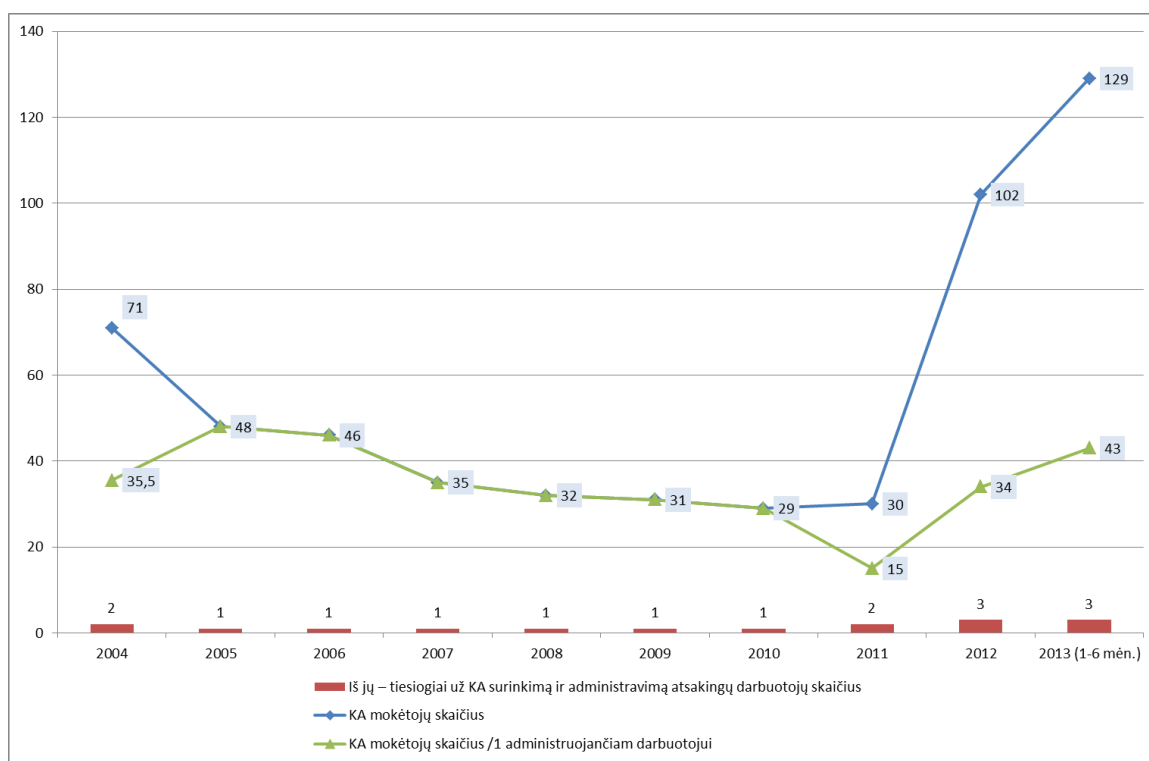
4.4. Kompensacinio atlyginimo administravimas

Vertinant KA surinkimo efektyvumą, svarbus kriterijus yra už KA administravimą ir surinkimą tiesiogiai atsakingų asmenų skaičius, tenkantis 1-am KA mokėtojui. Pažymėtina, kad Asociacijos LATGA ir AGATA pagal dirbančiųjų jose skaičių yra skirtingos: LATGA vidutinis darbuotojų skaičius jiems administruojant KA buvo 36, AGATA atitinkamai – 20. Pradėjus KA surinkimą 2004 metais 1 Asociacijos LATGA darbuotojui teko 35,5 KA mokėtojai, o vėliau 2005-2010 metais – nuo 48 iki 29 mokėtojų arba vidutiniškai 36,83 KA mokėtojai 1 darbuotojui. Atsižvelgiant į tai, kad KA surinkimui nebuvo naudojama jokia informacinė sistema, asociacijos LATGA dirbančiajam teko didelė administracinė našta, o rizikos, kad KA mokėtojams informacija ir paslaugos galėjo nukrypti nuo planuotos kokybės, laipsnis buvo aukštas.

2011 metais AGATA perėmus KA apskaičiavimą ir surinkimą, tiesiogiai dirbti su KA buvo priskirti 2 darbuotojai arba 15 KA mokėtojų 1 darbuotojui. 2012 metais darbuotojų skaičius augo iki 3 arba iki 34 KA mokėtojų 1 darbuotojui. 2003 m. I-ą pusmetį AGATA dirbančiųjų tiesiogiai buvo 3 darbuotojai arba 43 KA mokėtojai 1 darbuotojui. Didesnis rodiklis nei 2013 m. I-ą pusmetį buvo tik 2005-2006 metais, kai 1 darbuotojui teko atitinkamai 48 ir 46 KA

mokėtojai. Asociacijos LATGA ir AGATA 1 darbuotojui tenkančių KA mokėtojų skaičiaus lyginimas tarpusavyje (žr. paveikslą) tik indikatyvus, kadangi AGATA perėmus KA administravimą jau 2012 metų gruodžio mėnesį buvo baigta sukurti **KA apskaičiavimo informacinė sistema** (toliau – IS), kurioje registruojami KA mokėtojai, asmenys turintys teisę susigrąžinti KA, kaupiamos mokėjimo sutartys, prašymai susigrąžinti KA bei visi lydimieji dokumentai. IS kaupiamos visos KA mokėtojų pateiktos ataskaitos apie pirmuosius tuščių laikmenų ir įrenginių pardavimus, asmenų, susigrąžinančių KA, ataskaitos apie išgytas laikmenas ir įrenginius. Ši IS vykdo automatinį KA apskaičiavimą, kaupia duomenis apie kiekvieną produkto kodą, perduoda duomenis buhalterijai apie konkrečios įmonės mokėtiną/sugrąžintą atlyginimą už konkretų laikotarpį. IS formuojamos statistinės ataskaitos apie apskaičiuoto KA sumas pagal atskiras apmokestintų prekių grupes, KA mokėtojus ir kt. Visų KA mokėtojų duomenys (sutartys, prašymai dėl susigrąžinimo, KA mokėtojų ataskaitos) kartu saugomi Asociacijos AGATA serveryje.

KA piniginių lėšų apskaita, jų srautai (sąskaitų išrašymas, apmokėjimas, sugrąžinimas, skolos ir kt. duomenys) tvarkomi Asociacijos AGATA buhalterinės apskaitos programoje *Paulita* (įdiegta nuo 2000 metų, 2011 metais atnaujinta).

11 paveikslas Indikatyvus KA mokėtojų (verslo subjektų) ir KA surinkimą administruojančių darbuotojų skaičiaus palyginimas. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

	Asociacija LATGA	Asociacija AGATA
--	------------------	------------------

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

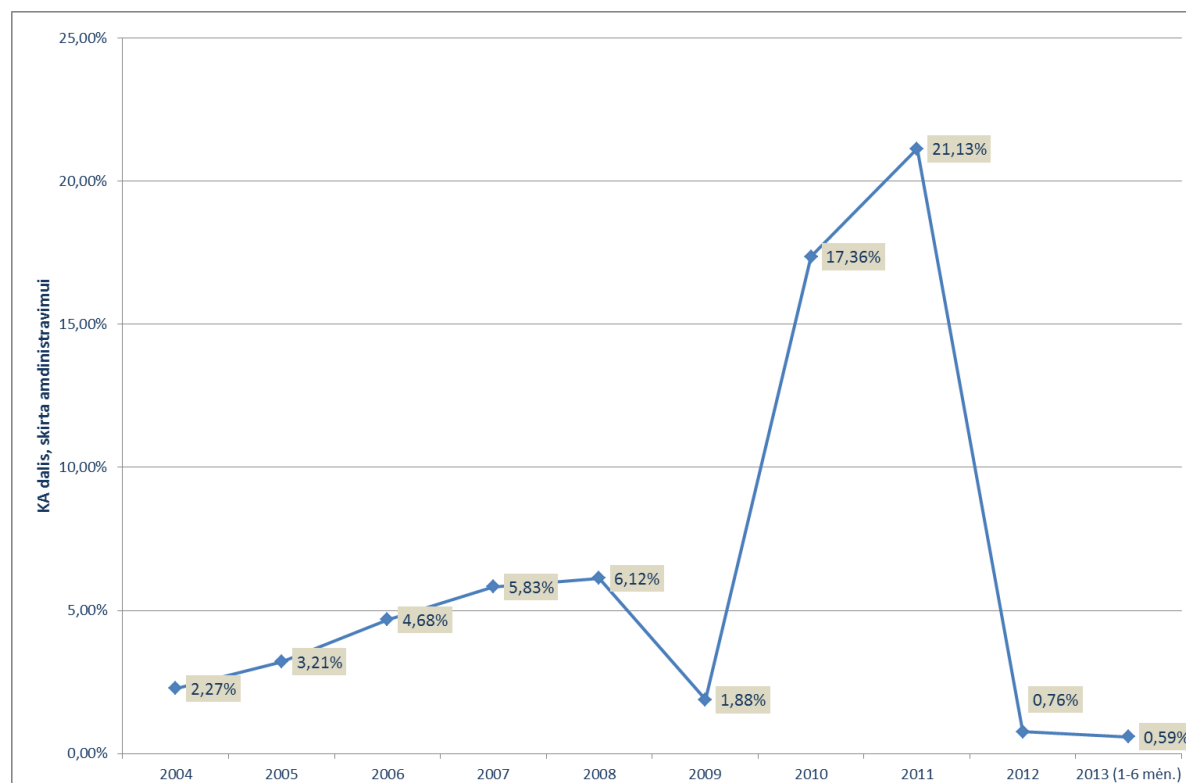
Metai	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 (1-6 mėn.)
Darbuotojų skaičius iš viso:	37	36	37	36	39	35	35	18	19	22
Tiesiogiai už KA surinkimą ir administravimą atsakingų darbuotojų skaičius	2	1	1	1	1	1	1	2	3	3
Išlaidos DU iš viso	1.104.800	1.195.637	1.485.315	1.602.025	1.760.699	1.709.106	1.630.074	808.633	892.613	421.801
DU išlaidos darbuotojams atsakingiems už KA surinkimą ir administravimą (Lt)	58.693	625.000	79.968	79.744	100.255	8.319	61.872	52.400	58.941	29.471
Išlaidos įstaigos veiklai, skirtos ginčams dėl KA surinkimo ir administravimo sprendimo su mokėtojais spręsti (Lt)		3.960	2.450	0	0	0	0			613
KA mokėtojų skaičius /1 administruojančiam darbuotojui	35,5	48	46	35	32	31	29	15	34	43
Vidutiniškai 1 darbuotojo/1 KA mokėtojo suadministruotas KA (Lt)	18.207	40.575	37.132	39.095	51.159	14.303	12.291	4.134	25.477	12.899
KA administravimo ir KA priskaičiavimo santykis	2,27%	3,21%	4,68%	5,83%	6,12%	1,88%	17,36%	21,13%	0,76%	0,59%
Vidutiniškai per laikotarpį	6,38 %									
Standartinis nuokrypis	6,73 %									

9 lentelė Pagrindiniai KA administravimo efektyvumo duomenys. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

duomenis. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGATA duomenis

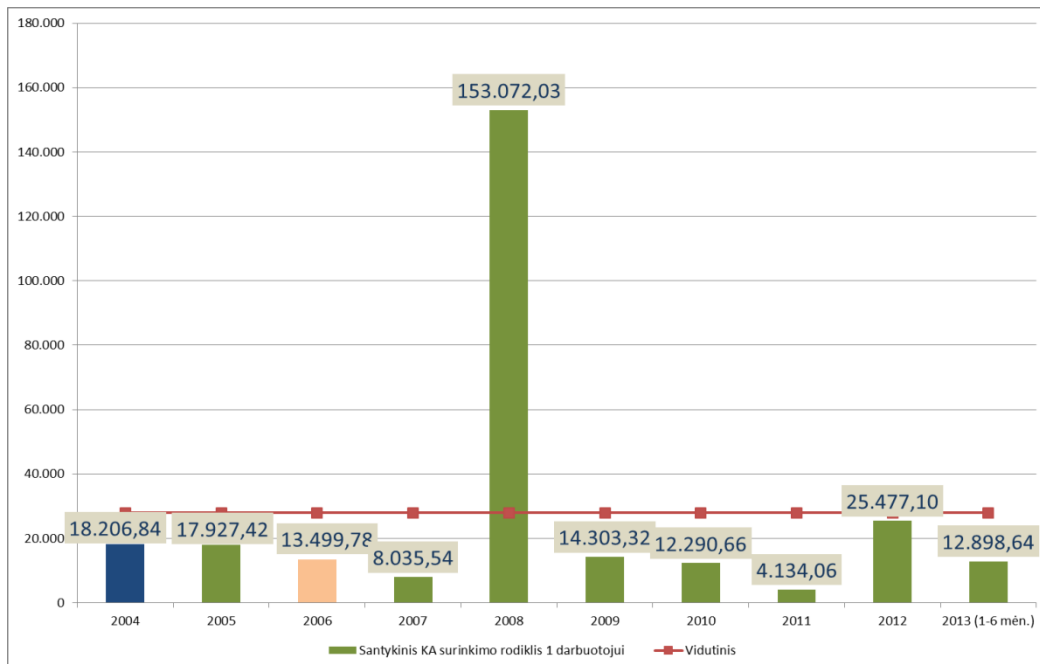
Atkreiptinas dėmesys, kad KA teisinis reglamentavimas nenustato, kokia dalis surenkamo KA gali būti skiriama KA administravimui. Todėl per analizės laikotarpį apskaičiuoto KA santykis su darbo užmokesčio išlaidoms, kurias patyrė Asociacijos yra netolygus ir svyruoja nuo 0,59 % 2013 m. I-ą pusmetį iki 21,13 % 2011 metais. Bendrąja prasme siekiant prisidėti prie darbo našumo ir efektyvumo didinimo, rekomenduojama nustatyti Asociacijų išlaidų santykio su apskaičiuotu KA, santykį. Asociacijų patiriamos KA administravimo išlaidos jokių būdu neturi būti siejamos su verslo subjektų sumokėtu atlyginimu – apskaičiavimui ir palyginimui turi būti naudojamos apskaičiuoto KA reikšmės. Be to, pastebėtina, jog Asociacijai AGATA įdiegus IS ir išaugus KA srautams KA administravimo išlaidos palyginus su apskaičiuotu KA sumažėjo beveik dešimtis kartų, todėl rekomenduojama svarstyti galimybes ir poreikį finansuoti IS tolesnę plėtrą, užtikrinant reikalingus funkcionalumus tiek Asociacijos darbuotojams, tiek KA mokėtojams. Įvertinus IS tolesnės plėtros socialinę-ekonominę naudą, finansavimas tolesnei IS plėtrai galėtų būti skiriamas iš ES struktūrinių fondų paramos.

12 paveikslas KA dalis nuo priskaičiuoto KA, skirta Asociacijų, administruojančių KA surinkimą, darbuotojų darbo užmokesčiui

Siekiant objektyviai pateikti išvadą dėl KA administruojančių darbuotojų skaičiaus pakankamumo, apskaičiuojamas 1 darbuotojo apskaičiuotas vidutinis KA 1 mokėtojui. Vidutinė šio išvestinio rodiklio reikšmė per laikotarpį yra 25,527 tūkst. Lt. per vienerius metus.

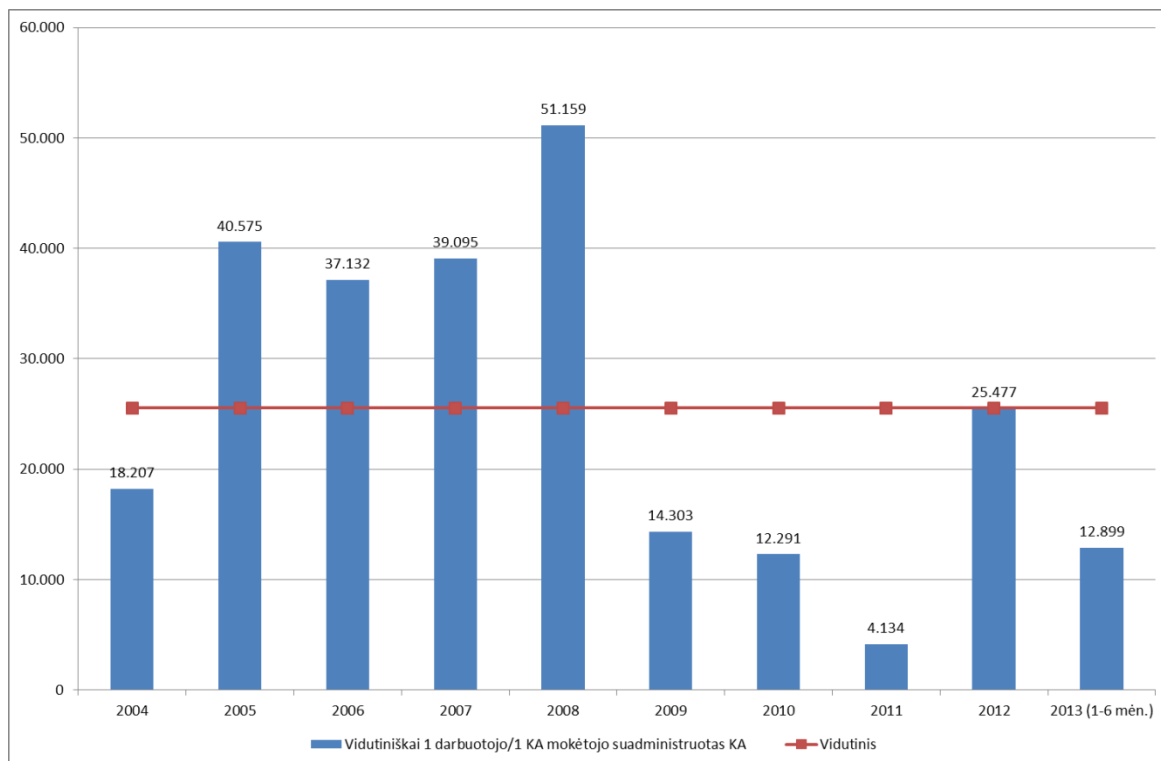
Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

13 paveikslas Santykinis KA surinkimo rodiklis: vidutiniškai 1 KA mokėtojai 1 administruojančio darbuotojo apskaičiuota KA suma 1 KA mokėtojai 2004-2013 m. I-ą pusmetį. Parengta autorių pagal Asociacijų LATGA ir AGAT duomenis

Kaip matyti, KA vidurkį iš esmės pakoregavo sprendimas UAB „Trajektorija“ byloje 2008 metais, todėl siekiant nustatyti vidutinę KA reikšmę 2008 metų reikšmė pakoreguojama išskirstant 2008 metų KA priskaičiavimą lygiomis dalimis 2005-2007 metams. Pakoregavus atitinkamai matomas priešingas efektyvumo rezultatas: 2005-2008 metais iš 1 KA mokėtojo buvo surinkta beveik dvigubai daugiau nei vidutiniškai, t. y. darbo krūvis KA administruojančiam darbuotojui buvo akivaizdžiai didelis.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

14 paveikslas Santykinis KA surinkimo rodiklis: vidutiniškai 1 KA mokėtoju 1 administruojančio darbuotojo apskaičiuota KA suma 2004-2013 m. I-ą pusmetį proporcingai išskirsčius 2008 metais priskaičiuotą KA lygiomis dalimis per 2005-2008 metus.

Pagal santykinį rodiklį šiuo metu esamas KA apskaičiavimą ir surinkimą administruojančių darbuotojų skaičius yra pakankamas, nesiekiantis per tiriamą laikotarpį buvusio vidurkio. Visgi ženkliai per 2012-2013 metų I-ą pusmetį išaugęs nagrinėtų ginčų /pretenzijų skaičius gali pareikalauti didesnio AGATA darbuotojų skaičiaus dalyvavimo KA apskaičiavimui ir surinkimui. 2012 metais buvo išnagrinėta 13 ginčų/pretenzijų, o 2013 m. I-ą pusmetį – net 12. Išlaidos ginčų sprendimui nei vienu analizės laikotarpiu nebuvo reikšmingos: 2005 metais jos sudarė 3690 Lt, 2006 metais atitinkamai 2450 Lt o 2013 metų I-ą pusmetį – tik 612,5 Lt.

4.5. Mokestinės naštos vertinimas

Siekiant pateikti objektyvų pasaulio mokestinės naštos ES šalyse barometrą, tarptautinė audito bendrovė „PricewaterhouseCoopers“ ir Pasaulio bankas parengė mokestinės naštos tyrimo ataskaitą „Paying Taxes 2014“³⁸. Šis tyrimas atliekamas siekiant apskaičiuoti privalomus mokesčius, kuriuos vidutinio dydžio verslo subjektas privalo sumokėti einamaisiais metais. Tyrimas atliekamas įgyvendinant projektą „Doing Business“. Tyrime įvertinti 3 rūšių mokesčiai:

- 1) Pelno arba pajamų;

³⁸ Prieiga internetu <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/data-tables.jhtml>, 2013-12-01

- 2) Darbo jėgos apmokestinimas;
- 3) Nuosavybės, turto, finansinių transakcijų ir kiti mokesčiai ir įmokos.

Nors KA savo esme nėra mokestis, bet pagal apmokestinimo objektą jis galėtų būti priskirtinas 3-iajai mokesčių grupei, traktuojant KA kaip įmoką. Parengtoje ataskaitoje šalims suteiktas reitingas pagal atitikimą mokestinės naštos vertinimo rodikliams:

- 1) Suminis apmokestinimo tarifas (*angl. Total Tax Rate*) – rodiklis, kuris išreiškia kokį procentą verslo įmonės sumoka nuo pajamų, sumažintų leistiniais atskaitymais ir neapmokestinamomis sumomis. Skaičiuojant šį rodiklį, neįtraukiami mokesčiai, kuriuos įmonė apskaičiuoja ir perveda (gyventojų pajamų mokestis, pridėtinės vertės mokestis ir pan.): naudojama A -pelno prieš apmokestinimą reikšmė, prie jos pridedami B -į leistinus atskaitymus įtrauktų mokesčių suma (darbdavio socialinio draudimo mokesčiai, mokesčiai į garantinį fondą, sveikatos draudimo fondą, nuosavybės, transporto, žemės ir kiti mokesčiai), apskaičiuojamas C - pelno mokestis ir bendrasis apmokestinimo tarifas išreiškiamas kaip B ir C sumos ir A ir B sumos santykis.
- 2) Mokesčių mokėjimas (*angl. Tax payments*) – rodiklis, kuriuo įvertinamas mokesčių ir atskaitymų mokėjimų skaičius, mokėjimo metodai, dažnumas, deklaracijų teikimo dažnumas, mokesčius administruojančių valstybės institucijų skaičius per metus. Šio rodiklio skaičiavimui įtraukiami ir tie mokesčiai, kurie pirmojo rodiklio atveju nebuvo įtraukiami. Dėl mokesčių deklaravimo elektroniniu būdu galimybių šalyse buvimo šaliai suteikiamas aukštesnis įvertinimas. Vertinimas atliekamas trim pjūviais: pelno mokesčio, darbo santykių apmokestinimo ir kitų mokesčių mokėjimą.
- 3) Laikas (*angl. Time*) – vertinimo rodiklis išreiškiamas valandomis per metus, kurias sugaišta vidutinio dydžio verslo subjektas apskaičiuoti arba pasirengti mokėti, parengti ir pateikti deklaracijas ir sumokėti 3 pagrindinius mokesčius: pajamų mokestį, apyvartos mokesčius (tame tarpe pagal apskaičiavimo principus ir KA) ir mokesčius nuo darbo santykių. Į laiką, skirtą apskaičiuoti mokestį ir pasirengti mokėti įskaičiuotas laikas, reikalingas surinkti duomenis, reikalingus mokesčiui apskaičiuoti. Jeigu buhalterinės apskaitos duomenų nepakanka, vertinama, kad reikalingas papildomas laikas ir atitinkamai tokiai šaliai teikiamas žemesnis reitingas.

Bendrame 189 šalių vertinime Lietuva pagal aukščiau išvardytus 3 rodiklius šio tyrimo duomenimis užėmė 56 vietą. Kadangi Tyrime Lietuvos KA teisinio reguliavimo analizė palyginta su Latvija, Estija ir Lenkija, Lietuvos mokestinės naštos rodikliai lyginami su šiomis šalimis. Siekiant duomenų išsamumo, tyrėjų sudarytoje lentelėje nurodytos ir geriausiai pagal atitinkamą kriterijų įvertintos ES šalys. Kaip matyti iš lentelės, Lietuvoje mokesčių našta yra didesnė nei Estijoje ir Latvijoje, tačiau mažesnė nei Lenkijoje. Mažiausia mokesčių našta ES mastu yra Airijoje, Danijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Tačiau pagal suminį apmokestinimo tarifą, kuris Lietuvoje įvertintas 43,1 %, Lietuvos ekonomika atsilieka nuo Latvijos (35,9 %) ir Lenkijos (41,6 %), o apmokestinimo tarifas daugiau nei 2 kartus didesnis nei pirmaujančiose ES

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

šalyse: Kroatijoje 19,8 % ir Liuksemburge 20,7 %.

Kadangi KA priskirtinas kitai mokesčių grupei nei pelno mokestis ir su darbo santykiais susiję mokesčiai, labai svarbus šalių palyginimas pagal apmokestinimo kitais mokesčiais tarifą. Įvertinta, kad Lietuvoje apmokestinimas kitais mokesčiais, tarp kurių ir KA, įvertintas 1,9 %, ir šis tarifas yra toks pat kaip Estijoje, tačiau trečdaliu didesnis nei Lenkijoje (1,5 %) ir net šešis kartus didesnis už mažiausią apmokestinimą ES šalyse, kuris, remiantis tyrimo duomenis yra Nyderlanduose (0,3 %) ir tris kartus didesnis nei Liuksemburge ir Maltoje (0,6 %).

Pagal antrąjį rodiklį – mokesčių mokėjimą – Lietuva atsilieka nuo Latvijos ir Estijos, tačiau lenkia Lenkiją. Pagal trečiąjį rodiklį – laiką, situacija Lietuvoje įvertinta atitinkamai 50 proc. geriau nei Latvijoje ir 63 % geriau nei Lenkijoje, tačiau 2,2 kartus prasčiau nei Estijoje, o palyginus su kategorijos lyderiu Liuksemburgu Lietuvoje mokesčių sumokėjimui sugaištama 3,2 karto daugiau laiko.

Analizuojant laiką, reikalingą kitų mokesčių sumokėjimui, į kurį įskaičiuotas ir laikas, reikalingas apskaičiuoti ir sumokėti KA, Lietuva (58 val.) daugiau nei 2 kartus atsiliko nuo Estijos (27 val.), tačiau beveik du kartus aplenkė Lenkiją (100 val.) ir Latviją (94 val.). Nuo lyderiaujančio Liuksemburgo (22 val.) Lietuvoje laikas, reikalingas kitiems mokesčiams apskaičiuoti ir sumokėti buvo 38 % ilgesnis.

	Latvija	Estija	Lenkija	Lietuva	1 – asis aukščiausias įvertinimas ES	2 – asis aukščiausias įvertinimas ES	3 – asis aukščiausias įvertinimas ES
Šalies vieta pagal mokesčių naštą (suvestinis rodiklis)	49	32	113	56	Airija (6 vieta)	Danija (12 vieta)	Jungtinė Karalystė (14 vieta)
1. Suminis apmokestinimo o tarifas (angl. Total Tax Rate)	35,9 %	49,4 %	41,6 %	43,1 %	Kroatija (19,8 %)	Liuksemburgas (20,7 %)	Danija (27 %)
1.1 Kitų mokesčių tarifas (angl. Other taxes rate)	3,7 %	1,9 %	1,5 %	1,9 %	Nyderlandai (0,3 %)	Liuksemburgas, Malta (0,6 %)	Graikija (0,8 %)
2. Mokesčių mokėjimas (ang. Tax payments)	7	7	18	11	Švedija (4)	Prancūzija (7)	Malta (7)
3. Laikas (angl. Time)	264 val.	81 val.	286 val.	175 val.	Liuksemburgas (55 val.)	Airija (80 val.)	Suomija (93 val.)

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

3.1 Laikas kitų mokesčių sumokėjimui (angl. <i>consumption tax time</i>)	94 val.	27 val.	100 val.	58 val.	Liuksemburgas (22 val.)	Suomija, Malta (24 val.)	Jungtinė Karalystė (25 val.)
---	---------	---------	----------	---------	----------------------------	-----------------------------	---------------------------------

10 lentelė Lietuvos mokesčių naštos palyginimas su kitomis ES šalimis narėmis. Sudaryta autorių pagal <http://www.pwc.com/gx/en/paying-taxes/pdf/pwc-paying-taxes-the-data-tables-2014.pdf>

5. Nacionalinio teisinio reguliavimo įvertinimas efektyvumo ir galimos geresnės praktikos požiūriu

KA mokėjimo pareigą turintys subjektai. Nors minėta, kad šiuo metu Lietuvoje galiojantis teisinis reglamentavimas atitinka ES teisę subjektų, kuriems tenka KA mokėjimo pareiga, požiūriu, tačiau būtina įvertinti, ar pasinaudojant valstybėms narėms suteikta diskrecija nebūtų efektyviau KA mokėjimo pareigą priskirti kitiems subjektams.

Po 2012 metų įvykusių KA reguliavimo pokyčių ir perėjimo nuo gamintojų ir importuotojų³⁹ prie pirmą kartą parduodančių asmenų bei išplėtus LĮ, už kuri mokamas KA, sąrašą, KA mokėtojų skaičius išaugo nuo 29 KA mokėtojų 2010 metais iki 129 KA mokėtojų 2013 m. I-ą pusmetį (2 paveikslas KA mokėtojų skaičiaus dinamika nuo 2004 m. iki 2013 m. liepos 1 d.).

Pastebėtina, kad dabartinis Lietuvos teisinis reguliavimas yra gana išskirtinis, nes didžioji ES valstybių dalis, taip pat visos ES kaimyninės valstybės (Latvija, Estija, Lenkija) KA mokėjimo pareigą priskiria gamintojams ir importuotojams⁴⁰. Tačiau KA mokėtojų pakeitimas vertintinas pozityviai. Nepaisant daugiau kaip 4 kartus išaugusio KA mokėtojų skaičiaus, neigiamų pasekmių KA administravimui nenustatyta, KA surinkimas išaugo ženkliai, o augimo priežastimi yra tiek LĮ pardavimų augimas, tiek apmokestinamų LĮ sąrašo išplėtimas. KA administravimo kaštai palyginus su priskaičiuotu KA 2012 metais-2013 metų I-ą pusmetį sumažėjo daugiau nei 3 kartus nei KA taikymo pradžioje. Todėl nėra argumentų, dėl kurių reikėtų grįžti prie ankstesnio teisinio reglamentavimo, pagal kurį KA moka gamintojai ir importuotojai; tokio poreikio nepatvirtino jokia iš suinteresuotų grupių, apklausta tyrimo metu.

Tačiau reikia išanalizuoti ir kitą alternatyvą – pareigą mokėti KA priskirti mažmeninę prekybą vykdančioms asmenims.

Šis klausimas aktualus dėl to, jog tyrimo metu kai kurių verslo įmonių atstovai išreiškė poziciją, jog už KA mokėjimą atsakingais turėtų būti paskirti mažmeninę prekybą vykdančios

³⁹ Iš LATGA darbuotojų pateiktais duomenimis, pirmaisiais KA mokėjimo metais Lietuvoje buvo vienintelis subjektas – gamintojas, bet vėlesniais metais neliko nei vieno. Tokiu būdu iš esmės vieninteliai KA mokėtojai buvo importuotojai.

⁴⁰ Kita vertus, svarbiausias klausimas yra ne formalus KA mokėtojų apibūdinimas įstatymuose, tačiau pareigos mokėti KA atsiradimo momentas. Šiuo požiūriu daugelis ES valstybių numato, kad pareiga mokėti KA atsiranda nuo LĮ pardavimo momento, taigi, faktiškai sistema nesiskiria nuo Lietuvos.

asmenys; šios pozicijos svarbą sustiprina tai, kad toks pat pasiūlymas yra teikiamas Rekomendacijose⁴¹. Nors šis pasiūlymas formaliai atitiktų KA sistemos pagrindinį tikslą – priskirti pareigą mokėti KA už asmeniniu atgaminimu padaromą teisių turėtojams žalą galutiniams vartotojams – fiziniams asmenims, kurie laikmenas ir įrangą įsigyja asmeniniams poreikiams, tačiau jam taip pat nepritartina dėl sekančių motyvų.

Pirma, atsakingų už KA mokėjimą paskyrimo mažmeninę prekybą vykdančius asmenis klausimas buvo svarstomas priimant 2012 metais įsigaliojusius ATGTĮ pakeitimus, tačiau toks siūlymas po konsultacijų su Lietuvos Respublikos ūkio ministerija bei smulkaus ir vidutinio verslo atstovais buvo atmestas, motyvuojant, jog tai smarkiai padidintų administravimo kaštus bei smarkiai apsunkintų smulkiojo verslo įmones⁴². Įstatymų leidėjui pasirinkus atsakingu subjektu asmenis, pirmą kartą parduodančius Lietuvoje laikmenas bei įrangą ir šiems ūkio subjektams atitinkamai pasirengus ir pradėjus įgyvendinti įstatymą, staigus naujos mokėtojų grupės keitimas būtų nesuderinamas su teisėtų lūkesčių ir teisinio apibrėžtumo principais. Naujai paskirta atsakinga už KA mokėjimą asmenų grupė turėtų patirti papildomas išlaidas, susijusias su KA deklaravimu ir mokėjimu (o dabartinių KA mokėtojų 2012-2013 metais patirtos pasirengimo išlaidos būtų prarastos). Ne mažiau svarbu tai, jog visuminės KA mokėtojų išlaidos išaugtų, nes KA administravimo našta tektų daug didesniai asmenų skaičiui (2012 metais IT pramonėje, IT prekyboje ir telekomunikacijų srityje veikė iš viso 609 įmonės, o tai yra 5 kartus daugiau nei visi dabartiniai KA mokėtojai).

Antra, dėl tos pačios KA mokėtojų skaičiaus augimo priežasties, padidėtų KA administravimo (įskaitant, KA mokėtojų stebėseną, teikiamų dokumentų apskaitą, neteisminius ir teisminius ginčus) išlaidos Asociacijai (ir, atitinkamai, sumažėtų teisių turėtojams paskirstoma suma).

Trečia, būtų daug sudėtingiau (greičiausiai – apskritai neįmanoma) užtikrinti efektyviai veikiančią KA surinkimo sistemą ir susidarytų palankesnės galimybės egzistuoti „šešėlinei“ laikmenų ir įrenginių rinkai, kas iškreiptų konkurenciją tarp mažmenine prekyba besiverčiančių asmenų.

Laikmenų ir įrenginių sąrašo keitimas. Vienas iš tyrimo uždavinių yra nustatyti, ar reikia keisti objektų, už kuriuos mokamas KA, sąrašą.

Apibendrinant aukščiau nurodytų sociologinių apklausų duomenis apie laikmenas, į kurias asmeniniais tikslais atgaminami saugomi objektai:

Laikmenos, į kurias dažniausiai atgaminami saugomi objektai

2008	2010	2013
DVD (37 %) CD (26 %) Kompiuterio kietasis diskas	Garso įrašai: CD (67 %) DVD (50%) Asmeninio	Kompiuteriai (61 %) USB atmintinės ir atminties kortelės (19 %)

⁴¹ Rekomendacijos, p. 12-14

⁴² Žr. 2010 m. spalio 7 d. Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 2, 16, 19, 20, 20(1), 21, 22, 23, 24, 26, 28, 33, 39, 58, 75 straipsnių, Įstatymo priedo pakeitimo ir papildymo nauju 20(1) straipsniu, 1 ir 2 priedais įstatymo projekto Nr. XIP-1991(2) aiškinamąjį raštą.

(22 %)	kompiuterio kietasis diskas (38%) Vaizdo įrašai: DVD (72%) Asmeninio kompiuterio kietasis diskas (44%) CD (39%)	CD, DVD diskai (11 %)
--------	---	-----------------------

Kartu visose atliktose apklausose buvo nurodyta, kad atgaminimas į kitas (t.y. ir nepatenkančias į teisės aktų nustatytą sąrašą) laikmenas ir įrangą užima itin nereikšmingą dalį (apklaustųjų asmenų dalis procentais):

2008	2010	2013
16 ⁴³	Garso įrašai – 4 ⁴⁴ Vaizdo įrašai - 2 ⁴⁵	1

Taigi, galima teigti, kad šiuo metu Lietuvos rinkoje nėra atsiradę tokių naujų laikmenų ar įrenginių, kurie nepatenka į ATGTĮ nustatytą sąrašą ir atgaminimas į kuriuos turėtų žymesnę ekonominę reikšmę. Tokių laikmenų ar įrenginių atsiradimo ir poreikio plėsti sąrašą nepatvirtino ir informacija, pateikta suinteresuotų asmenų. Todėl įtraukti naujų laikmenų ar įrenginių, nuo kurių būtų mokamas KA, nesiūloma.

Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad už kai kurias ATGTĮ nurodytas laikmenas apskaičiuotas KA yra neproporcingai menkas: už garsajuostas per 9,5 metų apskaičiuoto KA suma (48,5 tūkst. Lt) yra daugiau nei perpus mažesnė nei priskaičiuotas KA už visų tipų kompaktinius diskus per vienerius metus (2012 metais – 104,5 tūkst. Lt), ir jau penktus metus iš eilės surenkamo KA už garsajuostas suma neviršija 1 tūkst. Lt. Nykstamai mažai KA priskaičiuota už diskų „Blu-Ray“ pardavimą – per 5,5 metų tik 5,8 tūkst. Lt. Priskaičiuotas KA už minidiskus jau 4,5 metų neviršija 1 tūkst. Lt, o paskutinį 2013 m. I-ą pusmetį už minidiskų pardavimą buvo priskaičiuota vos 49 Lt KA. Rekomenduojama nustatyti, kad jeigu KA už atitinkamą LĮ neviršija 1 % per ataskaitinius metus priskaičiuoto KA ir ši tendencija išsilaiko ne trumpiau nei dvejus metus, atitinkama LĮ automatiškai šalinama iš sąrašo. Pagal esamas tendencijas iš sąrašo turėtų būti pašalintos garsajuostės, minidiskai ir diskai „Blu-Ray“.

Esamas ATGTĮ LĮ sąrašas yra pernelyg detalizuojantis IT prekių vieną iš pagrindinių charakteristikų: pagal talpą atminties kortelės ir USB atmintinės suskirstytos net į 7 tipus, išoriniai diskai – į 4 tipus, skaitmeniniai ir analoginiai garso ir vaizdo leistuvai su atminties įtaisu bei garso ir vaizdo įrašymo funkcija – į 9 tipus, kiekvienam nustatant diferencijuotą KA dydį.

⁴³ Pastebėtina, kad į „kitų laikmenų“ kategoriją pateko tokios laikmenos, už kurias šiuo metu yra mokamas KA – atminties kortelės, USB raktai.

⁴⁴ Pastebėtina, kad į „kitos įrangos“ kategoriją pateko ir įranga, už kurią šiuo metu yra mokamas KA - vaizdo grotuvai MP3 grotuvai, televizoriai ir jų priedėliai.

⁴⁵ Pastebėtina, kad į „kitos įrangos“ kategoriją pateko ir įranga, už kurią šiuo metu yra mokamas KA - vaizdo grotuvai MP3 grotuvai, televizoriai ir jų priedėliai.

Sparčiai tobulėjant pagrindinėms IT charakteristikoms reikalinga arba 1) dažniau nei kas dvejus metus – t.y. 2 kartus per metus atnaujinti LĮ sąrašą; 2) atsisakyti bet kokių LĮ pagrindinių charakteristikų nurodymo sąrašė. Pirmuoju atveju KA administravimo našta nepagrįstai išaugtų, todėl rekomenduojama pasirinkti 2 būdą.

Tarifai. Pagal iki 2012 metų galiojusį reglamentavimą, mokėtinas KA buvo apskaičiuojamas taikant procentais išreikštą tarifą. Po 2012 m. anksčiau buvusių laikmenų KA ir toliau apskaičiuojamas taikant procentinį tarifą, tačiau didžiajai ir ekonomiškai reikšmingiausiai daliai laikmenų ir visiems įrenginiams yra taikoma fiksuoto KA sumą už parduotą vienetą ir diferencijuojamas priklausomai nuo LĮ atminties dydžio.

Tyrimo metu surinktų duomenų pagrindu galima padaryti išvadą, kad dėl fiksuoto KA sumos nustatymo verslo subjektams kyla tiek ekonominio, tiek administracinio pobūdžio sunkumų.

Pirma, kai kada KA mokėtojams kyla sunkumą identifikuoti konkrečią LĮ kategoriją, kuriai reikėtų priskirti gaminį. Netinkamas IL identifikavimas yra susijęs praktine problema – nuo priskyrimo konkrečiai kategorijai priklauso mokėtinas tarifas, todėl netinkamai parinkus LĮ kategoriją, tuo pačiu bus netinkamai paskaičiuotas ir sumokėtas KA.

Antra, dėl tarifų dydžių. Kaip informavo Kultūros ministerijos darbuotojai, ATGTĮ įtvirtintas LĮ fiksuotos sumos tarifų dydis buvo nustatytas pagal įstatymo projekto parengimo metu buvusias laikmenų ir įrenginių kainas, orientuojantis, kad šis dydis neviršytų 3 procentų kainos. Taikant *Moore*⁴⁶ dėsnį darytina išvada, kad 2012 metais užfiksuotos LĮ kainos mažėjo, todėl nustatyta fiksuotas KA įkainis šiuo metu gali sudaryti 10 procentų ir daugiau LĮ pardavimo kainos⁴⁷. Toks tarifas neatitinka nei pradinių ketinimų, nei verslo subjektų pagrįstų interesų.

Tyrėjų nuomone, ekonomiškai labiausiai pagrįstas būdas išspręsti nurodytas problemas būtų pereiti nuo fiksuotos sumos tarifo, prie procentiniu dydžiu nustatyto tarifo.

Šis siūlymas visų pirma pagrindžiamas siekiu nustatyti ekonomiškai pagrįstą santykį tarp LĮ vertės ir nuo jos mokamo KA. Alternatyva procentu nustatytam tarifui būtų šiuo metu įtvirtintų fiksuotos sumos tarifų peržiūra (sumažinimas), tačiau atsižvelgiant į tai, kad kainų dinamika yra labai sparti, o peržiūra numatyta kas dveji metai, ši alternatyva būtų ekonominiu požiūriu neefektyvi, todėl toliau nesvarstoma.

Pabrėžtina, kad siūlomas fiksuoto KA dydžio keitimas procentine išraiška nebūtų naujovė – būtent išimtinai procentais išreikštų tarifų sistema buvo nustatyta ir veikė nuo 2004 metų iki 2012 m. kovo 1 d.: ji iš dalies yra išlikusi ir šiuo metu (taikoma daliai laikmenų, pavyzdžiui, CD ir DVD diskams). Svarbi ir ta aplinkybė, kad pagal ATGTĮ numatytas kompensacinis atlyginimas, mokamas už kūrinių atgaminimą reprografijos būdu (ATGTĮ 20(1) straipsnio 3 dalis) taip pat yra nustatomas taikant išimtinai procentais nustatytus tarifus (ATGTĮ 2 priedas). Nors KA už atgaminimą asmeniniais tikslais ir už atgaminimą reprografijos būdu renka skirtingos asociacijos (KA už atgaminimą reprografijos būdu renka LATGA), tačiau KA mokėtojai yra dažniausiai yra tie patys verslo subjektai, importuojantys ir parduodantys tiek kompiuterinę techniką, tiek kopijuoklius. Todėl verslo subjektų atžvilgiu tais pačiais principais pagrįstų KA skaičiavimo tarifų taikymas sumažintų administracinę našta.

⁴⁶ <http://www.computerhistory.org/semiconductor/timeline/1965-Moore.html>

⁴⁷ Kaip pavyzdį galima nurodyti planšetinius kompiuterius, kurių pigiausių modelių kaina šiuo metu nesiekia 200 Lt (ši informacija buvo patikrinta peržiūrėjus keleto plačiai žinomų kompiuterinės technikos pardavėjų produktų kainas). Kadangi visiems kompiuteriams (įskaitant planšetinius) taikomas fiksuotas 20 Lt tarifas, KA sudaro daugiau kaip 10 procentų prekės kainos.

Siūlytina nustatyti vieningą 3 proc. tarifą visoms ATGTĮ 1 priede nurodytoms laikmenoms (atminties kortelėms, USB atmintinėms, išoriniams ir vidiniams neintegruotiems asmeninių kompiuterių pastoviosios būsenos diskams, standiesiems diskams) ir visiems įrenginiams (skaitmeniniams ir analoginiams garso ir vaizdo leistuvams, mobiliesiems telefonams, televizoriams ir TV imtuvams su atminties įtaisu bei garso ir vaizdo įrašymo funkcija, asmeniniams kompiuteriams), kuriems šiuo metu nustatytas fiksuotos sumos KA tarifas. Trijų procentų tarifas siūlomas atsižvelgiant į nacionalinio reguliavimo tęstinumą ir kaimyninėse valstybėse taikomus tarifus. Pirma, dėl nacionalinio reguliavimo tęstinumo pastebėtina, kad paskaičiuojant ir buvo vadovautasi trijų procentų tarifu, taigi, būtų išlaikomas pradinis ketinimas. Antra, Lenkijoje, kuri yra didžiausia kaimyninė rinka, maksimalus tarifas yra 3 proc., tačiau paprastai yra mažesnis⁴⁸. Pasirinkus šią alternatyvą turėtų būti teikiamas ATGTĮ keitimo įstatymas, kuriuo būtų keičiamas ATGTĮ 1 priedas.

Siekiant teisinio reguliavimo stabilumo ir teisėtų lūkesčių užtikrinimo, laikmenoms, kurios yra numatytas 6 procentų dydžio tarifas, keitimų daryti nesiūloma. Tyrimo vykdytojams nebuvo pateikta informacija, rodanti šio tarifo nepagrįstumą.

Teigiamos šios alternatyvos pasekmės būtų tai, kad būtų sumažinta administracinė našta verslo subjektams - KA mokėtojams, kurie galėtų taikyti vieningą tarifą visoms LĮ kategorijoms⁴⁹, taip pat būtų pašalinta ir grėsmė, jog ūkio subjektai gali sąmoningai nurodyti netikslią kategoriją, kuriai priskiriamams LĮ reikia mokėti mažesnę KA. Antra, būtų išvengiama neatitikimo tarp kainų kitimo (tiek mažėjimo, tiek didėjimo). Trečia, ir tai išplaukia iš antro, neatsirastų nepalankių Lietuvai skirtumų su užsienio jurisdikcijomis, taigi, nebūtų ir užsienio prekių kainos pranašumo.

Numatomos *neigiamos* siūlymo pasekmės – būtų apsunkintas KA susigrąžinimo procesas, nes turėtų būti nustatyta kokio dydžio KA buvo pritaikytas pardavimo metu; kadangi pardavimo kaina nėra stabili, kintantis būtų sumokamas ir grąžinamas KA. Antra, būtų patirti perėjimo (pirmiausia, apskaitos sistemų keitimo) kaštai. Tačiau atsižvelgiant į tai, kad pastarieji kaštai būtų vienkartinio pobūdžio, o gaunama iš keitimo nauda – nuolatinė, tai neturėtų būti laikoma rimta kliūtimi.

KA mokėjimo procedūra. Apibendrinant Tyrimo metu surinktus duomenis, KA surinkimas Lietuvoje vyksta pakankamai efektyviai ir didesnių trūkumų nenustatyta. Kaip aptarta aukščiau, nuo 2012 m. kovo 1 d. pasikeitė tiek KA mokėtojai, tiek objektai, už kuriuos mokamas KA. Už KA surinkimą atsakinga Asociacija AGATA sėkmingai prisitaikė prie pasikeitusių sąlygų: KA surinkimas padidėjo nuo 123 739 Lt 2011 metais iki 7 795 993 Lt 2012 metais. Atitinkamai esant šiam KA augimui, Asociacijoje AGATA padidėjo žmonių, tiesiogiai atsakingų už KA administravimą, skaičius – 2011 metais dirbo 2, o 2012 metais ir 2013 m. I-ą pusmetį jau 3 darbuotojai.

⁴⁸ Panašūs, paprastai mažesni nei trijų procentų tarifai yra įtvirtinti ir kitose ekonominiu-istoriniu požiūriu Lietuvai artimose ES valstybėse narėse: Rumunijoje – 3 proc. laikmenų atžvilgiu ir 0,5 proc. įrenginių atžvilgiu; Bulgarijoje – 1,5 proc. ir mažiau; Čekijoje – 1,5 procento ir mažiau (įrenginiams); Slovakijoje – 6 proc. garso ir vaizdo laikmenų atžvilgiu, 3 proc. įrenginių, 0,5 proc. integruoti kompiuterio kietojo disko atžvilgiu. Šaltinis – Stichting de Thuiskopie & WIPO. International Survey on Private Copying. Law and Practice 2012 (22nd edition).

⁴⁹ Pastebėtina, kad Rekomendacijos taip pat yra siūloma kiek įmanoma sumažinti taikomų tarifų klasių skaičių (nors pasiūlymas formuluojamas už KA mokėjimą atsakingų asmenų keitimo kontekste). Žr. Rekomendacijos, 13 p.

Asociacijos teigimu, jokių didesnių nesklaidumų ar konfliktinių situacijų su KA mokėtojais nekylo. Teigiama Aprašo puse laikytina nuostata, jog KA mokėtojas, sudaręs su Asociacija kompensacinio atlyginimo mokėjimo sutartį, gali susitarti dėl kitokių, nei numatyta Apraše, dokumentų pateikimo terminų bei būdų ir KA mokėjimo terminų. Asociacijos pateiktais duomenimis, KA mokėtojai aktyviai naudojami šia teise (absoliuti dauguma – 96 mokėtojai turi sudarę KA mokėjimo sutartį) ir sutartyse individualizuoja sau palankias dokumentų pateikimo ir KA mokėjimo sąlygas, kas įgalina KA mokėtojus sumažinti jiems tenkančią administracinę naštą dėl KA mokėjimo. Tai, kad KA surinkimo administravimo procesas yra iš esmės sklandus, patvirtina tai, kad tarp Asociacijos ir KA mokėtojų nekilo nei teisminių ginčų, nei kitokių ginčų, kurie būtų sprendžiami teisės aktų numatytomis formaliomis procedūromis ir/ar kreipiantis į trečiuosius asmenis (pvz., kreipiantis į Lietuvos autorių teisių ir gretutinių teisių tarybą, LR Kultūros ministeriją ir kt.).

Nesklaidumų dėl KA surinkimo procedūros nenurodė ir apklausti verslo subjektai.

Kartu Tyrimo vykdytojai atkreipia dėmesį, kad nors pagal Aprašą, konkrečiai nustatytą pranešimo formą (Priedas Nr. 2) mokėtiną KA turi apskaičiuoti laikmenos ar įrenginio pardavėjas, tačiau praktikoje susiklostė situacija, jog KA mokėtojai deklaruoja tik parduotus objektus, o mokėtiną KA apskaičiuoja Asociacija. Manytina, kad toks modelis yra naudingas abiem pusėms – nuo KA mokėtojo nuimama administracinė našta, susijusi su KA apskaičiavimu, o Asociacija turi didesnes galimybes tiksliau apskaičiuoti mokėtiną KA, ypač, jei kyla dvejonų dėl konkrečios prekės priskyrimo ATGTĮ išskirtoms laikmenų bei įrenginių kategorijoms. Nors pastaruoju atveju taip pat gali kilti ginčų dėl konkrečių prekių priskirtinumo, tačiau ši problema taip pat aktuali ir tuo atveju, jei mokėtiną sumą apskaičiuotų KA mokėtojas. Todėl rekomenduotina likti prie elgesio modelio, kuomet KA apskaičiuoja Asociacija ir, atitinkamai, pataisyti Aprašą.

Taip pat analizuojamo klausimo kontekste aptartinas siūlymas keisti KA surinkimo tvarką ir šią funkciją pavesti ne kolektyvinio administravimo asociacijai, bet valstybės institucijai. Šiuo metu LR Seime yra pateiktas ATGTĮ pakeitimo įstatymo projektas, kuriuo siūloma už KA surinkimą atsakinga paskirti LRV įgaliotą instituciją⁵⁰. Iš aiškinamojo rašto darytina išvada, jog turima galvoje valstybinės valdžios institucija, kuri galėtų būti LR finansų ministerija ar kita LRV įgaliota institucija.

Šis pasiūlymas vertintinas neigiamai. Viena vertus, aiškinamajame rašte siekiamų pakeitimų būtinumas yra grindžiamas esamos surinkimo bei paskirstymo sistemos nesklaidrumu ir neefektyvumu, tačiau pasigendama šių motyvų pagrįstumo. Šiuo metu KA surinkimas vyksta pakankamai skaidriai – tiek objektai, už kuriuos mokamas KA, tiek KA tarifai yra apibrėžti tiesiogiai įstatyme, šie kriterijai yra objektyvūs ir už surinkimą atsakinga kolektyvinio administravimo asociacija neturi galimybės manipuliuoti nustatydamas surenkamo KA dydžio. Kaip minėta, nėra ir realių ginčų su tiesiogiai KA mokančiais asmenimis.

Antra, priėmus teikiamą pasiūlymą, KA administravimo našta tektų tiesiogiai valstybės biudžetui (t.y. visiems mokesčių mokėtojams, o ne autorių teisių turėtojams, kaip yra šiuo metu). Turėtų būti įvertinta, ar valstybinės institucijos administruotų KA mažesnėmis sąnaudomis, nei tai šiuo metu daro Asociacija.

Trečia, nei vienoje ES valstybėje narėje nėra įtvirtintas toks, kaip siūloma, KA surinkimo ir paskirstymo modelis. Atsižvelgtina į tai, kad, priešingai nei teigiama aiškinamajame rašte, KA

⁵⁰ Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo 4, 20, 20(1), 55, 67, 68, 70, 71, 71(1) straipsnių pakeitimo ir papildymo nauju 25(1) straipsniu įstatymo projektas Nr. XIIP-954

nėra mokestis, tačiau mokesčių teisės doktrinos požiūriu laikytinas atlyginimu už paslaugą. Tokių atlyginimų privatiems asmenims (t.y. autorių ir gretutinių teisių turėtojams) administravimas nėra tipinė valstybės institucijų funkcija ir nėra jokio pagrindo manyti, kad įgaliota valstybinė institucija efektyviau administruotų KA, nei tai daroma šiuo metu.

Sumokėto KA grąžinimas. 3.3 poskyryje jau buvo aptartas, manytina, netikslus Apraše įtvirtintas teisinis reglamentavimas, kuomet yra pernelyg siaurai formuluojamas subjekty, turinčių teisę susigrąžinti KA, ratas ir buvo pateikti teisinio reglamentavimo tobulinimo pasiūlymai.

Kita priemonė, kuri turėtų būti taikoma, siekiant užtikrinti veiksmingą grąžinimą, turėtų būti galutinių LĮ naudotojų informavimas apie sumokėta KA ir galimybę jį susigrąžinti, jei galutinis naudotojas įsigijo LĮ nesusijusioms su asmeniniu atgaminimu reikmėms. Ši būtinybė yra pabrėžta ir Rekomendacijose⁵¹. Reikia pastebėti, kad 2012 m. kovo 1 d. įsigaliojusiuose ATGTĮ pakeitimuose jau atsižvelgta į minimą poreikį ir ATGTĮ 20 straipsnio 11 dalyje yra nustatyta, kad apskaitos dokumentuose, kuriais įforminamas LĮ pardavimas, KA suma turi būti apskaičiuota, išskirta ir nurodyta atskira eilute, o išrašomų sąskaitų pastabose nurodoma, kad LĮ įsigijęs asmuo turi teisę susigrąžinti kompensacinį atlyginimą ATGTĮ numatytais atvejais. Nepaisant šios, neabejotinai pozityvios, priemonės, ji pasirodė nepakankama. Viena iš didžiausių problemų – jog įstatymas nustatė pareigą informaciją apie KA sumokėjimą ir jo susigrąžinimo galimybę išviešinti tik pirmą kartą parduodant LĮ. Tačiau vėlesni pardavėjai tokios prievolės neturi, todėl galutiniai naudotojai dažnai nesužino apie galimybę KA susigrąžinti. Dėl šios priežasties rekomenduotina išplėsti ATGTĮ 20 straipsnio 11 dalyje nustatytą pareigą, kad ji apimtų ne tik pirmą kartą Lietuvos Respublikoje LĮ parduodančius asmenis, bet ir tarpinius pardavėjus.

Asociacijos įgalinimai nustačius vengimo sumokėti KA atvejus. Atsižvelgiant į Asociacijai priskirtas KA surinkimo funkcijas, svarbu jog pastaroji turėtų galimybę taikyti veiksmingas gynimo priemones, nustačius KA mokėjimo pareigos neįvykdymo ar netinkamo įvykdymo atvejus.

Tačiau čia konstatuotinas svarbus Asociacijos funkcijų užtikrinimo trūkumas – nei ATGTĮ, nei Aprašas aiškiai nenustato Asociacijos įgalinimų imtis sankcijų prieš verslo subjektus, kurie nedeklaruoja arba netinkamai deklaruoja privalomą mokėti KA. Apraše tik abstrakčiai nurodoma, kad teisių subjektų teisės ginamos Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka, o KA mokėtojai už įstatymų pažeidimus ir Aprašo reikalavimų nesilaikymą atsako Lietuvos Respublikos įstatymų nustatyta tvarka (Aprašo 34-35 punktai). Atsižvelgtina ir į tai, kad AGATA nuo KA surinkimo funkcijos vykdymo pradžios neturėjo nei vieno teismo ginčo, o anksčiau už KA atsakinga LATGA – vieną teisminį ginčą, todėl teisminės praktikos, kurioje būtų patikslinti Asociacijos įgalinimas, trūksta.

Tikslinga būtų numatyti, jog nustačius piktybiško KA mokėjimo vengimo ar neteisingos informacijos, būtinos nustatyti teisingą KA dydį, atvejus, Asociacija turėtų galimybę išieškoti du kartus didesnę atlyginimą. Šis pasiūlymas atitinka tiek bendrąją ATGTĮ 86 straipsnio 3 dalyje numatytą taisyklę, jog dėl kūrinių ir gretutinių teisių objektų panaudojimo be kolektyvinio administravimo asociacijos licencijos teismas priima sprendimą išieškoti iš naudotojo du kartus didesnę atlyginimą, nei priklausytų pagal suteiktą licenciją, tiek užsienio valstybių praktiką

⁵¹ Rekomendacijos, 17-18 p.

(pavyzdžiui, Latvijos Respublikoje yra numatyta, jog atsakingi už KA sumokėjimą asmenys, nepateikę pranešimų, susijusių su KA sumokėjimų, nustatytais terminais, KA suma yra dvigubinama). Panašus į siūlomą reguliavimas buvo įtvirtintas ankstesniame, 2003 metais patvirtintame Atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos apraše – čia buvo duodama nuoroda į tuometinio ATGTĮ 78 straipsnį, numačiusį galimybę išieškoti tris kartus didesnę atlyginimą⁵². Minėtoje vienintelėje byloje apeliacinės ir kasacinės instancijos teismas kaip tik patvirtino, kad tuo metu galiojęs KA reguliavimas numatė galimybę išieškoti tris kartus didesnę atlyginimą⁵³. Turint tai galvoje, iškeltą Asociacijos įgalinimų problemą gali būtų spręsti ir aiškinimo (o ne teisės normų keitimo) būdu – laikantis pozicijos, jog Aprašo 34 ir 35 punktai aiškintini sistemaiškai su dabartinio ATGTĮ 86 straipsnio 3 dalimi. Tačiau ar teismai užimtų būtent tokią poziciją, nėra aišku, todėl tikslinga būtų tai aiškiai reglamentuoti arba ATGTĮ 86 straipsnio 3 dalyje, numatant, kad du kartus didesnis atlyginimas išieškomas ir tais atvejais, kai nevykdoma pareiga pranešti ir sumokėti KA, arba Aprašo 34 punkte duoti nuorodą į ATGTĮ 86 straipsnio 3 dalį.

6. Rekomendacijos

1. Vertinant IT sektoriaus raidos parametrus pristatančius kriterijus, tokius kaip IT sektoriuje veikiančių įmonių skaičius, IT prekių ir paslaugų apyvarta, namų ūkiuose, verslo įmonėse ir valstybės sektoriuje naudojamų kompiuterių skaičių, šių tikslinių grupių naudojimąsi internetu, darytina išvada, kad KA neturėjo neigiamo poveikio informacinės visuomenės plėtrai Lietuvoje.
2. Vertinant autorių teisių apsaugos stiprinimo požiūriu, 2012 metais įsigalioję ATGTĮ pakeitimai buvo pozityvūs: autorių ir gretutinių teisių turėtojams surenkamos KA sumos dydis ženkliai išaugo (pavyzdžiui, priskaičiuoto KA 2013 metų 1 pusmetį palyginti su visais 2010 metais padidėjo net 14 kartų).
3. KA teisinis reglamentavimas tiek visuminiu, tiek atskirų elementų (KA mokėtojų, objektų, procedūros ir pan.) požiūriu Lietuvoje atitinka šiuo metu galiojančią ES teisę. Daugiausia iššūkių kyla dėl KA grąžinimo, kurio apimtys pakeitus teisinį reglamentavimą ženkliai sumažėjo: jei iki naujojo teisinio reglamentavimo 2012 metais KA susigrąžinimu kasmet vidutiniškai naudojosi 37,7 % jį mokėjusių ūkio subjektų, tai 2012 metais išaugus KA mokėtojų skaičiui, KA susigrąžinimu pasinaudojusių ūkio subjektų dalis nedidėjo ir sudarė tik 11,76 %, o 2013 m. I-ą pusmetį - tik 6,20 % KA mokėjusių verslo subjektų skaičiaus. Akivaizdžiai sumažėjo ir grąžinamo KA santykis su apskaičiuotu KA: iki naujojo teisinio reglamentavimo KA vidutiniškai buvo susigrąžinama 30,54 %, tuo tarpu 2012 metais KA buvo

⁵² 2007 metais Atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais paskirstymo ir mokėjimo tvarkos aprašas buvo išdėstytas nauja redakcija ir jo 30 punkte buvo duodama nuoroda į dabartinės redakcijos ATGTĮ 86 straipsnį.

⁵³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo mėn. 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-4/2008

- susigrąžinta tik 1,12% priskaičiuotos metinės sumos, o 2013 m. I-ą pusmetį – vos 0,24 % priskaičiuoto KA. Viena vertus, darytina išvada, kad šiuo metu esamas teisinis reglamentavimas užtikrina mažesnę administracinę naštą verslo subjektams: KA sumoka tie verslo subjektai, kurie jo nesiekia susigrąžinti, o ne tie, kurie pradžioje, įveždami prekes į Lietuvą, pirmiausiai KA sumoka, tačiau jas eksportuodami susigrąžina. Kartu susigrąžinimo procedūrą turėtų būti siekiama padaryti veiksmingesne.
4. Tai, kad 2012 metais pasikeitė kompensacinio atlyginimo mokėtojai ir KA turi pareigą mokėti asmenys, pirmą kartą Lietuvos Respublikoje paradavę tuščias laikmenas ir įrenginius), nesukėlė pastebimų neigiamų padarinių, toks reguliavimas tenkina tiek už KA surinkimą atsakingą asociaciją, tiek dalį verslo subjektų (įskaitant pačius KA mokėtojus). Rekomenduojama nekeisti kompensacinio atlyginimo mokėjimo pareigą turinčių subjektų – esamas reguliavimas atitinka tiek ES teisę, tiek nacionalinius interesus užtikrinti veiksmingą ir veikiančią kompensacinio atlyginimo surinkimo sistemą.
 5. Tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad Lietuvos rinkoje būtų atsiradę tokių naujų laikmenų ar įrenginių, kurie nepatenka į ATGTĮ nustatytą sąrašą ir atgaminimas į kuriuos turėtų žymesnę ekonominę reikšmę. Todėl įtraukti naujų laikmenų ar įrenginių, nuo kurių būtų mokamas KA, nesiūloma.
 6. Tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad už kai kurias ATGTĮ nurodytas laikmenas apskaičiuotas KA yra neproporcingai menkas: už garsajuostas per 9,5 metų apskaičiuoto KA suma (48,5 tūkst. Lt) yra daugiau nei perpus mažesnė nei priskaičiuotas KA už visų tipų kompaktinius diskus per vienerius metus (2012 metais – 104,5 tūkst. Lt), ir jau penktus metus iš eilės surenkamo KA už garsajuostas suma neviršija 1 tūkst. Lt. Nykstamai mažai KA priskaičiuota už diskų „Blu-Ray“ pardavimą – per 5,5 metų tik 5,8 tūkst. Lt. Priskaičiuotas KA už minidiskus jau 4,5 metų neviršija 1 tūkst. Lt, o paskutinį 2013 m. I-ą pusmetį už minidiskų pardavimą buvo priskaičiuota vos 49 Lt KA. Rekomenduojama nustatyti, kad jeigu KA už atitinkamą LĮ neviršija 1 % per atskaitinius metus priskaičiuoto KA ir ši tendencija išsilaiko ne trumpiau nei dvejus metus, atitinkama LĮ šalinama iš sąrašo. Pagal esamas tendencijas iš sąrašo turėtų būti pašalintos garsajuostės, minidiskai ir diskai „Blu-Ray“.
 7. Atsižvelgiant į tai, kad Lietuvoje mokesčių našta yra didesnė nei Estijoje (32 vieta iš 189) ir Latvijoje (49 vieta iš 189) (Lietuva užėmė 56 vietą pagal mokesčių naštą), ir kadangi KA mokėtojai už laikmenas ir už įrangą didžiąja dalimi (nuo 64 iki 67 % visų KA mokėtojų) yra tie patys verslo subjektai, siekiant mažinti administracinę naštą Lietuvos verslo subjektams dėl KA mokėjimo tikslinga suvienodinti KA apskaičiavimo ir mokėjimo tvarką ir principus už laikmenas ir už įrangą.
 8. Esamas ATGTĮ LĮ sąrašas yra pernelyg detalizuojantis IT prekių vieną iš pagrindinių charakteristikų: pagal talpą atminties kortelės ir USB atmintinės suskirstytos net į 7 tipus, išoriniai diskai – į 4 tipus, skaitmeniniai ir analoginiai garso ir vaizdo leistuvai su atminties įtaisu bei garso ir vaizdo įrašymo funkcija – į 9 tipus, kiekvienam nustatant diferencijuotą KA dydį. Sparčiai tobulėjant pagrindinėms IT charakteristikoms reikalinga arba 1) dažniau nei kas dvejus metus – t. y. 2 kartus per metus atnaujinti LĮ sąrašą; 2) atsisakyti bet kokių LĮ pagrindinių charakteristikų

- nurodymo sąraše. Pirmuoju atveju KA administravimo našta nepagrįstai išaugtų, todėl rekomenduojama pasirinkti antrąjį būdą.
9. Kaimyninėse šalyse dominuoja procentinė KA apskaičiavimo tvarka, kuri Lietuvoje šiuo metu taikoma daliai laikmenų, už kurias mokamas KA. Vienodinant KA taikymą laikmenoms ir įrenginiams, rekomenduojama pasirinkti su bendraisiais rinkos pusiausvyros dėsniais geriausiai suderinamą procentinį KA apskaičiavimo principą nuo parduotos prekės vertės, atsisakant fiksuoto įkainio atitinkamai LĮ. KA dydžio priklausomybė nuo parduodamos IT prekės kainos yra pranašesnė nei fiksuoto įkainio taikymas kadangi: 1) esant procentiniam apmokestinimui, KA dydis priklauso nuo prekės pardavimo kainos, todėl KA poveikis prekės kainai nekinta kintant pačiai kainai. Kitaip tariant, tos pačios prekės apmokestinimas nedidėja prekei pingant; 2) išlaikomas apmokestinimo proporcingumo principas, kuris itin aktualus greičiau nei kituose sektoriuose keičiantis IT prekių kainoms⁵⁴; 3) mažėja KA administravimo našta, kadangi išvengiama būtinybės peržiūrėti KA fiksuotus įkainius mažiausiai du kartus per metus. Todėl siūlytina nustatyti vieningą 3 proc. tarifą visoms ATGTĮ 1 priede nurodytoms laikmenoms (atminties kortelėms, USB atmintinėms, išoriniams ir vidiniams neintegruotiems asmeninių kompiuterių pastoviosios būsenos diskams, standiesiems diskams) ir visiems įrenginiams (skaitmeniniams ir analoginiams garso ir vaizdo leistuvams, mobiliems telefonams, televizoriams ir TV imtuvams su atminties įtaisu bei garso ir vaizdo įrašymo funkcija, asmeniniams kompiuteriams), kuriems šiuo metu nustatytas fiksuotos sumos KA tarifas. Laikmenoms, kurios yra numatytas 6 procentų dydžio tarifas, keitimų daryti nesiūloma.
 10. Tam, kad KA tikslai autorių teisių atžvilgiu būtų pasiekti ir KA tarifas Lietuvoje atitiktų galimą žalą autoriams dėl atgaminimo asmeniniais tikslais, rekomenduotina prieš atliekant vėlesnius KA tarifų keitimus vartotojų elgsenos tyrimų rezultatus apjungti su KA ekonominio poveikio vertinimu ir apie KA tarifo keitimą spręsti susintetinus abiejų tyrimų, atliekamų vienu metu, rezultatus.
 11. Atsižvelgiant į tai, kad 2012 m. pradėtas priskaičiuoti KA už įrenginius per 1,5 metų iki 2013 metų liepos 1 dienos jau sudarė 70,84 % viso per 9,5 metų priskaičiuoto KA už laikmenas, darytina išvada, kad KA už įrenginių pardavimą poveikio jautrumas teisinio reglamentavimo pokyčiams yra didesnis nei KA už laikmenų pardavimą. Todėl atliekant vėlesnes KA tarifo peržiūras rekomenduojama įrenginių rinkos tendencijų analizei skirti didesnę dėmesį nei laikmenų.
 12. KA surinkimas Lietuvoje vyksta pakankamai efektyviai, todėl daryti esminių pakeitimų, susijusių su KA surinkimo procedūra, nesiūloma. Kartu, siekiant didesnio efektyvumo ir atsižvelgiant į tai, kad praktikoje susiklostė situacija, jog KA mokėtojai deklaruoja tik parduotus objektus, o mokėtiną KA apskaičiuoja Asociacija, rekomenduotina likti prie elgesio modelio, kuomet KA apskaičiuoja Asociacija ir, atitinkamai, pataisyti Aprašo 2 formą.
 13. KA susigrąžinimo priežastimi per visą analizės laikotarpį išliko laikmenų ir įrenginių išvežimas iš Lietuvos Respublikos teritorijos: net 99,16 % KA buvo susigrąžinta dėl

⁵⁴Kainoms IT sektoriuje prognozuoti jau nuo 1965 metų remiamasi Gordon E. Moore dėsniu, dar vadinamu tiesiog Moore dėsniu, kurio esmė yra ta, kad IT prekių techninėms galimybėms (Tyrimo atveju – laikmenų ar įrenginių talpai) didėjant 2 kartus, IT prekės kaina lieka iš esmės tokia pati. Šaltinis <http://www.intel.com/content/www/us/en/history/museum-gordon-moore-law.html>

- šios priežasties ir tik 0,84 % buvo susigrąžinta dėl laikmenų naudojimo profesionalioms reikmėms, ir nė vieno lito sumokėto KA nebuvo sugrąžinta dėl laikmenų naudojimo neįgaliųjų reikmėms. Atsižvelgiant į tai, kad ir IT priemonių naudojimas namų ūkiuose ir verslo įmonėse bei viešajame sektoriuje analizės laikotarpiu didėjo, taip pat didėjo ir neįgaliųjų įtrauktis darbo rinkoje, darytina išvada, kad potencialūs laikmenas ir įrangą įsigyjantys fiziniai ir juridiniai asmenys nėra pakankamai informuoti apie galimybę susigrąžinti KA, todėl rekomenduojama intensyviau ir plačiau informuoti tikslines grupes apie KA susigrąžinimo galimybę.
14. Rekomenduotina išplėsti ATGTĮ 20 straipsnio 11 dalyje nustatytą pareigą informuoti LĮ pirkėjus apie galimybę susigrąžinti kompensacinį atlyginimą, kad ji apimtų ne tik pirmą kartą Lietuvos Respublikoje LĮ parduodančius asmenis, bet ir tarpinius pardavėjus.
 15. Rekomenduojama patikslinti 2012 m. birželio 13 d. LR Vyriausybės nutarimu Nr. 699 patvirtintą Kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais surinkimo, paskirstymo, mokėjimo ir grąžinimo tvarkos aprašą, jo 1 priede atsisakant sąvokos „laisvųjų profesijų atstovų“ ir ją keičiant sąvoka „fiziniai asmenys“.
 16. Asociacijai AGATA įdiegus IS ir išaugus KA srautams KA administravimo išlaidos palyginus su apskaičiuotu KA sumažėjo beveik dešimt kartų, todėl rekomenduojama svarstyti galimybę finansuoti IS tolesnę plėtrą, užtikrinant reikalingus funkcionalumus tiek Asociacijos darbuotojams, tiek KA mokėtojams. Įvertinus IS tolesnės plėtros socialinę-ekonominę naudą, finansavimas tolesnei IS plėtrai galėtų būti skiriamas iš ES struktūrinių fondų paramos lėšų 2014-2020 metų laikotarpiu.
 17. Tikslinga būtų aiškiai teisės aktuose numatyti, jog nustačius kompensacinio atlyginimo mokėjimo vengimo ar neteisingos informacijos, būtinos nustatyti teisingą kompensacinio atlyginimo dydį, atvejus, Asociacija turėtų galimybę išieškoti du kartus didesnę atlyginimą.

1 Priedas

Tuščios garso ir audiovizualinės laikmenos ir įrenginiai, už kuriuos mokamas kompensacinis atlyginimas ir kompensacinio atlyginimo tarifai

I. Tuščios laikmenos	Kompensacinio atlyginimo tarifas
1. Garsajuostės	6 proc.
2. Vaizdajuostės	6 proc.
3. Minidiskai	6 proc.
4. Visų tipų kompaktiniai diskai (CD+R, CD+RW, CD-R, CD-RW)	6 proc.
5. Visų tipų universalieji diskai (DVD+R, DVD+RW, DVD-R, DVD-RW, DVD RAM, HD-DVD, dvisluksniai DVD)	6 proc.
6. Diskai „Blu-ray“	6 proc.

Pastaba. Kompensacinis atlyginimas skaičiuojamas nuo šiame priede numatytų Lietuvos Respublikoje parduodamų civilinėje apyvartoje esančių, Lietuvos Respublikoje pagamintų ar į Lietuvos Respublikos teritoriją įvežtų įrenginių ir tuščių laikmenų pirmojo pardavimo Lietuvos Respublikoje kainos be mokesčių.

<p>7. Atminties kortelės (neintegruotos):</p> <p>mažesnės negu 1 GB</p> <p>nuo 1 GB iki 2 GB</p> <p>nuo 2,1 GB iki 4 GB</p> <p>nuo 4,1 GB iki 8 GB</p> <p>nuo 8,1 GB iki 16 GB</p> <p>nuo 16,1 GB iki 32 GB</p> <p>didesnės negu 32 GB</p>	<p>0,50 Lt</p> <p>1,00 Lt</p> <p>2,00 Lt</p> <p>3,00 Lt</p> <p>5,00 Lt</p> <p>7,00 Lt</p> <p>10,00 Lt</p>
<p>8. USB atmintinės:</p> <p>mažesnės negu 1 GB</p> <p>nuo 1 GB iki 2 GB</p> <p>nuo 2,1 GB iki 4 GB</p> <p>nuo 4,1 GB iki 8 GB</p> <p>nuo 8,1 GB iki 16 GB</p> <p>nuo 16,1 GB iki 32 GB</p> <p>didesnės negu 32 GB</p>	<p>0,50 Lt</p> <p>1,00 Lt</p> <p>2,00 Lt</p> <p>3,00 Lt</p> <p>5,00 Lt</p> <p>7,00 Lt</p> <p>10,00 Lt</p>
<p>9. Išoriniai ir vidiniai neintegruoti asmeninių kompiuterių pastoviosios būsenos diskai (SSD) ir standieji diskai (HDD):</p> <p>iki 250 GB</p> <p>nuo 250,1 GB iki 500 GB</p> <p>nuo 500,1 GB iki 1 TB</p> <p>didesni negu 1 TB</p>	<p>5,00 Lt</p> <p>8,00 Lt</p> <p>10,00 Lt</p> <p>15,00 Lt</p>

Pastabos:

1. Kompensacinis atlyginimas turi būti mokamas už asmeniniams kompiuteriams paprastai naudojamus išorinius ir vidinius neintegruotus kompiuterių pastoviosios būsenos diskus (SSD) ir standžiuosius diskus (HDD) su IDE, PATA ir SATA sąsajomis, išskyrus didesnius kaip 2,5 colio SATA sąsajų diskus.

2. Kompensacinis atlyginimas neturi būti mokamas už asmeninių kompiuterių pastoviosios būsenos diskus (SSD) ir standžiuosius diskus (HDD), kurie yra integruoti į asmeninį kompiuterį pardavimo metu.

3. Be to, kompensacinis atlyginimas neturi būti mokamas už tarnybinėms stotims, duomenų masyvams ir panašioms profesionalioms techninėms reikmėms paprastai naudojamus kompiuterių standžiuosius diskus (HDD) su SCSI, iSCSI, SAS, FC, SATA, FATA sąsajomis, išskyrus ne didesnius kaip 2,5 colio SATA sąsajų diskus.

II. Įrenginiai	Kompen sacinio atlyginimo tarifas (litas)
-----------------------	---

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

1. Skaitmeniniai ir analoginiai garso ir vaizdo leistuvai su atminties įtaisu bei garso ir vaizdo įrašymo funkcija (garsajuosčių, vaizdajuosčių leistuvai, CD, DVD, HD-DVD, diskų „Blu-ray“ leistuvai, namų kino sistemos, muzikos centrai, magnetolos, automobilių magnetolos, radijo imtuvai, MP3 leistuvai, MP4 leistuvai, HD medijos leistuvai ir kiti leistuvai)	mažesni negu 1 GB	1,50
	nuo 1 GB iki 2 GB	3,50
	nuo 2,1 GB iki 8 GB	5,00
	nuo 8,1 GB iki 32 GB	15,00
	nuo 32,1 GB iki 250 GB	20,00
	nuo 250,1 GB iki 500 GB	25,00
	nuo 500,1 GB iki 750 GB	30,00
	nuo 750,1 GB iki 1 TB	35,00
	didesni negu 1 TB	40,00
	2. Mobilieji telefonai su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija	
3. Televizoriai su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija		
4. TV imtuvai (priedėliai) su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija		
5. Asmeniniai kompiuteriai		20,00“

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

2 Priedas

KA tarifų 2013 m. Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje ir Lenkijoje palyginimas

I. Tuščių laikmenų tipas	KA tarifas			
	Lietuva	Latvija	Estija	Lenkija
1. Garsajuostės	6 %	Nenustatyta	8 %	3 %
2. Vaizdajuostės	6 %	Nenustatyta	8 %	3 %
3. Minidiskai	6 %	Nenustatyta	8 %	3 %
4. Visų tipų kompaktiniai diskai (CD+R, CD+RW, CD-R, CD-RW)	6 %	6 %	8 %	1,72 CD-R 12 cm 2,89 CD-RW 12 cm %
5. Visų tipų universalieji diskai (DVD+R, DVD+RW, DVD-R, DVD-RW, DVD RAM, HD-DVD, dvisluoksniai DVD)	6 %	6 %	8 %	HD DVD-R 12 cm 2,1 % HD DVD-RW 12 cm 2.44 % DVD R 12 cm 2,53 % DVD-RW 12 cm 2.95 % DVD RAM 12 cm - 3 %
6. Diskai „Blu- Ray“	6 %	Nenustatyta	Nenustatyta	2,1 %
7. Atminties kortelės (neintegruotos)			Nenustatyta	≤3 %
mažesnės negu 1 GB	0,50 Lt	4 %	Nenustatyta	0,47 %
nuo 1 GB iki 2 GB	1,00 Lt			
nuo 2,1 GB iki 4 GB	2,00 Lt			
nuo 4,1 GB iki 8 GB	3,00 Lt			
nuo 8,1 GB iki 16 GB	5,00 Lt			
nuo 16,1 GB iki 32 GB	7,00 Lt			

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

didesnės negu 32 GB	10,00 Lt			
8. USB atmintinės:			Nenustatyta	Kiti nei kompiuterių standieji diskai, kuriuose gali būti kaupiami autorių teisių objektu esantys kūriniai 1 %
mažesnės negu 1 GB	0,50 Lt	4 %		
nuo 1 GB iki 2 GB	1,00 Lt			
nuo 2,1 GB iki 4 GB	2,00 Lt			
nuo 4,1 GB iki 8 GB	3,00 Lt			
nuo 8,1 GB iki 16 GB	5,00 Lt			
nuo 16,1 GB iki 32 GB	7,00 Lt			
didesnės negu 32 GB	10,00 Lt			
9. Išoriniai ir vidiniai neintegruoti asmeninių kompiuterių pastoviosios būsenos diskai (SSD) ir standieji diskai (HDD):				Nenustatyta
iki 250 GB	5,00 Lt			
nuo 250,1 GB iki 500 GB	8,00 Lt			
nuo 500,1 GB iki 1 TB	10,00 Lt			
didesni negu 1 TB	15,00 Lt			
KA apskaičiavimo bazė (1-9 laikmenos) - pirmojo pardavimo LR kaina be mokesčių				
II. ĮRANGA				

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

1. Skaitmeniniai ir analoginiai garso ir vaizdo leistuvai su atminties įtaisu bei garso ir vaizdo įrašymo funkcija			Įrašantys vaizdajuosčių, garsajuosčių, kompaktinių diskų CD-R ir DVD grotuvai	Hi-Fi grotuvai, CD, DVD grotuvai - 0.76%
2. Mobilieji telefonai su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija				Hi-Fi grotuvai, CD grotuvai su įrašymo funkcija – 0,7 %
3. Televizoriai su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija				DVD/DC grotuvai su FLASH įrašymo funkcija – 0,17 %
4. TV imtuvai (priedėliai) su atminties įtaisu ir garso ir vaizdo įrašymo funkcija				Hi-Fi FVD grotuvai su įrašymo funkcija – 1,04 %
				Hi-Fi grotuvas su kietuoju disku – 0,19 %
mažesni negu 1 GB	1,50 Lt	4 %	3 %	
nuo 1 GB iki 2 GB	3,50 Lt			
nuo 2,1 GB iki 8 GB	5,00 Lt			
nuo 8,1 GB iki 32 GB	15,00 Lt			
Asmeniniai kompiuteriai	20,00 Lt	2 Lv (apie 10,00 Lt)	Nenustatyta	≤3 %

3 priedas

IT prekių kainų tyrimas

Siekiant nustatyti kokį poveikį KA turi IT prekių kainai, atliktas reprezentacinis populiariausių IT prekių kainų tyrimas konkrečiai datai - 2013-11-27.

Tyrimo eiga:

- I. Vienos iš anketinėje apklausoje dalyvavusios Lietuvos didmeninės prekybos įmonės paprašyta pateikti prekių, kurių pastaraisiais metais pardavė daugiausiai, vertinant parduotų prekių vienetais, ir už kurias mokėjo KA, sąrašą. Sąrašą sudarė 11 prekių pozicijų:
 1. Išorinis diskas Samsung M3 2.5" 1TB USB3, Juodas
 2. Atmintukas Adata Classic C008 4GB, Ištraukiamas, Juodai raudonas
 3. Išmanusis telefonas Apple iPhone 5C 16GB UK, Baltas
 4. Atminties kortelė Transcend SD 2GB
 5. Išorinis diskas Samsung M3 2.5" 500GB USB3, Juodas
 6. Atminties kortelė Transcend microSDHC 4GB CL4 + Adapteris
 7. Vidinis diskas Samsung SpinPoint M8 2.5" 500GB SATA2 5400RPM 8MB
 8. Atminties kortelė Kingston microSDHC 8GB CL4 + Adapteris
 9. SSD Kingston V300 120GB SATA3, 450/450MBs, IOPS 85/55k, 7mm
 10. Atminties kortelė Transcend microSDHC 8GB CL4 + Adapteris
 11. Daugiafunkcinis įrenginys Samsung SCX-3405W/SEE
- II. Gautas apmokestinamų KA prekių sąrašas dalinamas pagal KA apmokestinimą į du sąrašus: laikmenų ir įrangos. Įrangos sąrašą sudaro 2 pozicijos, laikmenų – 9.
- III. Pasirinktos populiariausios internetinės parduotuvės šalyse, iš kurių Lietuvos vartotojai dažniausiai atsisienčia prekes naudodamiesi elektronine prekyba.
 1. JAV – tinklalapiai amazon.com, bestbuy.com, buy.com, compusa.com, memory.com, newegg.com, apple.com
 2. Jungtinė Karalystė - tinklalapiai amazon.com.uk, ebuyer.com, www.denememory.co.uk, misco.co.uk, offtek.co.uk, maplin.co.uk, aria.co.uk, mymemory.co.uk, apple.com
 3. Vokietija – tinklalapiai amazon.de, alternate.de, conrad.de, apple.com
- IV. Išvardytuose tinklalapiuose ieškota nurodytų laikmenų ir įrangos kainų. Gautos kainos perskaičiuotos į Litus pagal Lietuvoje veikiančių komercinių bankų nustatytą atitinkamos valiutos pardavimo kainą 2013-11-27.
- V. Prie pardavimo kainos pridėtos atsistatymo į Lietuvą išlaidos, kurios lygios 20 Lt, darant prielaidą, kad atsistatymas kainuos bent 10 % brangiau nei kurjerių paslaugos Lietuvoje.
- VI. Gautos kainos palygintos laikmenų ir įrangos prekių grupėse.

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

Įrangos tipas	Lietuva (Lt)	JAV (\$)	JAV (Lt)	Kainos % skirtumas	JK (GBP)	JK (Lt)	Kainos % skirtumas	Vokietija (EUR)	Vokietija (Lt)	Kainos % skirtumas	Prekės kainos vidurkis	Kainos % nuokrypis nuo vidurkio Lietuvoje
Išmanusis telefonas Apple iPhone 5C 16GB UK, Baltas	2049	699	1827,47	12,12 %	469	1994,07	2,68%	599	2093,38	-2,17%	1.971,6	3,78%
Daugiafunkcinis įrenginys Samsung SCX-3405W/SEE	365	129	353,57	3,23 %	111	487,21	-33,48%	130	469,98	28,76%	436,92	-19,70%

Lentelė 11 Įrangos kainų palyginimas 2013-11-27

Kaip matyti iš tyrimo rezultatų, populiariausios įrangos kainos Lietuvoje vienu iš dviejų atvejų yra beveik 20 % žemesnės nei kainų vidurkis didžiosiose IT rinkose. Atitinkamai kitos prekės kaina Lietuvoje buvo beveik 4 % didesnė nei tiriamose šalyse.

Laikmenos tipas	Lietuva (Lt)	JAV (\$)	JAV (Lt)	Kainos % skirtumas	JK (GBP)	JK (Lt)	Kainos % skirtumas	Vokietija (EUR)	Vokietija (Lt)	Kainos % skirtumas	Prekės kainos vidurkis	Kainos % nuokrypis nuo vidurkio Lietuvoje
Išorinis diskas Samsung M3 2.5" 1TB USB3, Juodas	212,99	68	195,83	8,76%	50,5	232,56	-9,19%	84	310,76	-45,90%	246,38	-15,68%
Atmintukas Adata Classic C008 4GB, Ištraukiamas, Juodai raudonas	17,6	7	38,1	53,81 %	6,9	49,04	-178,64%	5	1,92	308,64%	53,02	201,25%
Atminties kortelė Transcend SD 2GB	16	5,5	34,22	-53,24 %	4,5	38,94	143,38%	5,7	39,73	148,31%	37,63	135,19%

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

Laikmenos tipas	Lietuva (Lt)	JAV (\$)	JAV (Lt)	Kainos % skirtumas	JK (GBP)	JK (Lt)	Kainos % skirtumas	Vokietija (EUR)	Vokietija (Lt)	Kainos % skirtumas	Prekės kainos vidurkis	Kainos % nuokrypis nuo vidurkio Lietuvoje
Išorinis diskas Samsung M3 2.5" 500GB USB3, Juodas	189	53	157,05	20,34 %	38	179,95	4,79%	65	244,99	-29,62%	194,00	-2,64%
Atminties kortelė Transcend microSDHC 4GB CL4 + Adapteris	15,55	6,89	37,82	-58,88 %	4,5	38,94	-150,42%	5	37,31	-139,94%	38,02	-144,52%
Vidinis diskas Samsung SpinPoint M8 2.5" 500GB SATA2 5400RPM 8MB	152	47	141,53	7,40%	33	158,9	-4,54%	44	172,3	-13,36%	157,58	-3,67%
Atminties kortelė Kingston microSDHC 8GB CL4 + Adapteris	21	8	40,69	-48,39 %	5	41,05	-95,48%	8,92	50,88	142,29%	44,21	110,51%
SSD Kingston V300 120GB SATA3, 450/450MBs, IOPS 85/55k, 7mm	267	80	226,86	17,69 %	70	314,64	-17,84%	102	373,06	-39,72%	304,85	-14,18%

Tyrimas „Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB įgyvendinimas Lietuvoje: nuostatų dėl kompensacinio atlyginimo už audiovizualinių ar fonogramose įrašytų kūrinių kopijavimą asmeniniais tikslais įgyvendinimo ekonominė ir teisinė analizė“. Galutinė tyrimo ataskaita.

Laikmenos tipas	Lietuva (Lt)	JAV (\$)	JAV (Lt)	Kainos % skirtumas	JK (GBP)	JK (Lt)	Kainos % skirtumas	Vokietija (EUR)	Vokietija (Lt)	Kainos % skirtumas	Prekės kainos vidurkis	Kainos % nuokrypis nuo vidurkio Lietuvoje
Atminties kortelė Transcend microSDHC 8GB CL4 + Adapteris												

Lentelė 12 Laikmenų kainų palyginimas 2013-11-27

Kaip matyti iš laikmenų kainų momentinio tyrimo 2013-11-27, išvada, jog dėl KA dydžio Lietuvoje parduodamos laikmenos yra brangesnės nei laikmenos didžiosiose pasaulio rinkose, negali būti patvirtinta šiuo tyrimu.

Atkreiptinas dėmesys, kad šis tyrimas tik momentinis, reprezentacinis, todėl negali būti vertinamas kaip pagrindas išvadoms priimti. Siekiant išsamumo, atitinkamų prekių kainų stebėjimas turėtų būti vykdomas per visą prekės ciklą tose rinkose, kur atitinkamų prekių ciklą įmanoma sutaptinti.